

पशु सेवा तालिम पाठ्यक्रम

Livestock Services Training Curriculum

बागमती प्रदेश सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय

पशु सेवा तालिम केन्द्र
लगनखेल, ललितपुर

E-mail: lstcp3@gmail.com, Website: lstc.bagamati.gov.np

पशु सेवा तालिम पाठ्यक्रम

Livestock Services Training Curriculum

बागमती प्रदेश सरकार
कृषि तथा पशुपन्ध्री विकास मन्त्रालय
पशुपन्ध्री तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय

पशु सेवा तालिम केन्द्र

लगनखेल, ललितपुर

फोन नं. ०१-५५२००१०

Website: lstc.bagamati.gov.np, E-mail: lstcp3@gmail.com

दुई शब्द

बागमती प्रदेश सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय अन्तर्गत सञ्चालित पशु सेवा तालिम केन्द्रले तालिम कार्यक्रम कृषक, उद्यमी एवं कर्मचारीस्तरमा सञ्चालन गर्दै आएको छ । तालिम कार्यक्रमलाई व्यवस्थित, स्तरीय र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न तथा तालिम व्यवस्थापनका विविध पक्षहरूलाई निर्देशित गर्न तालिम पाठ्यक्रमको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ ।

यस तालिम केन्द्रले पशुपन्छी तथा मत्स्यपालन व्यवसायहरूलाई मात्र नभई बागमती प्रदेश तथा स्थानीय तहको पशु सेवाका जनशक्तिहरूलाई समेत समय सापेक्ष उनीहरूको कार्यक्षेत्रमा आवश्यक पर्ने ज्ञान, सीप, प्रविधि हस्तान्तरण तथा क्षमता अभिवृद्धि गरी कार्य दक्षतामा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ । तालिमको आवश्यकता पहिचानमा आधारित भई पाठ्यक्रम तर्जुमा हुने र पाठ्यक्रमले पाठ योजनालाई निर्देशित गर्ने भएकोले आवश्यकता अनुसार पाठ्यक्रमलाई परिमार्जन गरी समसामयिक बनाउनु आवश्यक छ । नयाँ तालिमको पाठ्यक्रम तर्जुमा एवं भइरहेको पाठ्यक्रमको परिमार्जन तथा अध्यावधिक गर्नु नियमित प्रक्रिया भएकोले तालिम केन्द्रबाट यस वर्ष (आ.व. २०८०/८१) मा पनि तालिम पाठ्यक्रम तयारी तथा प्रकाशन कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ । यस कार्यबाट तालिममा एकरूपता तथा स्तरीयता कायम गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरेको छु ।

तालिम पाठ्यक्रम तयारी तथा परिमार्जन गर्न योगदान पुऱ्याउनु हुने सबै बिषयगत विज्ञहरू, पाठ्यक्रम प्रमाणीकरण गरिदिनु हुने पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय बागमती प्रदेश हेटौँडाका श्रीमान निर्देशक डा. गौरीमान श्रेष्ठज्यू एवं निर्देशनालयका कर्मचारीहरू, यस तालिम केन्द्रका पशु चिकित्सक श्री हंसरानी सम्बाहाम्फे लगायतका सम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । तालिम पाठ्यक्रमलाई सुधार गर्ने कार्यमा यस पाठ्यक्रमका अध्ययन तथा प्रयोगकर्ताहरूबाट अमुल्य सुझावको अपेक्षा गरेको छु ।

असार २०८१

बासुदेव नाथ

निमित्त वरिष्ठ तालिम अधिकृत

(अधिकृतस्तर आठौँ)

पशु सेवा तालिम केन्द्र लगनखेल, ललितपुर

सि.नं.	विषय सूची	पृष्ठ
कृषक / उद्यमी / व्यावसायीकस्तर तालिम		१-६६
१	व्यवसायिक योजना तथा उद्यमशीलता विकास तालिम (वाखापालन) कृषकस्तर	३
२	व्यवसायिक योजना तथा उद्यमशीलता विकास तालिम (गाई/भैसीपालन) कृषकस्तर	५
३	व्यवसायिक बंगुरपालन तालिम (कृषकस्तर)	७
४	व्यवसायिक कुखुरापालन तालिम (कृषकस्तर)	८
५	चरन तथा पशु आहारा व्यवस्थापन (कृषकस्तर)	९
६	स्वच्छ मासु उत्पादन तथा प्रशोधन तालिम (उद्यमीस्तर)	१०
७	ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता पुनर्ताजगी तालिम (व्यवसायीस्तर)	११
८	Laboratory Training for VAHWs	१३
९	पशु औषधी व्यवसायी तालिम (व्यवसायीस्तर)	१४
१०	यूरिया मोलासेस मिनेरल ब्लक (UMMB) उपयोगिता र प्रयोग तालिम (कृषकस्तर/उद्यमीस्तर)	१९
११	डेरी उद्यमी तालिम (उद्यमीस्तर)	२०
१२	सफा र स्वच्छ दूध उत्पादन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर ३ दिने)	२१
१३	डेरी सञ्चालन तथा उपकरण व्यवस्थापन तालिम (उद्यमीस्तर ३ दिने)	२२
१४	व्यवसायिक दूध प्रशोधन तथा दुग्ध पदार्थ उत्पादन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर)	२३
१५	मासु प्रशोधन तालिम (उद्यमीस्तर)	२५
१६	सफा मासु उत्पादन तालिम (उद्यमीस्तर)	२६
१७	मासुका परिकार उत्पादन तालिम (उद्यमीस्तर)	२७
१८	स्वच्छ मासु उत्पादन, आधुनिक मासु पसल र स्वस्थकर मासु कटिड तालिम (उद्यमीस्तर)	२८
१९	पशु वधशाला व्यवस्थापन तथा सञ्चालन तालिम (उद्यमीस्तर)	२९
२०	गुणस्तरीय घाँसको वीड उत्पादन तथा व्यवस्थापन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर)	३०
२१	खरायोपालन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर)	३१
२२	उद्यमशीलता विकास तालिम (कृषकस्तर)	३२
२३	समुह व्यवस्थापन तालिम (कृषकस्तर)	३३
२४	साइलेज र हे बनाउने तालिम (कृषकस्तर)	३४
२५	गुणस्तरीय वीड उत्पादन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर)	३५
२६	व्यवसायिक मत्स्य पालन तालिम (कृषकस्तर)	३६
२७	आधारभूत मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर)	३७
२८	ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर ६ दिने)	३८
२९	एडभान्स ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर ६ दिने)	३९
३०	मत्स्य नर्सरी र ह्याचरी व्यवस्थापन तालिम (कृषकस्तर)	४०

३१	असल पशुपालन अभ्यास तालिम (कृषकस्तर ३ दिने)	४१
३२	आधारभूत ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर ३ दिने)	४२
३३	व्यवसायिक गाई/भैसीपालन तालिम (कृषकस्तर)	४३
३४	व्यवसायिक बाख्रापालन तालिम (कृषकस्तर)	४५
३५	व्यवसायिक ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर)	४७
३६	व्यवसायिक कार्प मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर)	४९
३७	राँगाको व्यवसायिक मासु उत्पादन तथा बजारिकरण तालिम	५१
३८	दुग्ध पदार्थ विविधिकरण सम्बन्धी तालिम	५३
३९	खसी/बोकाको व्यवसायिक मासु उत्पादन तथा बजारिकरण तालिम	५५
४०	चिलिड भ्याट संचालन, मर्मत तथा सम्भार सम्बन्धी तालिम	५७
४१	मिल्क एनालाईजर संचालन, मर्मत तथा सम्भार सम्बन्धी तालिम	५९
४२	मासुका परिकार उत्पादन तालिम (उच्चमीस्तर)	६१
४३	गाईभैसीपालन असल अभ्यास तालिम (कृषकस्तर १ हप्ते)	६२
४४	बंगुरपालन असल अभ्यास (कृषकस्तर ६ कार्यदिने तालिम)	६३
४५	व्यवसायिक ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर)	६४
४६	व्यवसायिक चौरीपालन तालिम (कृषकस्तर १ हप्ते)	६६

सहायकस्तर तालिम		६७-११०
१	ईपिडेमियोलोजी सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर)	६९
२	GIS सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर)	७०
३	भेटरिनरी प्राक्सटिक एवं आधारभूत सर्जरी तालिम (सहायकस्तर)	७१
४	दाना बनाउने तालिम (सहायकस्तर ३ दिने)	७३
५	Laboratory Training for JTs (Refresher)	७४
६	योजना तर्जुमा सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर)	७५
७	समाज पारिचालन तालिम (सहायकस्तर)	७६
८	पशु प्रजनन् तथा कृत्रिम गर्भाधान तालिम (सहायकस्तर)	७७
९	पशु प्रजनन् तथा कृत्रिम गर्भाधान (पुनर्ताजगी) तालिम (सहायकस्तर)	७९
१०	पशु प्रजनन् विकृति निवारण तालिम (सहायकस्तर)	८०
११	Laboratory Training (Assistant Level)	८१
१२	लेखा प्रशासन सुशासन सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा खरिद व्यवस्थापन तालिम (सहायकस्तर)	८२
१३	चरन तथा पशु आहारा व्यवस्थापन तालिम (सहायकस्तर)	८३
१४	प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम (सीप विकास) (सहायकस्तर)	८४
१५	बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान तालिम (सहायकस्तर)	८५
१६	आधारभूत मत्स्यपालन तालिम (सहायकस्तर)	८६

१७	माछा पोखरी तथा रेसवे निर्माण तथा व्यवस्थापन तालिम (सहायकस्तर)	८७
१८	मत्स्य ह्याचरी नर्सरी व्यवस्थापन तालिम (सहायकस्तर)	८८
१९	सघन मत्स्यपालन तालिम (सहायकस्तर)	८९
२०	जुनोसिस सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर ३ दिने)	९०
२१	मत्स्य ल्याब सम्बन्धी ३ दिने तालिम (सहायकस्तर)	९२
२२	आधारभूत सेवाकालीन तालिम (सहायकस्तर)	९३
२३	Wildlife Management Training (Assistant Level)	९८
२४	पशु कल्याण प्रवर्द्धन तालिम (सहायकस्तर)	९९
२५	भेटेरीनरी प्राक्टिस तथा आधारभूत तालिम (सहायकस्तर)	१००
२६	सार्वजनिक खरिद प्रकृया तथा खरिद प्रशासन सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर १ हप्ते)	१०१
२७	कार्प मत्स्यपालन सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर)	१०४
२८	रांगाको मासु उत्पादन तथा बजारिकरण तालिम	१०६
२९	खसी/बोकाको मासु उत्पादन तथा बजारिकरण तालिम	१०८
३०	कृत्रिम गर्भाधान तालिम (सहायकस्तर १ हप्ते)	११०

अधिकृतस्तर तालिम		१११-१४५
१	आधारभूत मत्स्यपालन तालिम (अधिकृतस्तर)	११३
२	व्यवसायिक मत्स्यपालन तालिम (अधिकृतस्तर)	११४
३	मत्स्यपालनमा पोष्ट हार्भेष्ट प्रविधि सम्बन्धी तालिम (अधिकृतस्तर)	११५
४	गुणस्तरीय घाँसको बीउ उत्पादन तथा व्यवस्थापन तालिम (अधिकृतस्तर)	११६
५	Leadership and Management Training (Officer Level)	११७
६	पशु आहारा श्रोत व्यवस्थापन तालिम (अधिकृतस्तर)	११८
७	पशु प्रजनन् विकृति निवारण तालिम (अधिकृतस्तर)	११९
८	Laboratory Training (Officer Level)	१२०
९	योजना तर्जुमा तथा व्यवस्थापन तालिम (अधिकृतस्तर)	१२१
१०	Good Veterinary Practice (GVP) Training (Officer Level)	१२२
११	Field Epidemiology Training (Officer Level)	१२३
१२	पशु प्रजनन् तथा कृत्रिम गर्भाधान तालिम (अधिकृतस्तर)	१२७
१३	प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम (सीप विकास) (अधिकृतस्तर)	१२९
१४	पशु प्रजनन् तथा कृत्रिम गर्भाधान (पुनर्ताजगी) तालिम (अधिकृतस्तर)	१३०
१५	Animal Health Risk Analysis Training (Officer Level)	१३१
१६	व्यवसायिक योजना निर्माण तालिम (अधिकृतस्तर)	१३२
१७	लेखा प्रशासन सुशासन सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा खरिद व्यवस्थापन तालिम (अधिकृतस्तर)	१३३
१८	Wildlife Management Training (Officer Level)	१३४

१९	Castration and Spaying Training (Officer Level)	१३५
२०	Meat Inspection Training (Officer Level)	१३६
२१	खरिद व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम (EGP सहित) कर्मचारीस्तर १ हप्ते	१३८
२२	Administrative and Management Training (Officers Level)	१३९
२३	Radiography (USG/X-Ray) Training (Officer Level)	१४०
२४	आधारभूत सेवाकालीन तालिम (अधिकृतस्तर)	१४१
२५	Meat Processing Training (Officer Level)	१४४
२६	Small Animal Surgery (Neutering) Training (Officers Level)	१४५

**कृषक / उद्यमी / व्यावसायीकस्तर
तालिम**

व्यवसायिक योजना तथा उद्यमशीलता विकास तालिम (बाखापालन) कृषकस्तर

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन	१	
	२	बाखापालनको महत्व र नेपालमा यस व्यवसायको सम्भाव्यता	१	
	३	कृषि व्यवसायमा व्यवसायिक योजनाको महत्व र सान्दर्भिकता	१	
	४	बाखापालन व्यवसायिक योजनामा समावेश हुनुपर्ने महत्वपूर्ण पक्षहरू	१	
दोश्रो	१	व्यवसायिक योजनामा प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय पक्षको विश्लेषण	१	
	२	व्यवसायिक योजनामा सामाजिक, वातावरणीय तथा बजार पक्षको विश्लेषण	१	
	३	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (भाग-१)	१	
	४	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (भाग-२)	१	
तेश्रो	१	व्यवसायिक योजनामा प्राविधिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक र सामूहिक कार्य)		१
	२	व्यवसायिक योजनामा व्यवस्थापकीय पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक र सामूहिक कार्य)		१
	३	व्यवसायिक योजनामा सामाजिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	४	व्यवसायिक योजनामा वातावरणीय पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
चौथो	१	व्यवसायिक योजनामा बजार पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	२	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	३	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	४	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पाँचौं	१	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	२	व्यवसायिक योजना लेखन कार्य (व्यवहारिक सामूहिक कार्य - प्राविधिक, व्यवस्थापकीय तथा सामाजिक पक्ष)		१
	३	व्यवसायिक योजना लेखन कार्य (व्यवहारिक सामूहिक कार्य - प्राविधिक, वातावरणीय तथा बजार पक्ष)		१
	४	व्यवसायिक योजना लेखन कार्य (व्यवहारिक सामूहिक कार्य - वित्तीय/आर्थिक पक्ष) भाग १	१	
छैठौं	१	व्यवसायिक योजना लेखन कार्य (व्यवहारिक सामूहिक कार्य - वित्तीय/आर्थिक पक्ष) भाग २	१	
	२	समुहबाट व्यवसायिक योजनाको प्रस्तुति भाग १	१	
	३	समुहबाट व्यवसायिक योजनाको प्रस्तुति भाग २	१	
	४	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			१३	११

व्यवसायिक योजना तथा उद्यमशीलता विकास तालिम (गाई/भैसीपालन) कृषकस्तर

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन	१	
	२	गाईभैसीपालनको महत्व र नेपालमा यस व्यवसायको सम्भाव्यता	१	
	३	कृषि व्यवसायमा व्यवसायिक योजनाको महत्व र सान्दर्भिकता	१	
	४	गाईभैसीपालन व्यवसायिक योजनामा समावेश हुनुपर्ने महत्वपूर्ण पक्षहरू	१	
दोश्रो	१	व्यवसायिक योजनामा प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय पक्षको विश्लेषण	१	
	२	व्यवसायिक योजनामा सामाजिक, वातावरणीय तथा बजार पक्षको विश्लेषण	१	
	३	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (भाग-१)	१	
	४	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (भाग-२)	१	
तेश्रो	१	व्यवसायिक योजनामा प्राविधिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक र सामूहिक कार्य)		१
	२	व्यवसायिक योजनामा व्यवस्थापकीय पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक र सामूहिक कार्य)		१
	३	व्यवसायिक योजनामा सामाजिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	४	व्यवसायिक योजनामा वातावरणीय पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
चौथो	१	व्यवसायिक योजनामा बजार पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	२	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	३	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	४	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पाँचौं	१	व्यवसायिक योजनामा वित्तीय/आर्थिक पक्षको विश्लेषण (व्यवहारिक सामूहिक कार्य)		१
	२	व्यवसायिक योजना लेखन कार्य (व्यवहारिक सामूहिक कार्य - प्राविधिक, व्यवस्थापकिय तथा सामाजिक पक्ष)		१
	३	व्यवसायिक योजना लेखन कार्य (व्यवहारिक सामूहिक कार्य - प्राविधिक, वातावरणीय तथा बजार पक्ष)		१
	४	व्यवसायिक योजना लेखन कार्य (व्यवहारिक सामूहिक कार्य - वित्तीय/आर्थिक पक्ष) भाग १	१	
छैठौं	१	व्यवसायिक योजना लेखन कार्य (व्यवहारिक सामूहिक कार्य - वित्तीय/आर्थिक पक्ष) भाग २	१	
	२	समुहबाट व्यवसायिक योजनाको प्रस्तुति भाग १	१	
	३	समुहबाट व्यवसायिक योजनाको प्रस्तुति भाग २	१	
	४	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			१३	११

व्यवसायिक बंगुरपालन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभगीको नाम दर्ता, पूर्व परीक्षा, अपेक्षा संकलन र तालिमको उद्देश्यबारे जानकारी	१	
	२	नेपालमा बंगुरपालनको महत्व, र वर्तमान अवस्था, समस्या, संरक्षण र विकासमा सरकारले लिएको नीति तथा कार्यक्रम	१	
	३	स्थानीय तथा उन्नत नश्लका बंगुरहरूको जात र विशेषता	१	
	४	बंगुरको खोर व्यवस्थापन	१	
दोस्रो	१	बंगुरपालन व्यायामा प्रजननको महत्व र प्रजनन विधिबारे जानकारी	१	
	२	प्रजननका लागि पालिने बंगुरहरूको (वीर र भुनी) छनौटका आधारहरू	१	
	३	बंगुरको उपयुक्त प्रजनन उमेर, वाली लगाउने समय, भाले खोजेको लक्षणहरू, गर्भावधि, प्रजननको समयमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू (दानापानी, आहारा, स्वास्थ्य आदि)	१	
	४	गिल्ट र थारा बंगुरहरूको व्यवस्थापन (दानापानी (flushing), खोर र स्वास्थ्य जाँच (health check))	१	
तेश्रो	१	ब्याउने बंगुरको व्यवस्थापन (खोर, दानापानी, स्वास्थ्य र कसरत आदि) बारे जानकारी	१	
	२	व्याएका माउहरूको व्यवस्थापन (दानापानी, खोर, स्वास्थ्य आदि) बारे जानकारी	१	
	३	भर्खर जन्मेको पाठा-पाठीको व्यवस्थापन	१	
	४	माउबाट छुट्याइएका पाठापाठीको व्यवस्थापन	१	
चौथो	१	बंगुरको विभिन्न उमेर र अवस्था अनुसार दिनु पर्ने आहारा	१	
	२	बंगुरको लागि स्थानिय कच्चा पदार्थको प्रयोग गरी सन्तुलित आहारा बनाउने विधि		१
	३	बंगुरमा लाग्ने प्रमुख रोगहरू र खोपहरू	१	
	४	बंगुरमा आन्तरिक परजीवी तथा नियन्त्रणका उपायहरू	१	
पाँचौ	१,२,३,४	स्थलगत अवलोकन भ्रमण		४
छैठौ	१	फार्ममा जैविक सुरक्षाको महत्व र अवलम्बनका उपायहरू	१	
	२	व्यवसायिक बंगुरपालन परियोजना तयार गर्ने		१
	३	बंगुरको बजारिकरण र फार्ममा अभिलेखिकरण	१	
	४	पशु बीमा परिचय, फिल्ड भ्रमणको प्रतिवेदन प्रस्तुति तथा छलफल, अन्तिम परीक्षा, पृष्ठपोषण, प्रमाण पत्र वितरण एवं समापन	१	
जम्मा			१८	६

व्यवसायिक कुखुरापालन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन	१	
	२	नेपालमा कुखुरापालनको ऐतिहासिक पृष्ठभूमी, कुखुरापालनको महत्व र समस्याहरू	१	
	३	कुखुराको जातहरू (स्थानीय, उन्नत) र तिनको विशेषता, अवस्था	१	
	४	कुखुरापालन पद्धति, कुखुराको खोर व्यवस्थापन	१	
दोस्रो	१	बुडिङ्ग व्यवस्थापन	१	
	२	बोर्डलरको कुखुराको व्यवस्थापन	१	
	३	लेयर्सको कुखुराको व्यवस्थापन	१	
	४	स्थानीय कुखुराको व्यवस्थापन	१	
तेश्रो	१	कुखुराको प्रजनन व्यवस्थापन	१	
	२	कुखुराको दाना व्यवस्थापन	१	
	३	कुखुरालाई लाग्ने प्रमुख रोगहरू (विषाणु, जीवाणु, प्रोटोजोवा, दुसीजन्य)	१	
	४	कुखुरालाई लाग्ने प्रमुख रोगहरू (पौष्टिक तत्व, खनिज पदार्थको कमीले हुने रोगहरू)	१	
चौथो	१	कुखुरामा लाग्ने परजीविहरूबारे जानकारी र त्यसको नियन्त्रण	१	
	२	कुखुरापालनमा खोप, महत्व, तालिका, र लगाउने तरिका	१	
	३	कुखुराको खोरमा प्रयोग हुने उपकरणहरू, निसंक्रमण विधि	१	
	४	एकिकृत कृषि प्रणालीमा कुखुरापालन	१	
पाँचौ	१,२,३,४	स्थलगत अवलोकन भ्रमण		४
छैठौ	१	कुखुराको फार्ममा जैविक सुरक्षाको महत्व र अवलम्बनका उपायहरू	१	
	२	व्यवसायिक कुखुरापालन परियोजना तयार गर्ने		१
	३	बजारिकरण र फार्ममा अभिलेखिकरण	१	
	४	फिल्ड भ्रमणको प्रतिवेदन प्रस्तुति तथा छलफल, कुखुराको बीमा बारे जानकारी, अन्तिम परीक्षा, पृष्ठपोषण, प्रमाण पत्र वितरण एवं समापन	१	
जम्मा			१५	५

चरन तथा पशु आहारा व्यवस्थापन (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन	१	
	२	नेपालको सन्दर्भमा पशु आहारा आपूर्तिको श्रोत र अवस्था, पशु आहाराको वर्गीकरण	१	
	३	भौगोलिक क्षेत्रका आधारमा उपलब्ध भुईँ घाँस तथा डालेघाँसहरू	१	
	४	कोषे घाँसको बीउलाई राईजोवियम उपचार गर्ने प्रविधि	१	
दोस्रो	१	नेपालमा पाईने भुईँ घाँसहरू (कोषे/अकोषे/वर्षे/वहुवर्षे)	३	
तेस्रो	१	नेपालमा पाईने डालेघाँसहरू (कोषे/अकोषे)	२	
	२	स्थानीय तथा उन्नत भुईँघाँस तथा डालेघाँसमा पाईने पोषण तत्वहरू	१	
	३	वर्षभरी नै हरियो घाँस उत्पादन तथा उपयोग (घाँस तथा डालेघाँस काट्ने तरिका)	१	
	४	फरेज हेजरो र शिल्भीपाश्चरको परिचय, महत्व, लगाउने तरिका र व्यवस्थापन	१	
चौथो	१	मिनरल ब्लकको महत्व, परिचय तथा तयार गर्ने विधि		१
	२	घाँसेबाली तथा चरन घाँसको बीउ उत्पादन प्रविधि	१	
	३	घाँस संरक्षण प्रविधि	१	
	४	साईलेज र हे बनाउने विभिन्न तरिकाहरूबारे जानकारी (खाल्डो र पालष्टिकको थैलोमा)	१	
पाँचौ	१,२,३,४	घाँसखेती भएको क्षेत्रमा अवलोकन भ्रमण		४
छैठौ	१	नेपालमा दाना उत्पादनको अवस्था	१	
	२	दानामा प्रयोग हुने अन्न, दलहन र तिनीहरूको उप-उत्पादन	१	
	३	पशु आहारा विकासमा आएका नविनतम प्रविधिहरू	१	
	४	फिल्ड भ्रमणको प्रतिवेदन प्रस्तुति तथा छलफल, अन्तिम परीक्षा, पृष्ठपोषण, प्रमाण पत्र वितरण एवं समापन	१	
जम्मा			१५	५

स्वच्छ मासु उत्पादन तथा प्रशोधन तालिम (उद्यमीस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषय वस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य प्रकाश, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन र विषय मिलान	१	
	२	मासु, मासुमा हुने पौष्टिक तत्व र महत्वबारे जानकारी	१	
	३	स्वच्छ मासु उत्पादन गर्ने तरिका र मजुदा कानुनी व्यवस्था		१
	४	वध गर्नु अगावै गरिने परीक्षणहरूबारे जानकारी	१	
दोस्रो	१	जनावरको बध, बध गर्ने तरिकाबारे सैद्धान्तिक जानकारी		१
	२	पोष्टमार्टम ईन्स्पेक्शन र यसबारे जानकारी	१	
	३	मासु प्रशोधनमा सरसफाईको महत्वबारे जानकारी	१	
	४	बधशालाको व्यवस्थापन, सरसफाई र प्रयोग हुने औजारहरूबारे जानकारी		१
तेस्रो	१	प्रशोधित मासु उत्पादन गर्ने तरिका	१	
	२	प्रमुख जुनोटिक डिजिज र यसबारेको सैद्धान्तिक जानकारी	१	
	३	मासुजन्य पदार्थहरूको बजार व्यवस्थापनबारे सैद्धान्तिक जानकारी	१	
	४	मासुको गुणस्तरमा असर पुर्याउने तत्वहरूबारे जानकारी		१
चौथो	१	मासु चिस्याउने, प्याकेजिङ्ग र भण्डारण विधिहरू	१	
	२	मासुको परिकार उत्पादनमा प्रयोग हुने परिरक्षीहरू बारेमा जानकारी	१	
	३	मासु स्वादिलो बनाउन प्रयोग गर्न सकिने तत्वहरू र मासुबाट उत्पादन हुने सह-उत्पादनहरूबारे जानकारी	१	
	४	मासु क्युरिङ्ग, स्मोकिङ्ग र पिकलिङ्ग विधिहरू	१	
पाँचौ	१,२,३,४	मासु उद्योग, वधशाला वा वधस्थलको भ्रमण		४
छैठौ	१	मासुलाई सुकाउने (ड्राईड) प्रविधिबारे ज्ञान (सुकुटी प्रविधि) तथा प्रावधान		१
	२	मासुजन्य घरेलु उद्योग स्थापना गर्न चाहिने आवश्यक पूर्वाधारहरू बारे जानकारी	१	
	३	मासु उत्पादनमा प्रयोग हुने औजारहरूको निसंक्रमण गर्ने तरिका		१
	४	फिल्ड भ्रमणको प्रतिवेदन प्रस्तुति तथा छलफल, अन्तिम परीक्षा, पृष्ठपोषण, प्रमाण पत्र वितरण एवं समापन	१	
जम्मा			१४	१०

ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता पुनर्ताजगी तालिम (व्यवसायीस्तर)

तालिम अवधि : २ हप्ते	तालिम कार्य दिन : १२ दिन
जम्मा सत्र संख्या : ४८	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागीहरूको नाम दर्ता, अपेक्षा संकलन र तालिमको उद्देश्य सम्बन्धी जानकारी	१	
	२	नेपालमा पशुपन्छीपालनको महत्व, दूध, फुल, उन, मासु उत्पादन र उत्पादकत्वको स्थिती	१	
	३	ठूला पशुहरूको लागि गोठ निर्माण व्यवस्थापन तथा सरसफाई	१	
	४	साना पशुहरू र कुखुराको खोर निर्माण व्यवस्थापन तथा सरसफाई सम्बन्धी जानकारी	१	
दोस्रो	१	पशुमा नश्ल सुधारको महत्व र प्रजनन प्रक्रियाहरू	१	
	२	उन्नत पशुपालन व्यवसाय र रोग व्याधी नियन्त्रणबारे ग्रामिण जनसमुदायमा प्रचार-प्रसार गर्ने तरिका	१	
	३	पशुहरूमा औषधी प्रयोग गर्ने विभिन्न सुधारिएको तरिकाबारे जानकारी	१	
	४	ट्रेन्चीड, डिपिड र भ्याक्सिनेशन सम्बन्धी व्यवहारिक ज्ञान		१
तेश्रो	१	औषधी खुवाउने, सुई लगाउने, पाठेघरमा औषधी राख्ने व्यवहारिक ज्ञान		१
	२	पशु उत्पादनमा घाँस, डाले घाँसहरूको महत्व र बाँच्ने महिना हरियो घाँस उत्पादन गर्ने तरिका		१
	३	समुह/सामुदायिक/कबुलियति वन क्षेत्रमा लगाईने बहु-वर्षिय घाँस उत्पादन गर्ने तरिका		१
	४	सन्तुलित दाना, यसको महत्व र स्थानिय रूपमा उपलब्ध हुने कच्चा पदार्थहरूको प्रयोग गरी सन्तुलित दाना बनाउने तरिका	१	
चौथो	१	स्थानीयस्तरमा युरिया मोलासेस र मिनरल ब्लक बनाउने र प्रयोग गर्ने विधि		१
	२	घाँस संरक्षणमा हे र साईलेज बानाउने विधि	१	
	३	स्थानीय पशुहरूमा प्रजनन छनौटको महत्व र छनौट गर्ने तरिका	१	
	४	प्राकृतिक र कृत्रिम गर्भाधान बारे विस्तृत जानकारी	१	
पाँचौ	१	छालामा टाँका लगाउनु पर्ने अवस्था तथा टाँका लगाउने विभिन्न तरिकाहरू		१
	२	काम्रो, बनाउने तरिका र भाँचिएको हाड-जोर्नीमा बाँच्ने तरिका		१
	३	घाऊ, पिलो, सिष्ट, खटिरा, चोटको पहिचान र उपचार विधि बारे जानकारी		१
	४	आँखा, कान, नाक सम्बन्धी समस्या र तिनको प्राथमिक उपचार		१

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
छैंटौ	१	पशुहरूमा बाँभोपन, यसका कारण, उपचार र यसको रोकथाम	१	
	२	पशुहरूमा बाह्य परजीविहरू पहिचान, उपचार, र नियन्त्रण	१	
	३	पशुमा नाम्ले रोगको पहिचान, उपचार र नियन्त्रण	१	
	४	पशुमा गोलो तथा फित्ते जुकाको पहिचान, उपचार र नियन्त्रण	१	
सातौँ	१	व्याउन नसक्ने, भँडाल्लो फर्कने र साल नभर्ने समस्याको पहिचान, उपचार र रोकथाम	१	
	२	लहमुते र तुरतुरे रोग र यसको रोकथाम तथा उपचार	१	
	३	भ्यागुतो र चरचरे रोगको पहिचान, रोकथाम तथा उपचार	१	
	४	खुर कुहिने, साउने र खोरेत रोगको रोकथाम तथा उपचार	१	
आठौँ	१	जन-स्वास्थ्यको दृष्टिकोणबाट महत्वपूर्ण रोगहरू (पटके, क्षय रोग, रेविज, ब्रुसेल्लोसिस, वर्ड-फ्लू आदि) को पहिचान र रोकथाम	१	
	२	पशुका विभिन्न उमेर समूह र शारिरीक अवस्थाका माउ तथा भर्खर जन्मेका पशुको व्यवस्थापन	१	
	३	रांगा, साँढे, बोका र वीर व्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू	१	
	४	सहभागीहरूले सिक्ने चाहेको विषय	१	
नवौँ	१	सुगुरको हैजा, पी.पी.आर. र ब्लू टंग रोगको पहिचान र रोकथाम	१	
		थुनको सरसफाई, थुनेलो रोग पहिचान, उपचार र रोकथाम	१	
		पशुहरूमा विष लागेको पहिचान र त्यसको उपचार तथा रोकथाम	१	
		सहभागीले सिक्न चाहेको विषय		१
दशौँ	१	भेडा, बाखा र सुंगुरमा माउ र विऊ भालेको लागि छनौट गर्दा आवश्यक पर्ने आधारहरू	१	
	२	पशुपन्छीपालनमा जैविक सुरक्षाको महत्व र सुधार	१	
		सफा दूध उत्पादन र दूधमा उत्पादन लागत कम गर्ने उपायहरू	१	
	४	सहभागीले सिक्न चाहेको विषय		१
एघारौँ	१	कुखुरामा आन्तरिक परजीवीको पहिचान र क्विसिडियोसिस रोगको पहिचान, उपचार र रोकथाम	१	
	२	कुखुरापालनमा सि.आर.डी, पुल्लोरम र विफर रोगहरू	१	
	३	कुखुराको गम्बोरो र रानीखेत रोगहरू	१	
	४	सहभागीले सिक्न चाहेको विषयमा छलफल	१	
बाह्रौँ	१	पशुपन्छीमा लगाईने खोप, खोप चक्र र भण्डारणबारे जानकारी	१	
	२	गोबरको नमूना संकलन गरी प्रयोगशालामा पठाउने विधि		१
	३	सहभागीले सिक्न चाहेको विषय (सैद्धान्तिक)	१	
	४	पशुहरूको पाचन प्रकृया सम्बन्धी जानकारी (सैद्धान्तिक), तालीमको मूल्यांकन, पृष्ठपोषण, प्रमाणपत्र वितरण र समापन	१	
जम्मा			३६	१२

Laboratory Training for VAHWs

Training Duration : 1 week	Training working days : 6 days
Total Session : 24	Session duration : 1.5 hours

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	Pre-test, Training Need assessment, Handling, transportation, storage of drugs, vaccines and chemicals	1	
	2	Identification of common equipments used in field level	1	
	3	Cleaning and sterilization of equipment	1	
	4	Microscope handling and its function	1	
2	1	Fecal sample collection/preservation and transportation	1	1
	2	Different techniques of fecal examination	1	1
3	1	Identification of parasite ova, protozoan ova/coccidiosis		1
	2	Identification of trematode ova		1
	3	Identification of nematodes ova		1
	4	Identification of cestodes ova		1
4	1	Skin scraping, sample collection and dispatch	1	
	2	Mange, mites and it's identification		1
	3	Use of rapid test kit	1	1
5	1	Blood collection techniques in animals and birds		1
	2	Preparation of blood smear		1
	3	Preservation and dispatch of blood smear	1	
	4	Collection, preservation and dispatch of saliva/milk/urine	1	
6	1	Collection, preservation and dispatch of saliva/milk/urine, CMT test		1
	2	Preparation of transport media, PAT test	1	1
	4	Post-test, feedback and certification	1	
Total			12	12

पशु औषधी व्यवसायी तालिम (व्यवसायीस्तर)

Training Duration : 35 days	Working days : 30 days
Total Session : 120	Session duration : 1.5 hours

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	History of common veterinary drugs used	1	
	2	Veterinary services, veterinary drugs production and livestock production situation in Nepal	1	
	3	History of pharmacy, its various development phases and development of pharmacy on Nepal	1	
	4	Structure and function of digestive system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs (Contd...)	1	
2	1	Structure and function of digestive system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs	1	
	2	Structure and function of respiratory system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs	1	
	3	Structure and function of respiratory system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs	1	
	4	Structure and function of respiratory system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs	1	
3	1	Structure and function of musculo-skeletal system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs	1	
	2	Structure and function of musculo-skeletal system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs	1	
	3	Structure and function of genital system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs	1	
	4	Structure and function of genital system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs	1	

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
4	1	Structure and function of genital system of ruminants, non-ruminants and birds in relation to administration of drugs	1	
	2	Pharmaceutical preparation in common use-1	1	
	3	Pharmaceutical preparation in common use-2	1	
	4	Pharmaceutical preparation in common use-3	1	
5	1	Pharmaceutical preparation in common use-4	1	
	2	Pharmaceutical preparation in common use-5	1	
	3	Pharmaceutical preparation in common use-6	1	
	4	Veterinary drugs administration techniques	1	
6	1	Basic pharmacokinetics	1	
	2	Basic information on commonly used drugs-1 contd...	1	
	3	Basic information on commonly used drugs-1 contd...	1	
	4	Basic information on commonly used drugs-2 contd...	1	
7	1	Basic information on commonly used drugs-2 contd...	1	
	2	Basic information on commonly used drugs-3 contd...	1	
	3	Basic information on commonly used drugs-4 contd...	1	
	4	Basic information on commonly used drugs-5 contd...	1	
8	1	Basic information on commonly used drugs-6 contd...	1	
	2	Basic information on commonly used drugs-6 contd...	1	
	3	Basic information on commonly used drugs-7	1	
	4	Basic information on commonly used drugs-8	1	
9	1	Basic information on commonly used drugs-9	1	
	2	Basic information on commonly used drugs-10	1	
	3	Basic information on commonly used drugs-11	1	
	4	Basic information on commonly used drugs-12	1	
10	1	Basic information on commonly used drugs-13	1	
	2	Drugs used in infection: Antibacterial 1 Antibiotics-1	1	
	3	Drugs used in infection: Antibacterial 1 Antibiotics-2	1	
	4	Drugs used in infection: Antibacterial 1 Antibiotics-3	1	

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
11	1	Antiprotozoal drugs in veterinary practices-1	1	
	2	Antiprotozoal drugs in veterinary practices-2	1	
	3	Anthelmintic drugs in veterinary practices-1	1	
	4	Anthelmintic drugs in veterinary practices-2	1	
12	1	Anthelmintic drugs in veterinary practices-3	1	
	2	Parasite, parasitism, host-parasite relationship and location of the important parasites found in the animals	1	
	3	Antifungal drugs in veterinary practices-1	1	
	4	Antifungal drugs in veterinary practices-2	1	
13	1	Antifungal drugs in veterinary practices-3	1	
	2	Precautions to be taken using some medicine for specific animals	1	
	3	Precautions to be taken using some medicine for specific animals	1	
	4	Care and storage of drugs and importance of factors affecting drug stability	1	
14	1	Handling of poisonous substances and narcotics	1	
	2	Storage criteria of different dosage forms and concept of expiry date	1	
	3	Leakage and breakage of drug products and safe disposal of medicine	1	
	4	Interpretation and dispensing of prescription-1	1	
15	1	Interpretation and dispensing of prescription-2	1	
	2	Interpretation and dispensing of prescription-3	1	
	3	Interpretation and dispensing of prescription-4	1	
	4	Interpretation and dispensing of prescription-5	1	
16	1	Interpretation and dispensing of prescription-6	1	
	2	Pharmaceutical calculation-1	1	
	3	Pharmaceutical calculation-2 and 3 contd...	1	
	4	Pharmaceutical calculation-2 and 3 contd...	1	

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
17	1	Pharmaceutical Legislation-1	1	
	2	Pharmaceutical Legislation-2	1	
	3	Pharmaceutical Legislation- 2	1	
	4	Animal health and livestock services act and regulation. Provision related to Quarrantine, export, import of biologicals.	1	
18	1	Animal health and livestock services act: Veterinary inspection	1	
	2	Nepal veterinary council act	1	
	3	Pesticides/act and regulation	1	
	4	Animal slaughterhouse and meat inspection act-1	1	
19	1	Animal slaughterhouse and meat inspection act-2	1	
	2	Legislation and ethics: Ethics & ethical Aspects related to animals	1	
	3	Disease of cattle and buffaloes: HS, BQ, Anthrax	1	
	4	FMD, PPR, Rinderpest, Swine fever	1	
20	1	Non-infectious disease of animal	1	
	2	Chronic disease of large animals	1	
	3	Introduction to major poultry disease	1	
	4	Introduction to major poultry disease	1	
21	1	Non-infectious disease of animal	1	
	2	Mastitis and abortion	1	
	3	Dystokia and prolapse of uterus in farm animals	1	
	4	Basic concept of immunity and immunization	1	
22	1	Internal parasitic disease of livestock and poultry	1	
	2	Internal parasitic disease of livestock and poultry	1	
	3	Diseases of dogs: Rabies, Canine distemper and Infectious Canine Hepatitis	1	
	4	Common illness of livestock and poultry: wound, cyst and abscess	1	

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
23	1	Medicinal plant used in veterinary drugs: Bitters and Purgatives	1	
	2	Medicinal plant used in veterinary drugs: Bitters and Purgatives	1	
	3	Medicinal plant used in veterinary drugs: Bitters and Purgatives	1	
	4	Medicinal plant used in veterinary drugs: Muscle relaxants and expectorants	1	
24	1	Medicinal plant used in veterinary drugs: Cardiac drug, uterine stimulants and uterine sedatives	1	
	2	Medicinal plant used in veterinary drugs: Diuretics and urinary antiseptic and antihelmintics	1	
	3	Medicinal plant used in veterinary drugs: Miscellaneous drugs	1	
	4	Treatment of poisoning for animals: Arsenic, lead, mercury, selenium	1	
25	1	Treatment of poisoning for animals: Organophosphorus compound, aluminium phosphate compound and zinc phosphate	1	
	2	Treatment of poisoning for animals: Nitrate and nitrites, HCN, Strychnine, urea poisoning and snake bites	1	
	3	Treatment of poisoning for animals: Plant poisoning	1	
	4	Review and Evaluation	1	
26		One week compulsory practice in veterinary retail shop and five days optional tours		4
27		One week compulsory practice in veterinary retail shop and five days optional tours		4
28		One week compulsory practice in veterinary retail shop and five days optional tours		4
29		One week compulsory practice in veterinary retail shop and five days optional tours		4
30		One week compulsory practice in veterinary retail shop and five days optional tours		4
Total			100	20

युरिया मोलासेस मिनरल ब्लक (UMMB) उपयोगिता र प्रयोग तालिम
(कृषकस्तर/उद्यमीस्तर)

तालिमको अवधि : ३ दिने	तालिमको कार्य दिन : ३
जम्मा सेशन संख्या : १२	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषय वस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन	१	
	२	नेपालमा पशुआहारको अवस्था, स्रोत एवं आहारको वर्गीकरण	१	
	३	उग्राउने पशुको पाचन प्रणाली (सैद्धान्तिक)	१	
	४	उग्राउने पशुको आहारमा UMMB को महत्व तथा उपयोगिता	१	
दोस्रो	१	पशुपोषण तथा आहारा व्यवस्थापनका महत्वपूर्ण पक्षहरू	१	
	२	युरिया मोलासेस मिनरल ब्लकको बनावट र UMMB पशुहरूलाई खुवाउँदा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरू	१	
	३	युरिया मोलासेस मिनरल ब्लक बनाउने विधि	१	
	४	युरिया मोलासेस मिनरल ब्लक प्रयोग गर्दा रेकर्ड लिने विधि		१
तेश्रो	१	युरिया मोलासेस मिनरल ब्लक बनाउने विधि		१
	२	युरिया मोलासेस मिनरल ब्लक बनाउने विधि		१
	३	युरिया मोलासेस मिनरल ब्लकको प्रयोगबाट हुने लाभ लागतको विश्लेषण		१
	४	तालिमको मूल्याङ्कन र समापन	१	
जम्मा			८	४

डेरी उद्यमी तालिम (उद्यमीस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा	१	
	२	उद्यमी के हो? यसका उद्देश्यहरु, गुण र बजार व्यवस्थापनसँग सम्बन्ध	१	
	३	दूधको वनावट, चारित्रीक गुण तथा महत्व	१	
	४	दूधको गुणस्तर परीक्षण, इन्द्रिय परीक्षण, ब्वाइल टेष्ट (सि ओ बी), अल्कोहल टेष्ट सम्बन्धि जानकारी		१
दोस्रो	१	सफा दूध उत्पादन, संकलन र दूध उत्पादन लागत घटाउने उपायहरु	१	
	२	दूध तथा दुग्धपदार्थको न्यूनतम गुणस्तर, दूधबाट सर्ने रोगहरु र जनस्वास्थ्यमा पर्न सक्ने असरहरु	१	
	३,४	दूधको सेपरेसन, ब्याज पास्चुराइजेसन र प्याकिङ	१	१
तेश्रो	१	आर्थिक व्यवस्थापन तथा बचत परिचालन	१	
	२	घरेलुस्तरमा परम्परागत रूपमा दूधलाई मोही पार्ने विधिलाई सुधार गरी छुर्पी बनाउने		१
	३	औजार तथा मेसिनरीको आपूर्ति, व्यवस्थापन तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धी जानकारी	१	
	४	दही र लस्सी बनाउने तथा व्हे को उपयोग बारे जानकारी		१
चौथो	१	सहकारी संस्थाको विकास तथा सामान्य र कर्मचारी व्यवस्थापन	१	
	२	दूध तथा दुग्धपदार्थको रेकर्ड तथा सामान्य लेखा राख्ने तरिका	१	
	३	दूध तथा दुग्ध पदार्थहरूको भण्डारण र ढुवानी	१	
	४	लस्सी बनाउने तरिका		१
पाँचौ	१	पनीर बनाउने तरिका		१
	२	मखन, लस्सी तथा घ्यू बनाउने तरिका		१
	३	खुवा, पुष्टकारी बनाउने तरिका		१
	४	रसवरी बनाउने तरिका		१
छैटौ	१	फिल्ड भ्रमण		३
	२			
	३			
	४	अन्तिम परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण तथा समापन समारोह	१	
जम्मा			१२	१२

सफा र स्वच्छ दूध उत्पादन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर ३ दिने)

तालिम अवधि : ३ दिने	तालिम कार्य दिन : ३
जम्मा सत्र संख्या : १२	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा	१	
	२	नेपालमा दूध उत्पादन, सफा दूध उत्पादनको महत्व, मापदण्ड र विद्यमान कानून	१	
	३	दूधको बनावट तथा दुग्ध पदार्थमा प्रभाव पार्ने तत्वहरु	१	
	४	सफा दूध उत्पादनमा गोठ तथा फार्मको बनावट र सरसफाई व्यवस्थापन	१	
दोस्रो	१	सफा दूध उत्पादन गर्ने तरिकाहरु, सफा दूध उत्पादनको लागि दूध ढुवानी र भण्डारण	१	
	२	दूध दुषित हुने कारणहरु र थुनेलो रोगको रोकथामहरु	१	
	३	दूधबाट पशु तथा मानिसमा सर्ने रोगहरु बारे जानकारी	१	
	४	सफा र स्वच्छ दूध उत्पादनमा भूमिका खेल्ने पशु आहाराको जानकारी	१	
तेश्रो	१	दूधका भाँडाहरु सफा गर्ने र किटाणु रहित पार्ने तरिकाहरुबारे जानकारी	१	
	२	दूधको गुणस्तर परीक्षण विधि		१
	३	घरेलु दुग्ध पदार्थ उत्पादन (पनीर) बनाउने तरिका		१
	४	तालिमको मूल्यांकन, प्रमाणपत्र वितरण र समापन	१	
जम्मा			१०	२

डेरी सञ्चालन तथा उपकरण व्यवस्थापन तालिम (उद्यमीस्तर ३ दिने)
(साना तथा मभौला निजी दुग्ध उद्यमी/व्यवसायीहरूको लागि)

तालिम अवधि : ३ दिने	तालिम कार्य दिन : ३
जम्मा सेशन संख्या : १२	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा	१	
	२	दुग्ध उद्योगको परियोजना तर्जुमा	१	
	३	दुग्ध उद्यमीको व्यवस्थापकीय भूमिका	१	
	४	दूध संकलन, चिस्याउने र ढुवानी व्यवस्थापन	१	
दोस्रो	१	कुशल प्रशोधित दूध उत्पादन सहिता (Code of practice)	१	
	२	उपकरणको मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन र क्रिम सेपरेटरबारे जानकारी		१
	३	उपकरणको मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन-मिल्क पाश्चुराइजर (Batch and High Temperature Short Time (HTST))	१	
	४	उपकरणको मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन-चिलिड प्लाण्ट		१
तेश्रो	१	उपकरणको मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन-होमोजिनाइजर		१
	२	गुण नियन्त्रण सम्बन्धि डेरी उपकरणहरूको मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन		१
	३	डेरी उपकरणहरूको सरसफाइ र आरोग्यकरण		१
	४	अन्तिम परीक्षा, तालिमको मूल्यांकन तथा समापन	१	
जम्मा			७	५

व्यवसायिक दूध प्रशोधन तथा दुग्ध पदार्थ उत्पादन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर)

(सञ्चालित डेरीमा कार्यरत उद्यमी/कामदार)

तालिम अवधि : २ हप्ते	तालिम कार्य दिन : १२
जम्मा सेशन संख्या : ४८	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा	१	
	२	उद्यमी भनेको के हो ? यसका उद्देश्यहरु	१	
	३	दूधको घृतांस (फ्याट) परीक्षण		१
	४	दूधको एस.एन.एफ. परीक्षण		१
दोस्रो	१	सफा दूध उत्पादन र लागत मूल्य कम गर्ने उपायहरु	१	
	२	दूधको बनावट चारित्रिक गुण र महत्व	१	
	३	दूधको गुणस्तर परीक्षण (इन्द्रिय परीक्षण र सि.ओ.बी. (ब्वाइल) टेष्ट, अल्कोहल टेष्ट		१
	४	दूधको गुणस्तर परीक्षण - Acidity टेष्ट		१
तेश्रो	१	दूध तथा दुग्ध पदार्थको रेकर्ड राख्ने र लेखा राख्ने तरिका	१	
	२	दूधमा हुने मिसावटको परीक्षण विधि	१	
	३	दूधमा हुने मिसावटको परीक्षण विधि		१
	४	दूधमा हुने मिसावटको परीक्षण विधि		१
चौथो	१	सामान्य व्यवस्थापन तथा कर्मचारी व्यवस्थापन	१	
	२	दूधको क्रिम सेपेरेसन, व्याच, प्रशोधन र प्याकिड	१	
	३	दूधको क्रिम सेपेरेसन, व्याच, प्रशोधन र प्याकिड		१
	४	दूधको क्रिम सेपेरेसन, व्याच, प्रशोधन र प्याकिड		१
पाचौ	१	दूध तथा दुग्ध पदार्थको व्यवस्थापन	१	
	२	दही उत्पादन विधि	१	
	३	दही उत्पादन विधि		१
	४	दही उत्पादन विधि		१
छैठौ	१	पनीर तथा छेना उत्पादन विधि	१	
	२	पनीर तथा छेना उत्पादन विधि		१
	३	मखन उत्पादन विधि	१	
	४	मखन उत्पादन विधि		१

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
सातौ	१	आइस क्रिम उत्पादन विधि	१	
	२	छुर्पी उत्पादन विधि	१	
	३	आइस क्रिमको मिक्स बनाउने तरिका		१
	४	आइस क्रिमको मिक्स बनाउने तरिका		१
आठौ	१	छुर्पी उत्पादन विधि		१
	२	छुर्पी उत्पादन विधि		१
	३	आइस क्रिम फ्रिजीड र प्याकिड गर्ने		१
	४	आइस क्रिम फ्रिजीड र प्याकिड गर्ने		१
नवौ	१	आइस क्रिमको गुणस्तर परीक्षण	१	
	२	मोजेरेल्ला चिज उत्पादन विधि	१	
	३	आइस क्रिमको गुणस्तर परीक्षण		१
	४	आइस क्रिमको गुणस्तर परीक्षण		१
दशौ	१	मोजेरेल्ला चिज उत्पादन विधि	१	
	२	मोजेरेल्ला चिज उत्पादन विधि		१
	३	मोजेरेल्ला चिज उत्पादन विधि		१
	४	घ्यू उत्पादन विधि		१
एघारौ	१	फिल्ड भ्रमण (दु.वि.सं. तथा निजी डेरीहरु)		१
	२	फिल्ड भ्रमण (दु.वि.सं. तथा निजी डेरीहरु)		१
	३	फिल्ड भ्रमण (दु.वि.सं. तथा निजी डेरीहरु)		१
	४	फिल्ड भ्रमण (दु.वि.सं. तथा निजी डेरीहरु)		१
बाह्रौ	१	लस्सी उत्पादन		१
	२	दूधबाट बन्ने मिठाई उत्पादन		१
	३	दूधबाट बन्ने मिठाई उत्पादन		१
	४	अन्तिम परीक्षा, प्रमाणपत्र वितरण तथा समापन समारोह	१	
जम्मा			१८	३०

मासु प्रशोधन तालिम (उद्यमीस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा	१	
	२	पशु वध गर्ने प्रविधि र वध स्वच्छता	१	
	३	मासु प्रशोधन उपकरणहरु प्रदर्शन र सरसफाई र निरोगीकरण		१
	४	मासु प्रशोधन कार्यमा प्रयोग हुने मसला (Spices and Seasoning) एडिटिभ तथा केजिडबारे जानकारी	१	
दोस्रो	१	सफा मासु उत्पादन	१	
	२	राँगाको मासुलाई (Carcass) टुक्रा गरिने प्रमुख कटाइ विधि	१	
	३	सुंगुरको मासु (Carcass) लाई टुक्रा गरिने प्रमुख कटाइ विधि	१	
	४	कुखुराको मासु (Carcass) लाई टुक्रा गरिने प्रमुख कटाइ विधि	१	
तेश्रो	१	राँगाको मासु (Carcass) लाई टुक्रा गरिने प्रमुख कटाइ विधि		१
	२	खसिको मासु (Carcass) लाई टुक्रा गरिने प्रमुख कटाइ विधि		१
	३	सुंगुरको मासु (Carcass) लाई टुक्रा गरिने प्रमुख कटाइ विधि		१
	४	कुखुराको मासु (Carcass) लाई टुक्रा गरिने प्रमुख कटाइ विधि		१
चौथो	१	ससेज उत्पादन विधि	१	
	२	ससेज उत्पादन विधि		१
	३	ससेज उत्पादन विधि		१
	४	सलामी उत्पादन विधि	१	
पाचौ	१	सलामी उत्पादन विधि		१
	२	सलामी उत्पादन विधि		१
	३	ह्याम उत्पादन विधि	१	
	४	मासु संरक्षण विधि (चिलिड, फ्रिजिड)	१	
छैठौ	१	ह्याम उत्पादन विधि		१
	२	ह्याम उत्पादन विधि		१
	३	वधशाला तथा मासु प्रशोधनशालाको फोहोर व्यवस्थापन	१	
	४	अन्तिम परीक्षा, प्रमाणपत्र वितरण तथा समापन	१	
जम्मा			१३	११

सफा मासु उत्पादन तालिम (उद्यमीस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा	१	
	२	पशु वधशाला र मासु जाँच ऐन र नियमावलीका प्रावधान	१	
	३	विभिन्न पशुवध गर्नु पूर्व ध्यान दिनु पर्ने कुराहरूबारे जानकारी	१	
	४	विभिन्न पशुवध पूर्व पशुलाइ बेहोस बनाउने विधिहरू		१
दोस्रो	१	विभिन्न पशुहरूलाइ वध गर्ने विधि	१	
	२	वध पश्चात पशुको ड्रेसिङ गर्ने तरिका बारे जानकारी	१	
	३	वध पश्चात पोष्टमर्टम परीक्षण र पेट खोले पछि विचार गर्नुपर्ने कुराहरूबारे जानकारी	१	
	४	वधशाला, आधुनिक वधशाला/वधस्थल र मासु पसल बारे जानकारी	१	
तेस्रो	१	पशु वधशाला र मासु पसल र यिनमा प्रयोग हुने औजारहरूको निःसंक्रमण र व्यक्तिगत सरसफाई	१	
	२	पशु वधशालामा स्वच्छ मासु उत्पादन विधि	१	
	३	मासुको गुणस्तर विगाने प्रमुख तत्वहरू र न्यूनिकरण गर्ने तरिकाहरू	१	
	४	वधशालाबाट सुरक्षित तवरले मासु ढुवानी र संचय गर्ने तरिका	१	
चौथो	१	पशुपन्छी प्रतिको निर्दयिता र त्यसको रोकावट	१	
	२	मासुबाट सर्न सक्ने प्रमुख जुनोतिक रोगहरू	१	
	३	पशुवधशाला, वधस्थलमा पशुपन्छी वध गर्ने तरिका र होलसेल कट (Wholesale Cut)		१
	४	पशुवधशाला, वधस्थलमा पशुपन्छी वध गर्ने तरिका र होलसेल कट (Wholesale Cut)		१
पाँचौ	१,२,३,४	वधशाला, वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		४
छैठौ	१,२,३	प्रयोगात्मक विषयवस्तु:		३
		- वध गर्नु पूर्व पशुको स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने विधि		
		- पशुलाइ बेहोस बनाउने तरिका		
		- वध गर्ने तरिका, रगत निथार्ने विधि		
		- छाला काढने तरिका		
	- पेट खोल्ने र भिसिरा निकाल्ने तरिका			
४	तालिमको मूल्यांकन, प्रमाणपत्र वितरण र समापन	१		
जम्मा			१४	१०

मासुका परिकार उत्पादन तालिम (उद्यमीस्तर)

(मासु प्रशोधन उद्योगमा काम गर्ने कामदार, मासु व्यापारी र व्यवस्थापकहरूका लागि)

तालिम अवधि : ३ दिने	तालिम कार्य दिन : ३
जम्मा सेशन संख्या : १२	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र तालिमको उद्देश्य	१	
	२	मासु प्रशोधन उपकरणहरूको प्रदर्शन, सरसफाई र निरोगीकरण	१	
	३	मासु प्रशोधन कार्यमा प्रयोग हुने मसला (Spices and seasoning), एडिटिभ तथा केजिडबारे जानकारी	१	
	४	मासु संरक्षण गर्ने विधि (व्यवहारिक)	१	
दोस्रो	१	मासुका विभिन्न परिकारहरू बारे जानकारी	१	
	२	ससेजका किसिम र उत्पादन विधि		१
	३	वारबेक्यू र तन्दुरी बनाउने विधि		१
	४	ह्याम र बेकन उत्पादन विधि		१
तेश्रो	१	सुकुटी, मिट बल र अन्य मासुको परिकार बनाउने विधि		२
	२	मासु तथा मासुको परिकार भण्डारण तथा ढुवानी		१
	३	तालिमको मूल्यांकन, प्रमाणपत्र वितरण र समापन	१	
जम्मा			६	६

स्वच्छ मासु उत्पादन, आधुनिक मासु पसल र स्वस्थकर मासु कटिड तालिम (उद्यमीस्तर)
(मासु व्यवसायी, पशु वधशालामा काम गर्ने वधशालाकर्मिहरूको लागि)

तालिम अवधि : ३ दिने	तालिम कार्य दिन : ३
जम्मा सेशन संख्या : १२	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र तालिमको उद्देश्य	१	
	२	आधुनिक तरिकाबाट पशु वध गर्ने विधि	१	
	३	वधशाला/वधस्थलमा स्वच्छ मासु उत्पादन विधि	१	
	४		१	
दोस्रो	१	मासु उत्पादनमा प्रयोग हुने औजारहरूको निःसंक्रमण		१
	२,३	मासु काट्ने तरिका (Primal cuts)		१
				१
	४	मासुको सुरक्षित ढुवानी र सञ्चय विधि	१	
तेश्रो	१	मासुको गुणस्तर बिगार्ने प्रमुख तत्वहरू र न्यूनिकरण गर्ने उपायहरू	१	
	२	आधुनिक मासु पसल व्यवस्थापन		१
	३	मासुबाट सर्न सक्ने रोगहरू	१	
	४	तालिमको मूल्यांकन, प्रमाणपत्र वितरण र समापन	१	
जम्मा			८	४

पशु वधशाला व्यवस्थापन तथा सञ्चालन तालिम (उद्यमीस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा	१	
	२	पशु वधशाला र मासु जाँच ऐन र नियमावलीका प्रावधान	१	
	३	वधशालामा सुरक्षित पशु ढुवानी गर्ने विधि	१	
	४	पशुपन्छी प्रतिको निर्दयिता र त्यसको रोकावट	१	
दोस्रो	१	आधुनिक वधशाला र मासु पसल बारे जानकारी	१	
	२	पशु वध पूर्व ध्यान दिनु पर्ने कुराहरु बारे जानकारी	१	
	३	विभिन्न पशुलाई वध गर्नुपूर्व बेहोस बनाउने विधिहरु	१	
	४	विभिन्न पशुहरुलाई वध गर्ने विधिहरुबारे जानकारी	१	
तेश्रो	१	पशु वधशाला र मासु पसलमा प्रयोगमा हुने औजारहरुको किसिम र निःसंक्रमण विधि तथा व्यक्तिगत सरसफाइ बारे जानकारी		१
	२	मासुको गुणस्तर बिगार्ने प्रमुख तत्वहरु र न्यूनिकरण गर्ने उपायहरु	१	
	३	मासु प्रशोधनमा सरसफाइको महत्वबारे जानकारी	१	
	४	वधशाला व्यवस्थापन, सरसफाइ र प्रयोग हुने औजारहरु		१
चौथो	१	मासुको सुरक्षित ढुवानी र भण्डारण विधि	१	
	२	मासुको माध्यमबाट मानिसमा सर्ने रोगहरु (जुनोटिक रोगहरु)	१	
	३	पशुवधशाला निर्माणको लागि स्थान छनौट र वधशाला निर्माणका आधारभूत बनावट बारे जानकारी	१	
	४	पशुवधशालाका आवश्यक न्यूनतम सुविधाहरु, (पानी, विजुली, यातायात, औजार, उपकरण आदि)	१	
पाचौ	१	वधशाला अवलोकन भ्रमण		१
	२			१
	३		१	
	४			१
छैठौ	१	वधशाला निर्माण अभ्यास र छलफल		१
	२			१
	३			१
	४	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			१६	८

गुणस्तरीय घाँसको वीउ उत्पादन तथा व्यवस्थापन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा	१	
	२	नेपालमा घाँसवाली वीउको आवश्यकता एवं महत्व	१	
	३	वीउ तथा यसमा हुनु पर्ने गुणहरु	१	
	४	वीउ विजन ऐन, २०४५ र नियमावली, २०५४ बारे जानकारी	१	
दोस्रो	१	घाँसको वीउ उत्पादनमा स्वसेचन प्रक्रियाको महत्व	१	
	२	गुणस्तरीय वीउ उत्पादनको लागि अपनाउनु पर्ने वाली विज्ञानका सिद्धान्तहरु	१	
	३	विभिन्न घाँसेवालीको परिचय र वर्गीकरण	१	
	४	घाँस तथा डालेघाँसको वीउ उत्पादन प्रविधि		१
तेश्रो	१	जै, वर्सिम र स्टाइलोमा रोग र त्यसको उपचार एवं रोकथाम	१	
	२	टियोसेन्टी र नेपियर घाँस खेती तथा वीउ उत्पादन प्रविधि		१
	३	कोषे घाँसको वीउलाइ राइजोवियम उपचार गर्ने प्रविधि		१
	४	जै घाँसको वीउ उत्पादन प्रविधि		१
चौथो	१	वर्षिम घाँसको वीउ उत्पादन प्रविधि		१
	२	ज्वाइन्ट भेच र मोलासेस घाँस खेती तथा वीउ उत्पादन प्रविधि		१
	३	वीउको शुद्धता जाँचको लागि नमूना लिने तरिका	१	
	४	वीउको शुद्धता जाँचको लागि नमूना लिने अभ्यास		१
पाँचौ	१	जै, वर्सिम र स्टाइलो घाँसको वीउको शुद्धता परीक्षण विधि	१	
	२	जै, वर्सिम र स्टाइलो घाँसको वीउको शुद्धता अभ्यास		१
	३	घाँसेवाली वीउको उमारशक्ति परीक्षण विधि	१	
	४	घाँसेवाली वीउको उमारशक्ति परीक्षण अभ्यास		१
छैठौ	१	गुणस्तरीय घाँसको वीउ उत्पादन गर्ने स्थान निरीक्षण गर्ने तरिकाहरु	१	
	२	घाँसको वीउ प्रशोधन भण्डारण प्रविधि	१	
	३	वीउको सम्भाव्य बजार क्षेत्र एवं बजार व्यवस्थापन	१	
	४	अन्तिम परीक्षा, प्रमाणपत्र वितरण तथा समापन	१	
जम्मा			१५	९

खरायोपालन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा खरायोपालनको अवस्था र महत्व	१	
	३	खरायोको उन्नत जातहरु र विशेषता	१	
	४	खरायोको खोर निर्माण तथा व्यवस्थापन	१	
दोस्रो	१	खरायो समाउने र भालेपोथी छुट्याउने तरिका		१
	२	खरायोको प्रजनन विधि र गुणस्तर सुधार	१	
	३	दानापानीको भाडाहरु र खोरको सरसफाई	१	
	४	व्याउने र व्याएका माउको स्याहार	१	
तेश्रो	१	खरायोको वच्चा हुर्काउने तरिका	१	
	२	उमेर अवस्था अनुसार दिनुपर्ने सन्तुलित आहार	१	
	३	खरायोको पाचन अंग र प्रक्रिया	१	
	४	खरायोको लागि उपयुक्त घाँस तथा डाले घाँस	१	
चौथो	१	स्थानिय कच्चा पदार्थबाट दाना बनाउने तरिका	१	
	२	कम खर्चबाट बढी उत्पादन लिने उपायहरु	१	
	३	ऊन काट्ने, भण्डारण र बजार व्यवस्थापन	१	
	४	ऊन काट्ने, भण्डारण र बजार व्यवस्थापन		१
पाँचौ	१	खरायोलाई मार्ने, छाला काट्ने, प्रशोधन, भण्डारण र बजार व्यवस्थापन	१	
	२	खरायोलाई मार्ने, छाला काट्ने, प्रशोधन, भण्डारण र बजार व्यवस्थापन व्यवहारिक		१
	३	रोगी तथा निरोगी खरायोको पहिचान		१
	४	आन्तरिक तथा वाह्य परजीवि नियन्त्रण विधि	१	
छैठौ	१	खरायोमा लाग्ने संक्रामक रोगहरु र त्यसको उपचार	१	
	२	अभिलेख राख्ने विधि	१	
	३	परियोजना तयार गर्ने विधि		१
	४	अन्तिम परीक्षा, प्रमाणपत्र वितरण तथा समापन	१	
जम्मा			१५	५

उद्यमशीलता विकास तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : ७ दिने	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन, पूर्व परीक्षा, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	आत्म विश्लेषण निबन्ध लेखन	१	
	३	जोखिम बहन क्षमता पहिचान	१	
	४	जोखिम बहन क्षमता पहिचान (अभ्यास)		१
दोस्रो	१	उद्यम व्यवसायको परिचय स्वरोजगारी र ज्याला रोजगारीमा फरक र स्वरोजगारीको महत्त्व	१	
	२	उद्यम व्यवसायमा प्रतिस्पर्धा, समन्वय र नेतृत्वका भूमिका	१	
	३	उद्यम व्यवसायमा प्रतिस्पर्धा, समन्वय र नेतृत्वका भूमिका		१
	४	उद्यमी व्यवस्थापकीय भूमिका	१	
तेश्रो	१	उद्यमशीलताको परिचय र महत्त्व	१	
	२	सफल उद्यमी र सफल उद्यमीको लेखाजोखा	१	
	३	सफल उद्यम व्यवसायको वासलात	१	
	४	लक्ष निर्धारण अभ्यास, प्रस्तुति र विश्लेषण		१
चौथो	१	खु.क.अ.भ. विश्लेषण (SWOT analysis)	१	
	२	श्रृजनशिलता	१	
	३	उद्यम व्यवसाय प्रवर्द्धनमा सरकारी निकायको भूमिका	१	
	४	व्यवसायिक अवसरको पहिचान र व्यवसायको पहिचान	१	
पाँचौ	१	उद्यम व्यवसाय प्रवर्द्धनमा वित्तिय संस्थाको भूमिका तथा कर्जा प्रवाह अवस्था	१	
	२	बजार सर्वेक्षण प्रक्रिया लक्षित समुहको पहिचान र छनौट	१	
	३	उद्यमी व्यवसायको गुण परीक्षण	१	
	४	उद्योग व्यवसायको छनौट	१	
छैटौ	१	उद्योग निरिक्षण		१
	२	उद्योग निरिक्षण		१
	३	उद्योग निरिक्षण, प्रतिवेदन तयारी र प्रस्तुति		१
	४	अन्तिम परीक्षा, पृष्ठपोषण, प्रमाणपत्र वितरण तथा समापन	१	
जम्मा			१८	६

समूह व्यवस्थापन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : ७ दिने	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन, पूर्व परीक्षा, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	समूह तथा यसको गठन विधि, समूह गठनका फाइदा र बेफाइदाहरु	१	
	३	समूह सञ्चालनमा समूह नेताको काम कर्तव्य र अधिकार	१	
	४	पशु सेवा सामाग्री आपूर्ती तथा उत्पादनको बजार व्यवस्था	१	
दोस्रो	१	नेपालमा सहकारी आन्दोलनको संक्षिप्त परिचय	१	
	२	समूहलाइ सहकारीमा लान किन आवश्यक छ ? सहकारीकरणको प्रकृया तथा निति नियमहरु	१	
	३	सहकारी तथा प्रा.लि.का फाइदा एवं बेफाइदाहरु	१	
	४	सहकारी तथा समूह मार्फत आवश्यक सेवाको व्यवस्थापन	१	
तेश्रो	१	समूहमा हितकोषको आवश्यकता तथा वृद्धि गर्ने उपायहरु	१	
	२	हितकोष परिचालन प्रविधि र यसका फाइदाहरु	१	
	३	हितकोष श्रेस्ता व्यवस्थापन तथा लेखा परीक्षण	१	
	४	ऋण लगानी तथा असुली	१	
चौथो	१	समूह गतिविधि तथा सञ्चालन प्रकृया	१	
	२	समूहको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन	१	
	३	समूह भित्रको पशु सेवा तथ्यांक संकलन तथा रिपोर्टिङ	१	
	४	बजार सम्वन्धी सूचनाहरुको संकलन तथा प्रवाह	१	
पाँचौ	१	नेतृत्वमा हुनुपर्ने गुण एवं विशेषताहरु तथा समूह नेताका प्रकारहरु	१	
	२	समूह सुदृढिकरणमा समूह नेताको भूमिका	१	
	३	अवलोकन भ्रमण (सकृय समूहमा)		१
	४	अवलोकन भ्रमण (सकृय समूहमा)		१
छैठौ	१	पशु विमाको आवश्यकता तथा महत्व एवं विमाका प्रकारहरु र पशु विमा प्रकृया	१	
	२	पशु सेवा प्रसार कार्यक्रमबारे संक्षिप्त जानकारी तथा समूहमा यसको महत्व	१	
	३	भ्रमणको प्रतिवदेन तयारी तथा प्रस्तुति		१
	४	अन्तिम परीक्षा, पठष्ठपोषण, प्रमाणपत्र वितरण तथा समापन	१	
जम्मा			२१	३

साइलेज र हे बनाउने तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : ३ दिने	तालिम कार्य दिन : ३
जम्मा सेशन संख्या : १२	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र पूर्व परीक्षा	१	
	२	नेपालमा घाँसखेती र आहारा आपूर्ति सम्बन्धी जानकारी	१	
	३	हे र साइलेज बनाउन तयार गर्न उपयुक्त जातका घाँसहरु बारे जानकारी	१	
	४	हे र साइलेज बनाउने विधिहरु र असल हे र साइलेजमा हुनुपर्ने गुणहरु बारे जानकारी	१	
दोस्रो	१	प्लाष्टिकको व्यागमा साइलेज बनाउने तरिका		१
	२	मेटल ड्रममा साइलेज बनाउने तरिका		१
	३	ट्रेन्चमा साइलेज बनाउने तरिका		१
	४	सहभागीहरुले इच्छाएको विषयमा छलफल	१	
तेश्रो	१	हे बनाउने तयारी (अभ्यास)		१
	२	हे बनाउने तयारी (अभ्यास)		१
	३	हे बनाउने तयारी (अभ्यास)		१
	४	सहभागीहरुले इच्छाएको विषयमा छलफल र अन्तिम परीक्षा, प्रमाणपत्र वितरण तथा समापन	१	
जम्मा			६	६

गुणस्तरीय वीउ उत्पादन तालिम (कृषक/उद्यमीस्तर)

तालिम अवधि : ३ दिने	तालिम कार्य दिन : ३
जम्मा सेशन संख्या : १२	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा घाँसेवाली, घाँसको वीउको आवश्यकता एवं महत्व	१	
	३	गुणस्तरीय वीउ उत्पादनको लागि अपनाउनु पर्ने वैज्ञानिक सिद्धान्तहरू (जग्गाको छनोट, खनजोत गर्ने तरिका, लगाउने तरिका, सिंचाइ गर्ने तरिका, मलखाद गर्ने तरिका, वाली लिने र प्याकिड गर्ने तरिका)	१	
	४	बहुवर्षे घाँसको वीउ उत्पादन प्रविधि, स्टाइलो, मोलासेस तथा अन्य बहुवर्षेघाँस बारे जानकारी	१	
दोस्रो	१	विभिन्न घाँसको वीउको न्यूनतम मापदण्डबारे जानकारी	१	
	२	कोषे घाँसको वीउलाइ राइजोवियम उपचार गर्ने प्रविधि		१
	३	हिउँदे जै, भेच, वर्षिम र वर्षे टियोसेन्टी, बाजराको वीउ उत्पादन प्रविधि	१	
	४	भौगोलिक क्षेत्र अनुसार हिमाली क्षेत्रमा लगाउने ट्वाइटक्लोभर, राइ अन्य क्षेत्रमा लगाउने घाँसको वीउ उत्पादन प्रविधिको लागि ठाँउको छनोट	१	
तेश्रो	१	घाँसवालीमा वीउको उमारशक्ति परीक्षणका लागि नमूना लिने तरिका, परीक्षण अभ्यास		१
	२	घाँसेवालीको वीउको सम्भावना र घाँस तथा डालेघाँस वीउ संकलन प्रशोधन तथा भण्डारण प्रविधि	१	
	३	यथार्थ संकेतपत्र, प्याकेजिड प्रविधि र बजार व्यवस्थापन	१	
	४	पृष्ठपोषण, प्रमाणपत्र वितरण तथा समापन	१	
जम्मा			१०	२

व्यवसायिक मत्स्य पालन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	ब्यवसायिक मत्स्य पालनको अवस्था र महत्व	१	
	३	नेपालमा सिफारिस गरिएका माछाको जातहरू, जातिय बिशेषता र उत्पादकत्व	१	
	४	मत्स्य पालनमा अपनाईएका पद्धतिहरू एवं नविनतम प्रविधिहरू	१	
दोश्रो	१	आयोजना स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने पूर्वाधार बारे जानकारी	१	
	२	पोखरी निर्माण प्रकृया डिजाईन र पोखरीको रेखाङ्कन, वार्षिक कार्यतालिका		१
	३	पानीको मात्रा इस्टिमेशन, बजेटिङ एवं पानी निरन्तर चुहिने पोखरीहरूको ब्यवस्थापन तरिका	१	
	४	पानीको मलिलोपना जाँच एवं मलखाद ब्यवस्थापन र मत्स्य पात्रो	१	
तेश्रो	१	पानीको गुणस्तर ब्यवस्थापन (पानीको गुणस्तरका सुचकहरू र मापनस्तरबारे जानकारी)	१	
	२	Live feed culture प्रविधि	१	
	३	मत्स्य नर्सरी ब्यवस्थापन प्रविधि	१	
	४	माछालाई आवश्यक पर्ने पोषणतत्वहरू (प्राकृतिक एवं कृत्रिम आहारा ब्यवस्थापन विधि)	१	
चौथो	१	माछापालन व्यवसायमा बिमा, पेशागत सुरक्षा, जैविक सुरक्षा र तिनका महत्व बारे जानकारी	१	
	२	Live feed culture/ कृत्रिम दाना बनाउने तरिका एवं भण्डारण विधि		१
	३	मत्स्य यान्त्रीकरण एवं उपकरण बारे जानकारी एवं प्रयोग विधि		१
	४	माछाको स्वास्थ्य ब्यवस्थापन (नुन, चुन र रसायन को प्रयोग)		१
पाँचौं	१,२,३,४	अवलोकन भ्रमण		४
छैठौं	१	माछापालनमा देखा पर्ने प्रतिपक्षी जिवहरू र तिनको ब्यवस्थापन विधि	१	
	२	माछामा देखा पर्ने रोग र परजिवीहरूको पहिचान र ब्यवस्थापन बारे जानकारी	१	
	३	मत्स्य बजारीकरण र post Harvest प्रविधिबारे जानकारी	१	
	४	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			१७	७

आधारभूत मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	माछापालनको सम्भावना, रेसवे तथा केज कल्चर बारे जानकारी	१	
	३	नेपालमा शिफारिस गरिएको पालन योग्य माछाको जातहरू, जातिय विशेषता र उत्पादकत्व	१	
	४	नेपालमा अपनाईएका मत्स्यपालनका तरिकाहरू एवं पद्धति	१	
दोश्रो	१	मत्स्य पालनको लागि आयोजना स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू र हाल अपनाईएका प्रविधिहरू	१	
	२	माछा पोखरी निर्माणका प्रकृया डिजाईन, पोखरीको रेखाङ्कन र वार्षिक कार्य तालिका		१
	३	करेसा पोखरी र एकिकृत मत्स्य पालन प्रविधि बारे जानकारी	१	
	४	माछापालनको लागि मलखाद एवं नुन, चुन र रसायनको मात्रा निर्धारण (नयाँ तथा पुरानो पोखरीमा)		१
तेश्रो	१	पानीको गुणस्तर ब्यवस्थापन र पानीको गुणस्तरका सुचकहरू बारे जानकारी	१	
	२	मत्स्य पालन गर्न मत्स्य भुराको छनौट, स्टकिड साइज, दर र मत्स्य पात्रो	१	
	३	मत्स्यको वृद्धि जाँच गर्ने तरिका र महत्व	१	
	४	मत्स्य पालनमा पोषणको महत्व (कृत्रिम र प्राकृतिक)	१	
चौथो	१	पोखरीको पानीको मलिलोपना जाँच एवं चुन प्रयोग विधि		१
	२	स्थानिय स्तरमा कृत्रिम दाना बनाउने तरिका एवं भण्डारण विधि	१	
	३	माछापालनमा प्रयोग हुने विभिन्न यन्त्र एवं उपकरण बारे जानकारी तथा प्रयोग		१
	४	माछापालन ब्यवसायमा बिमा, पेशगत सुरक्षा, जैविक सुरक्षा र तिनका महत्व बारे जानकारी	१	
पाँचौं	१	कृषक अवलोकन भ्रमण		४
छैठौं	१	माछापालनमा देखा पर्ने प्रतिपक्षी जिवहरू र तिनको ब्यवस्थापन विधि	१	
	२	माछामा देखा पर्ने रोग र परजिवीहरूको पहिचान र ब्यवस्थापन बारे जानकारी	१	
	३	बजारीकरण र रेकर्ड ब्यवस्थापन	१	
	४	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			१७	७

ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर ६ दिने)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	ट्राउट माछाको इतिहास, अवस्था, चुनौती र सम्भाव्यता	१	
	३	ट्राउट माछाको परिचय तथा आचरण पद्धति एवं उपयुक्त तापक्रम	१	
	४	आयोजना स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू र रेसवेका डिजाइन र प्रकार	१	
दोश्रो	१	पानीको गुणस्तर जाँच तथा पानीको मात्रा इस्टिमेशन एवं बजेटिङ	१	१
	२	रेसवेको निरन्तर वहाव र रेसवेको व्यवस्थापन गर्ने तरिका		१
	३	पोषण सुरक्षाको लागि ट्राउट माछाको महत्व र पाईने पोषकतत्वहरू	१	
तेश्रो	१	ट्राउट माछाको लागि आवश्यक विभिन्न पोषक तत्व एवं दाना व्यवस्थापन	१	२
	२	कच्चा पदार्थ, दानाको भण्डारण तथा खाने माछाको प्रसोधन गर्ने तरिका	१	
चौथो	१	माउ माछा व्यवस्थापन, प्रजनन गर्ने तरिका र आनुवंशिक सुधार	१	२
	२	आँखा उमेको अन्डा, माछा भुरा ढुवानी गर्ने तरिका	१	
पाँचौं	१	ट्राउट माछामा लाग्ने केही रोग र परजीवी तथा अन्य प्रतिपक्षी जिवहरू र तिनको व्यवस्थापन विधि	१	१
	२	ट्राउट माछाको भुरालाई राँगाको कलेजो बनाउने र खुवाउने तरिका		१
	३	रेन्बो ट्राउट भुराको ग्रेडिङ व्यवस्थापन विधि	१	
छैठौं	१	फिल्ड भ्रमण तथा किसान संग अन्तरक्रिया कार्यक्रम		२
	२	ट्राउट माछामा देखा पर्ने जोखिम एवं तिनको व्यवस्थापन विधि, माछाको बीमा	१	
	३	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			१४	१०

एडभान्स ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर ६ दिने)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	रेन्बो ट्राउट माछाको वर्तमान अवस्था, चुनौति र भाबि योजना	१	
	३	फर्म दर्ता, नविकरण तथा बिभिन्न सरोकारवालाहरूसँग आर्थिक समन्वय	१	
	४	रेसवे/पोखरीका डिजाइनहरू, प्रकार र यिनीहरू बिचको तुलनात्मक अध्ययन	१	
दोश्रो	१	रेन्बो ट्राउट माछापालनमा यान्त्रिकरण	१	
	२	रेसवेमा पानीको निरन्तर वहाव र रेसवेको व्यवस्थापन गर्ने तरिका		१
	३	रेन्बो ट्राउट माछाको केजमा पालन प्रविधि	१	
	४	पोषण सुरक्षाको लागि ट्राउट माछाको महत्व र स्वस्थ	१	
तेश्रो	१	ट्राउट माछाको लागि आवश्यक बिभिन्न पोषक तत्वहरू बैकल्पिक कच्चा पदार्थको प्रयोग अनुसन्धानमा गरिएका कार्यहरू	१	१
	२	कच्चा पदार्थ, दानाको भण्डारण तथा खाने माछाको प्रसोधन गर्ने तरिका	१	१
चौथो	१	माछा पालनमा बिजको महत्व तथा आनुवंशिक सुधार	१	२
	२	आँखा उमेको अन्डा, माछा भुरा ढुवानी गर्ने तरिका	१	
पाँचौं	१	मत्स्य पालनमा देखिने रोग तथा उपचार विधि	१	१
	२	फिल्ड भ्रमण तथा किसान संग अन्तरक्रिया कार्यक्रम		२
छैठौं	१	रेन्बो ट्राउट माछाको आर्थिक विश्लेषण	१	१
	२	रेन्बो ट्राउट भुराको ग्रेडिड व्यवस्थापन विधि	१	
	३	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			१५	५

मत्स्य नर्सरी र ह्याचरी व्यवस्थापन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा माछा ह्याचरी तथा नर्सरीहरूको अवस्था, आवश्यकता, महत्व र चुनौतिहरू	१	
	३	कृत्रिम तथा प्राकृतिक प्रजननका सिद्धान्तहरू	१	
	४	ह्याचरी तथा नर्सरी निर्माणको लागि उपयुक्त स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरू	१	
दोश्रो	१	माउपोखरी तयारी व्यवस्थापन	१	
	२	माउमाछा व्यवस्थापन एवं परिपक्वता पहिचान र छनौट विधि	१	
	३	मत्स्य ह्याचरीका पुर्वाधारहरू बारे जानकारी (ओभरहेड, स्पनिड, इन्कुवेशन, होल्डीड, मार्केटिड/डिस्ट्रिब्युसन टैंक आदि)	१	१
तेश्रो	१	मत्स्य प्रजननका लागि प्रयोग हुने हार्मोनहरू तथा रसायनहरू र तिनका प्रभावकारीता बारे जानकारी	१	
	२	नर्सरी, रियरिड, उत्पादन, माउ पोखरी आदिका उपयुक्त साइज डिजाइनिड बारे जानकारी	१	१
	३	स्पनिड व्यवस्थापन गर्भाधान फुल कढाउने, कोरल्ले, गणना र प्याकिड तरिका		१
चौथो	१	ह्याचलिड देखी फ्राई, फिङ्गरलिङ्ग नर्सिड व्यवस्थापन विधि	१	
	२	मत्स्य ह्याचरी/नर्सरी व्यवसायीक योजना	१	
	३	अर्ध कृत्रिम प्रजनन प्रविधि (कमन कार्प/अन्य स्थानीय जातहरू)	१	१
पाँचौं	१	स्थलगत अवलोकन भ्रमण		४
छैठौं	१	माउमाछा र साइज अनुसारको माछा भुराहरूलाई आवश्यक पर्ने दाना व्यवस्थापन	१	
	२	माउमाछा तथा माछा भुरामा देखापर्ने रोग तथा आईपर्ने अन्य व्यवस्थापकिय समस्याहरू तथा तिनका समाधानका उपायहरू	१	
	३	मत्स्य ह्याचरी/नर्सरीको अभिलेख राख्ने तरिका र महत्व	१	
	४	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			१६	८

असल पशुपालन अभ्यास तालिम (कृषकस्तर ३ दिने)

तालिम अवधि : ३ दिन	तालिम कार्य दिन : ३
जम्मा सत्र संख्या : १२	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	सम्बन्धित पशुवस्तुका जात तथा प्रकृतीबारे सामान्य जानकारी गाई/भैंसी, भेडा, बाखा, बंगुर, कुखुरा आदि)	१	
	३	पशु छनौट र प्रजनन व्यवस्था: पशु छनौट गर्ने बधार तथा तरिका, छनौटको महत्व, हाडानाता प्रजनन, वर्णशंकर प्रजनन, रैथाने पशुपन्छी तथा उन्नत पशुपन्छीबारे गुण तथा अवगुणबारे जानकारी	१	
	४	पशुवस्तु तथा स्थान अनुसार गर्भाधान पद्धति तथा सोको व्यवस्थापन, प्रजनन विकृति तथा व्यवस्थापन आदि	१	
दोश्रो	१	गोठ खोर निर्माण र व्यवस्थापन	१	
	२	पशु आहारा व्यवस्थापन र नमुना दाना तयारी विधि	१	
	३	पशु स्वास्थ्य संरक्षण र जैविक सुरक्षा	१	
	४	जैविक सुरक्षा व्यवस्थापन र यसको महत्व, पशुका खोपहरू तथा प्रयोगबारे जानकारी	१	
तेश्रो	१	विभिन्न उमेर र अवस्थाका पशुहरूको विशेष हेरचाह, भर्खर जन्मेका, हुर्कदै गरेको, प्रजननको लागि पालिएको, गर्भिणी, दुहुनो आदि	१	
	२	पशु तथा पशुजन्य उत्पादनको बजार सूचना तथा व्यवस्थापन	क	
	३	पशुधन सुरक्षण तथा जोखिम व्यवस्थापन, तथ्याङ्क तथा अभिलेख व्यवस्थापन	१	
	४	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			११	०

आधारभूत ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर ३ दिने)

तालिम अवधि : ३ दिन	तालिम कार्य दिन : ३
जम्मा सत्र संख्या : १२	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	ट्राउट माछाको इतिहास, अवस्था, चुनौति र सम्भाव्यता	१	
	३	ट्राउट माछाको परिचय तथा आचरण पद्धति एवं उपयुक्त तापक्रम	१	
	४	आयोजना स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू र रेसवेका डिजाइन र प्रकार	१	
दोश्रो	१	पानीको गुणस्तर जाँच तथा पानीको मात्रा इस्टिमेशन एवं बजेटिङ		१
	२	रेसवेको निरन्तर बहाव र रेसवेको ब्यवस्थापन गर्ने तरिका		१
	३	रेन्बो ट्राउट भुराको ग्रेडिङ ब्यवस्थापन विधि		१
	४	ट्राउट माछामा देखा पर्ने जोखिम एवं तिनको ब्यवस्थापन विधि, माछाको बीमा	१	
तेश्रो	१	ट्राउट माछाको लागि आवश्यक विभिन्न पोषक तत्व एवं दाना ब्यवस्थापन	१	
	२	रेसवे सरसफाई एवं रसायन प्रयोग विधि		१
	३	ट्राउट माछामा लाग्ने केही रोग र परजीवी तथा अन्य प्रतिपक्षी जिवहरू र तिनको ब्यवस्थापन विधि	१	
	४	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			८	४

व्यवसायिक गाई/भैंसीपालन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागि नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	गाई/भैंसीपालनको महत्व र जातहरू	गाई/भैंसीपालनको महत्व र नेपालमा पाईने विभिन्न उन्नत तथा स्थानीय जातहरू बारे जानकारी	१	
	३	दूध उत्पादनमा गाई/भैंसीको योगदान र सरकारी नीति	दूध उत्पादनमा गाई/भैंसीको योगदान र गाई/भैंसी विकास कार्यक्रममा अपनाएको नीति र कार्यक्रमबारे जानकारी	१	
	४	कृत्रिम गर्भाधानको महत्व र वाली खोजेको समय पत्ता लगाउने	प्राकृतिक र कृत्रिम गर्भाधानको महत्व र गाई/भैंसीले साँढे, राँगो खोजेको समय पत्ता लगाउने र गाई/भैंसीमा अपनाईने प्रजनन विधिहरू बारे जानकारी	१	
दोश्रो	१	गोठ निर्माण र सरसफाई	गाई/भैंसीको गोठ निर्माण गर्ने तरिका, गोठ निर्माण स्थान र सरसफाई गर्ने तरिका	१	
	२	छनौट विधि	दूधालु गाई/भैंसीको छनौट विधि र यसको महत्व	१	
	३	हेरचाह	व्याउने, व्याएको माउको हेरविचार र भर्खर जन्मेको बाच्छाबाच्छी तथा पाडापाडीको हेरविचार, विगौती दूधको महत्व	१	
	४	राँगो/साँढेको व्यवस्थापन	प्रजननको राँगो तथा साँढेको व्यवस्थापन, आहारा, रोग, प्रजनन उपयोग, स्वास्थ्य	१	
तेश्रो	१	युरिया मोलासेस मिनिरल ब्लक तयार गर्ने	दूधालु गाई/भैंसीको लागि युरिया मोलासेस मिनिरल ब्लक (UMMB) तयार गर्ने, यसको महत्वबारे जानकारी		१
	२	घाँस व्यवस्थापन	गाई/भैंसीको लागि हिउँदे, वर्षे तथा बहुवर्षे घाँस व्यवस्थापनबारे जानकारी (बर्सिम, जै, भेच, टियोसेन्टी, नेपियर, स्टाईलो, अम्रिसो, भटमासे आदि)	१	
	३	सन्तुलित दाना	स्थानीय कच्चा पदार्थबाट सन्तुलित दाना बनाई खुवाउने विधिबारे जानकारी	१	
	४	हे र साईलेज	हे र साईलेज बनाउने तथा खुवाउने तरिका	१	

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेतिने बिषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
चौथौं	१	परजिवी	गाई/भैंसीमा लाग्ने आन्तरिक तथा बाह्य परजिवीबारे जानकारी तथा रोकथाम	१	
	२	रोग तथा रोकथाम	गाई/भैंसीमा लाग्ने मुख्य मुख्य रोग तथा रोकथाम (खोरेत, भ्यागुते, चरचरे आदि)	१	
	३	सफा दूध तथा थुनेलो रोग	सफा दूध उत्पादन विधि र थुनेलो रोगबारे जानकारी (टिट डिपिड)		१
	४	लागत कम गर्ने उपायहरू	दूधको उत्पादन लागत कम गर्ने उपायहरू (गाई/भैंसी छनौट, घाँस लगाउने, स्वास्थ्यमा ध्यान दिने, समय समयमा प्रजनन् गराउने)	१	
पाँचौं	१	अवलोकन भ्रमण	व्यवसायिक गाई/भैंसी फार्मको अवलोकन भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण	व्यवसायिक गाई/भैंसी फार्मको अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण	व्यवसायिक गाई/भैंसी फार्मको अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण	व्यवसायिक गाई/भैंसी फार्मको अवलोकन भ्रमण		१
छैठौं	१	पशु बीमा	पशुपन्छी बीमा सम्बन्धी जानकारी तथा विधिबारे जानकारी, बीमा गर्ने, क्षतिपूर्ति माग गर्ने तरिका	१	
	२	जैविक सुरक्षा	गाई/भैंसीपालनमा जैविक सुरक्षाको महत्व (सरसफाई, खोप)	१	
	३	अभिलेख राख्ने	अभिलेखको महत्व र मुख्य मुख्य अभिलेख तथा तरिका	१	
	४	समापन कार्यक्रम	अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण तथा समापन कार्यक्रम	१	
जम्मा				१८	६

व्यवसायिक बाखापालन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागि नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	बाखापालनको महत्व र अवस्था	नेपालमा बाखापालनको महत्व तथा बर्तमान अवस्था	१	
	३	बाखाको जातहरू	नेपालमा पालिएका स्थानीय तथा उन्नत नश्लका बाखाका जातहरू र विशेषताहरू	१	
	४	स्थानीय बाखाको महत्व, संरक्षण, नीति	स्थानीय बाखाको महत्व, कमी कमजोरी, संरक्षण तथा विकासमा सरकारले लिएको नीति र कार्यक्रम	१	
दोश्रो	१	खोर व्यवस्थापन	बाखाको खोर निर्माण गर्ने तरिका, खोर/गोठ निर्माण स्थानको छनौट र सरसफाई गर्ने तरिका	१	
	२	छनौट विधि	बाखा तथा प्रजनन् योग्य बोकाको छनौट विधि र यसको महत्व	१	
	३	हेरचाह	व्याउने, व्याएको माउको हेरविचार र भर्खर जन्मेको पाठापाठीको हेरविचार	१	
	४	चरन व्यवस्थापन	चरन क्षेत्रको व्यवस्थापन तथा विषालु घाँसबारे जानकारी	१	
तेश्रो	१	प्रजनन् विधि	प्रजनन् विधि, गुणस्तर सुधारमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू पठेझी, थारा र वीउ बोकाको व्यवस्थापन	१	
	२	घाँस व्यवस्थापन	बाखाको लागि आहाराको श्रोतहरू : भूईँ घाँस, डाले घाँस, हे, चरन एवं उपयोग	१	
	३	सन्तुलित दाना	स्थानीय कच्चा पदार्थबाट सन्तुलित दाना बनाई खुवाउने विधिबारे जानकारी		१
	४	आहाराको आवश्यकता	उमेर, शारिरिक अवस्था अनुसार आहाराको आवश्यकता र व्यवस्थापन	१	

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
चौथौं	१	परजिवी	बाख्रामा लाग्ने आन्तरिक तथा बाह्य परजिवीबारे जानकारी तथा रोकथाम	१	
	२	रोग तथा रोकथाम	बाख्रामा लाग्ने संक्रामक रोग तथा रोकथाम (खोरेत, पि.पि.आर. ईन्टेरोटक्सिमिया आदि)	१	
	३	रोगी तथा निरोगी बाख्राको पहिचान	रोगी तथा निरोगी बाख्राको पहिचान, क्लिनिकल रोगहरूको उपचार	१	
	४	खसी पार्ने	खसी पार्ने उमेर तथा रौं, उन काट्ने विधि	१	
पाँचौं	१	अवलोकन भ्रमण	व्यवसायिक बाख्रा फार्मको अवलोकन भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण	व्यवसायिक बाख्रा फार्मको अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण	व्यवसायिक बाख्रा फार्मको अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण	व्यवसायिक बाख्रा फार्मको अवलोकन भ्रमण		१
छैठौं	१	पशु वीमा	पशुपन्छी वीमा सम्बन्धी जानकारी तथा विधिबारे जानकारी, वीमा गर्ने, क्षतिपूर्ति माग गर्ने तरिका	१	
	२	जैविक सुरक्षा	बाख्रापालनमा जैविक सुरक्षाको महत्व (सरसफाई, खोप)	१	
	३	अभिलेख राख्ने	अभिलेखको महत्व र मुख्य मुख्य अभिलेख राख्ने तरिका	१	
	४	समापन कार्यक्रम	अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण तथा समापन कार्यक्रम	१	
जम्मा				१५	५

व्यवसायिक ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागि नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	नेपालमा चिसो पानीमा मत्स्यपालन तथा व्यवस्थापन	चिसो पानीमा मत्स्यपालनको परिचय, ट्राउट पालनको लागि स्थल छनौटका आधारहरू	१	
	३	ट्राउट मत्स्यपालनमा पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन	जमिनको बनोट, रेसवे निर्माण, पानीको श्रोत व्यवस्थापन	१	
	४	ट्राउट मत्स्यपालनमा पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन	रेन्वो ट्राउट मत्स्यपालनमा पानीको भौतिक तथा रसायनिक गुणस्तरको महत्वबारे जानकारी	१	
दोश्रो	१	ट्राउट माछाको पोषण तथा दानाको व्यवस्थापन	ट्राउट माछाको शारिरिक अवस्था तथा तापक्रम अनुसार पोषण आवश्यकता, भुरा माछाको दाना व्यवस्थापन	१	
	२	ट्राउट माछाको पोषण तथा दानाको व्यवस्थापन	खाने माछाको लागि दानाको व्यवस्थापन, माउ माछाको लागि दानाको व्यवस्थापन	१	
	३	ट्राउट माछाको पोषण तथा दानाको व्यवस्थापन	दाना बनाउने विधि, भण्डारण विधि तथा कच्चा पदार्थबारे जानकारी		१
	४	ट्राउट माछाको पोषण तथा दानाको व्यवस्थापन	राँगोको कलेजो संकलन तथा केक बनाउने विधि		१
तेश्रो	१	माउ तथा प्रजनन व्यवस्थापन	माउ स्टक दर, पोखरीको आकार तथा व्यवस्थापन, माउ व्यवस्थापन, परिपक्वताको अवस्था	१	
	२		नर्सरी व्यवस्थापन तथा स्विम फ्राई अवस्था सम्म हुर्काउने विधि		१
	३	विभिन्न अवस्थाको माछा ढुवानी विधि	आँखे अण्डा अवस्थाको पहिचान, रसायनको प्रयोग गरि ढुवानी विधि, फ्राई भुराको कन्डिसनिङ गर्ने विधि, माछा लठ्याउने रसायनको उचित प्रयोग विधि		१

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने बिषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
	४	माछाको ग्रेडिड तथा केजमा ट्राउटपालन	ट्राउट माछा ग्रेडिड गर्ने तरिका, केजमा ट्राउट माछापालन तथा भुरा हुर्काउने तरिका	१	
चौथो	१	असल ट्राउट मत्स्यपालन अभ्यास	दिगो ट्राउट मत्स्यपालनका व्यवस्थापनका लागि गर्न हुने तथा गर्न नहुने कार्यहरू	१	
	२	ट्राउट मत्स्यपालनको आर्थिक पक्षबारे जानकारी	ट्राउट मत्स्यपालनमा हुने विभिन्न खर्च (पूजिगत तथा चालु खर्च) लाभ लागत	१	
	३	ट्राउट मत्स्यपालनमा जोखिम विश्लेषण	वातावरणबाट हुने जोखिम तथा अन्य प्रभाव न्यूनिकारण, मत्स्य बीमा, वीतीय व्यवस्थापन (बैंक ऋण तथा कर्जा)	१	
	४	ट्राउट माछाको पोष्ट हार्भेस्ट अभ्यास तथा मूल्य श्रृंखलाको अवस्था	उत्पादन विविधिकरण (विभिन्न परिकारहरू जस्तै fish बल, fish फिलेट, fish ससेज इत्यादी), ट्राउट लगायत अन्य माछाको पोषणबारे जानकारी	१	
पाँचौं	१	अवलोकन भ्रमण	निजी ट्याचारी वा उत्पादन फर्मको भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण	भ्रमण गरिएको फर्मको लाभ लागत अध्ययन		१
	३	अवलोकन भ्रमण	फर्म संचालन गर्दा आइ पर्ने समस्या तथा समाधानका उपायहरू अध्ययन		१
	४	अवलोकन भ्रमण	फार्मको उत्पादनको बजारमा पहुच		१
छैठौं	१	ट्राउट माछामा लाग्ने रोग तथा तिनको समाधान	ट्राउट माछामा लाग्ने परिजिवी तथा जीवाणुबाट लाग्ने रोगहरू तथा तिनको समाधानका उपायहरू	१	
	२	ट्राउट माछामा कुपोषण तथा वातावरणको कारणले लाग्ने अन्य रोगहरू तथा तिनको व्यवस्थापन	कुपोषणका कारण लाग्ने रोगहरू, वातावरणका कारण लाग्ने रोग तथा समस्याहरू र समाधानका उपायहरू	१	
	३	ट्राउट मत्स्यपालनमा रसायन तथा औषधीको प्रयोग	रेसवेमा पानीको आयतन नाप्ने विधि, पानीको वहाव जाच्ने विधि, औषधि तथा रसायन मापन विधि तथा प्रयोग विधि	१	
	४	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	अन्तिम परीक्षा तथा तालिम समापन	१	
जम्मा				१६	८

व्यवसायिक कार्प मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्यदिन : ६ दिन
कक्षा संख्या : २४ वटा	प्रति कक्षा अवधी : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय वस्तु	समेटिने बिषय वस्तुहरु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	रजिस्ट्रेसन	सहभागि नाम दर्ता तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	उद्घाटन तथा प्रि-टेस्ट	नेपालमा पालन भईरहेको काप माछाका जातहरू बारे जानकारी	१	
	३	नेपालमा मत्स्यपालन एक परिचय	मत्स्य पालनको महत्व तथा आवश्यकता, कार्प बहुजातीय मत्स्यपालनको अवस्था तथा सम्भावना	१	
	४	न्यानोपानीमा पालिने माछाको प्रजाति	कार्प बहुजातीय असल मत्स्यपालन व्यवस्थापन सम्बन्धी संक्षिप्त जानकारी	१	
दोश्रो	१	पोखरीको रेखांकन तथा डिजाइन	आयोजना स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू, माछाको गुणस्तर जांच, पोखरीको निर्माण प्रक्रिया,	१	
	२	पोखरीको रेखांकन तथा डिजाइन	रेखांकन र डिजाइन, पानीको इस्टिमेट तथा बजेटिङ्ग		१
	३	कार्प मत्स्यपालनको लागि पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन	पानीको रङ्ग, तापक्रम, गहिराइ, मलिलोपना र धमिलोपना मापन विधि तथा भौतिक गुणस्तरको व्यवस्थापन, पानीको घुलनशील, पी. एच. एमोनिया मापन विधि तथा रसायनिक गुण व्यवस्थापन	१	
	४	कार्प मत्स्यपालनको लागि पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन	मलखादको प्रयोग तथा पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन, एरियेटर प्रयोग तथा व्यवस्थापन	१	
तेश्रो	१	कार्प मत्स्यपालनको लागि पोखरीको तयारी तथा व्यवस्थापन	पोखरी सुकाउने तथा प्रतिपक्षि जीवहरूको निर्मुलिकरण, पानीको आपूर्ति र व्यवस्थापन	१	
	२	कार्प मत्स्यपालनको लागि कृत्रिम आहारा व्यवस्थापन	कृत्रिम तथा परिपुरक आहारको महत्व, माछालाई आवश्यक पर्ने पोषण तत्वहरू	१	

दिन	कक्षा	विषय वस्तु	समेटिने बिषय वस्तुहरु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
	३	दाना व्यवस्थापन तथा भण्डारण गर्ने विधि	स्थानीय स्तरमा कृत्रिम दाना बनाउने र भण्डारण गर्ने तरिका, कृत्रिम आहारको मात्रा निर्धारण तथा प्रयोग तरिका	१	
	४	मत्स्यपालनका समस्याहरू तथा तिनको नियन्त्रण व्यवस्थापन	व्यवस्थापकीय समस्या र समाधानका उपायहरू, मत्स्यपालनमा जैविक सुरक्षा तथा यसको महत्व	१	
चौथो	१	कार्प मत्स्य विज स्टकिङ तथा व्यवस्थापन	पोखरीमा पालन योग्य माछाको चिनारी, स्वभाव र विशेषता, मत्स्यपालन गर्न भुराको छनौट, स्टकिङ साइज र दर	१	
	२	कार्प मत्स्य विज स्टकिङ तथा व्यवस्थापन	कार्प माछाको नर्सिङ व्यवस्थापन तथा ठुलो भुरा हुर्काउने प्रविधि	१	
	३	मत्स्य विमा तथा वित्तीय व्यवस्थापन	मत्स्य विमा सम्बन्धी जानकारी, मत्स्यपालनका लागि वित्तीय संस्थाद्वारा ऋण/कर्जा प्रवाह	१	
	४	माछा बजार व्यवस्थापन तथा अभिलेखिकरण	माछा उत्पादन लिने उपयुक्त समय, माछा उत्पादनोपरांत व्यवस्थापन (प्याकिंग, भण्डारण तथा ढुवानी, जिउँदो माछा ढुवानी तथा व्यवस्थापन)	१	
पाँचौं	१	फिल्ड भ्रमण	निजि ह्याचरी वा उत्पादन फर्मको भ्रमण		१
	२	फिल्ड भ्रमण	भ्रमण गरिएको फर्मको लाभ लागत अध्ययन		१
	३	फिल्ड भ्रमण	फर्म संचालन गर्दा आइ पर्ने समस्याहरू		१
	४	फिल्ड भ्रमण	समस्या र समाधानका व्यवहारिक ज्ञान		१
छैठौं	१	कार्प माछामा लाग्ने रोग तथा तिनको समाधान	कार्प माछामा परिजिवी, विषाणु तथा अन्य कारण लाग्ने रोगहरू तथा तिनका समाधानका उपायहरू	१	
	२	कार्प मत्स्यपालनको आर्थिक पक्ष तथा अभिलेखिकरण	कार्प मत्स्यपालनको लाभ लागत (पुंजीगत तथा चालु खर्चको लेखा जोखा)	१	
	३	कार्प मत्स्यपालनको आर्थिक पक्ष तथा अभिलेखिकरण	मत्स्य व्यासयको अभिलेखको महत्व तथा अभिलेख राख्ने तरिका	१	
	४	पोस्ट टेस्ट तथा समापन	प्रमाण पत्र वितरण, अन्तिम परीक्षा	१	
जम्मा				१५	५

राँगाको व्यवसायिक मासु उत्पादन तथा बजारिकरण तालिम
(मासु व्यवसायमा संलग्न व्यवसायी/उद्यमी)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागि नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	मासुको परिचय र मानव स्वास्थ्यमा यसको महत्व	मासुको परिभाषा र मानव स्वास्थ्यमा यसको महत्व	१	
	३	पशु वधशाला र मासु जाँच ऐन/नियमावलीका प्रावधान र व्यवसायिको भूमिका	पशु वधशाला र मासु जाँच ऐन/नियमावलीका प्रावधान र यसलाई लागु गर्न पालिकाहरू तथा व्यवसायिको भूमिका	१	
	४	राँगाको मासुको गुणस्तर बिगार्ने प्रमुख तत्वहरू र न्यूनिकरण गर्ने उपायहरू	राँगाको मासुको गुणस्तर बिगार्ने प्रमुख तत्वहरू/संक्रामण, गुणस्तर कायम राख्न गर्नुपर्ने कार्यहरू	१	
दोश्रो	१	पशु वधशाला र मासु पसलमा प्रयोग हुने औजार हरूको निःसंक्रमण	पशु वधशाला र मासु पसलमा प्रयोग हुने औजारहरू, औजारहरूको निःसंक्रमण गर्ने तरिका		१
	२	पशुपन्छी प्रतिको निर्दयीता रोकावट	पशुपन्छी प्रतिको निर्दयीताको परिभाषा, मासुमा पर्ने असर, निर्दयीता रोकावटको लागि गर्नुपर्ने प्रयासहरू	१	
	३	आधुनिक वधशालामा हुनुपर्नेव्यवस्था/न्यूनतम मापदण्ड	राँगाको लागि आधुनिक वधशालाको स्थान छनौट, आवश्यक पूर्वधार, वधशालाको साईज र बनौट/न्यूनतम मापदण्ड	१	
	४	मासु पसल संचालनका शर्तहरू र पसलमा काम गर्ने कामदारको व्यक्तिगत सरसफाई	मासु पसल संचालनका कानूनी शर्तहरू, पसलमा काम गर्ने कामदारको व्यक्तिगत सरसफाईका तरिका	१	

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
तेस्रो	१	राँगा/भैसीको ढुवानी मापदण्ड, २०६४	राँगा/भैसीको ढुवानी गर्ने तरिका र मापदण्ड, २०६४ को बारेमा जानकारी	१	
	२	वधशाला/वधस्थलमा जैविक सुरक्षा	जैविक सुरक्षाको परिभाषा, आवश्यकता, पूर्वाधार, वधस्थलमा आगन्तुकको लागि व्यवस्था		१
	३	राँगा वध गर्नु पूर्व विचार पुर्याउनु पर्ने कुराहरू र पूर्व परिक्षण	राँगा वध गर्नु पूर्व विचार पुर्याउनु पर्ने कुराहरू (आराम कक्ष, लाएरेज, आहारा, पानी, पूर्व परिक्षण आदि) बारे जानकारी		१
	४	राँगाबाट वा मासु बाट लाग्ने जुनोटिक रोगहरू	नेपालमा राँगा/भैसीमा लाग्ने जुनोटिक रोगहरू, मानव स्वास्थ्यमा असर, तिनीहरूको कारण, लक्षण, उपचार विधि, नियन्त्रण		१
चौथो	१	वध गर्ने, पोष्टमार्टम परीक्षण र ड्रेसिङ	राँगालाई नियन्त्रण गर्ने, बेहोस गर्ने, वध गर्ने, छाला र आन्द्राभुँडी व्यवस्थापन, पोष्टमार्टम परीक्षण र ड्रेसिङ गर्ने तरिका		१
	२	राँगाको होलसेल कट	राँगाको होलसेल कट गर्ने तरिका		१
	३	सुरक्षित तवरले मासु संचय/भण्डारण र ढुवानी	सुरक्षित तवरले मासु संचय/भण्डारण गर्ने र मासु ढुवानी गर्ने तरिका	१	
	४	राँगाको मासुको बजार र बजारिकरणका पक्षहरू	राँगाको मासुको बजार, मासु बजारिकरण गर्ने स्थानको पहिचान	१	
पाँचौं	१	अवलोकन भ्रमण	वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण	वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण	वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण	वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
छैठौं	१	वधस्थल/मासु पसलमा फोहोर व्यवस्थापन	राँगाको वधस्थल वा मासु पसलमा फोहोरको बर्गिकरण, फोहोर व्यवस्थापन गर्ने तरिका	१	
	२	वधशाला, वधस्थल र मासु पसलको सरसफाई	राँगाको वधशाला, वधस्थल र मासु पसलको सरसफाईमा प्रयोग गर्ने केमिकल्स र तिनीहरूको प्रयोग गर्ने तरिका		१
	३	बिग्रिएको मासुको पहिचान	फ्रिजमा राखि बिग्रिएको मासुको पहिचान गर्ने तरिका		१
	४	समापन कार्यक्रम	अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण तथा समापन कार्यक्रम	१	

दुग्ध पदार्थ विविधिकरण सम्बन्धी तालिम
(दुग्ध व्यवसायमा संलग्न व्यवसायी/उद्यमी)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागी नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	दूधको परिभाषा, बनावट र चारित्रिक गुण	- दूधको परिभाषा, दुग्ध क्षेत्रको वर्तमान अवस्था - दूधको बनावट र असर पार्ने कारणहरू - दूधको चारित्रिक गुण तथा महत्व	१	
	३	दूध संकलन तथा प्रशोधन र सरकारी मापदण्ड	- असल दूधको परिभाषा तथा यसको महत्व - दूध उत्पादन/संकलन तथा प्रशोधनस्तर तथा परिचालन गर्न अपनाउनु पर्ने विधिहरू - नेपाल सरकारले तोकेको दूध तथा दुग्ध पदार्थको न्यूनतम गुणस्तर मापदण्ड	१	
	४	दूधको नमूना संकलन र गुणस्तर परीक्षण	- दूधको नमूना संकलन गर्ने तरिका - दूधको गुणस्तर परीक्षणहरू - Sensory, COB, Alcohol, Acidity, Fat and SNF	१	
दोश्रो	१	दूधको नमूना संकलन र गुणस्तर परीक्षण	- दूधको नमूना संकलन गर्ने तरिका - दूधको गुणस्तर परीक्षणहरू - Sensory, COB, Alcohol, Acidity, Fat and SNF	१	
	२	SOP and Writing SOPs	- Standard Operating Procedure (SOP) (स्तरीकृत कार्य संचालन) का नमूना - Writing SOPs	१	
	३	दहि, लस्सी र सिकर्नी उत्पादन तथा भण्डारण	दहि, लस्सी र सिकर्नी उत्पादन विधि, भण्डारण र गुणस्तर सुधार	१	
	४	दहि, लस्सी र सिकर्नी उत्पादन तथा भण्डारण	दहि, लस्सी र सिकर्नी उत्पादन तथा लगत विश्लेषण		१
तेश्रो	१	खुवा, पुष्टकारी र गुँदपाक उत्पादन भण्डारण	खुवा, पुष्टकारी र गुँदपाक उत्पादन विधि, भण्डारण र गुणस्तर सुधार	१	

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
	२	खुवा, पुष्टकारी र गुँदपाक उत्पादन	खुवा, पुष्टकारी र गुँदपाक उत्पादन तथा लागत विश्लेषण		१
	३	गुँदपाक उत्पादन भण्डारण	खुवा, पुष्टकारी र गुँदपाक उत्पादन तथा लागत विश्लेषण		१
	४	कुल्फी उत्पादन	कुल्फी उत्पादन		१
चौथौं	१	छेना, पनिर, लालमोहन र रसवरी उत्पादन विधि	छेना, पनिर, लालमोहन र रसवरी उत्पादन विधि, भण्डारण र गुणस्तर सुधार	१	
	२	छेना, पनिर, लालमोहन र रसवरी उत्पादन	छेना, पनिर, लालमोहन र रसवरी उत्पादन तथा लागत विश्लेषण		१
	३	छेना, पनिर, लालमोहन र रसवरी उत्पादन विश्लेषण	छेना, पनिर, लालमोहन र रसवरी उत्पादन तथा लागत विश्लेषण		१
	४	छेना, पनिर, लालमोहन र रसवरी उत्पादन विश्लेषण	छेना, पनिर, लालमोहन र रसवरी उत्पादन तथा लागत विश्लेषण		१
पाँचौं	१	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
छैठौं	१	छेना, मुर्की/पेडा उत्पादन	छेना, मुर्की/पेडा उत्पादन विधि तथा लागत विश्लेषण		१
	२	सरसफाई तथा आरोग्यकरण	- परिभाषा, महत्व - सरसफाई तथा आरोग्यकरणमा प्रयोग गरिने सामग्रीबारे जानकारी - उपकरणहरूको सरसफाई तथा आरोग्यकरण गर्ने विधि	१	
	३	दूधको परीक्षण तथा मुल्य निर्धारणबारे जानकारी	- Thermometer, Pipette, Lactometer हरूको Calibration - दूधको मुल्य निर्धारण	१	
	४	समापन कार्यक्रम	अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण तथा समापन कार्यक्रम	१	

खसी/बोकाको व्यवसायिक मासु उत्पादन तथा बजारिकरण तालिम
(खसी/बोकाको मासु व्यवसायमा संलग्न व्यवसायी र उद्यमीहरूको लागि)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागि नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	मासुको परिचय र मानव स्वास्थ्यमा यसको महत्व	मासुको परिभाषा र मानव स्वास्थ्यमा यसको महत्व	१	
	३	ऐन/नियमावलीका प्रावधान र लागु गर्न पालिका/व्यवसायिको भूमिका	पशु वधशाला र मासु जाँच ऐन/नियमावलीका प्रावधान, ऐन/नियमावली लागु गर्न पालिका तथा व्यवसायिको भूमिका	१	
	४	खसी/बोकाको मासुको गुणस्तर बिगाने प्रमुख तत्वहरू र न्यूनिकरण गर्ने उपायहरू	खसी/बोकाको मासुको गुणस्तर बिगाने प्रमुख तत्वहरू/संक्रमण, गुणस्तर कायम राख्न गर्नुपर्ने कार्यहरू	१	
दोश्रो	१	पशु वधशाला र मासु पसलमा प्रयोग हुने औजार हरूको निःसंक्रमण	पशु वधशाला र मासु पसलमा प्रयोग हुने औजारहरू, औजारहरूको निःसंक्रमण गर्ने तरिका		१
	२	पशुपन्छी प्रतिको निर्दयीता, मासुमा त्यसको असर र निर्दयीता रोकावटको लागि गर्नुपर्ने प्रयास	पशुपन्छी प्रतिको निर्दयीताको परिभाषा, मासुमा पर्ने असर, निर्दयीता रोकावटको लागि गर्नुपर्ने प्रयासहरू	१	
	३	आधुनिक वधशालामा हुनुपर्ने व्यवस्था/मापदण्ड	खसी/बोकाको आधुनिक वधशालाको लागि स्थान छनौट, आवश्यक पूर्वधार, वधशालाको साईज र बनौट/न्यूनतम मापदण्ड	१	
	४	मासु पसल संचालनका शर्तहरू र पसलमा काम गर्ने कामदारको व्यक्तिगत सरसफाई	मासु पसल संचालनका कानूनी शर्तहरू, पसलमा काम गर्ने कामदारको व्यक्तिगत सरसफाईका तरिका	१	

तेश्रो	१	खसी/बोकाको ढुवानी मापदण्ड, २०६४	खसी/बोकाको ढुवानी गर्ने तरिका र मापदण्ड, २०६४ बारेमा जानकारी	१	
	२	खसी/बोकाको वधशाला/वधस्थलमा जैविक सुरक्षा	जैविक सुरक्षाको परिभाषा, आवश्यकता, पूर्वाधार, वधस्थलमा आगन्तुकको लागि व्यवस्था		१
	३	वध गर्नु पूर्व विचार पुर्याउनु पर्ने कुराहरू र पूर्व परीक्षण	खसी/बोका वध गर्नु पूर्व विचार पुर्याउनु पर्ने कुराहरू (आराम कक्ष, लाएरेज, आहारा, पानी, पूर्व परीक्षण आदि) बारे जानकारी		१
	४	खसी/बोकाबाट वा मासुबाट लाग्ने जुनोटिक रोगहरू	नेपालमा खसी/बाख्रामा लाग्ने जुनोटिक रोगहरू र तिनीहरूको कारण, लक्षण, उपचार विधि, नियन्त्रणका उपायहरू		१
चौथो	१	वध गर्ने, पोष्टमार्टम परीक्षण र ड्रेसिड	खसी/बोकालाई नियन्त्रण गर्ने, बेहोस गर्ने, वध गर्ने, छाला र आन्द्राभुँडी व्यवस्थापन, पोष्टमार्टम परीक्षण र ड्रेसिड गर्ने तरिका		१
	२	खसी/बोकाको होलसेल कट	खसी/बोकाको होलसेल कट गर्ने तरिका		१
	३	सुरक्षित तवरले मासु संचय/भण्डारण र ढुवानी	सुरक्षित तवरले मासु संचय/भण्डारण गर्ने तरिका, महत्व र मासु ढुवानी गर्ने तरिका	१	
	४	खसी/बोकाको मासुको बजार र बजारिकरणका पक्षहरू	खसी/बोकाको मासुको बजार, मासु बजारि करण गर्ने स्थानको पहिचान	१	
पाँचौं	१	अवलोकन भ्रमण	खसी/बोकाको वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण	खसी/बोकाको वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण	खसी बोकाको वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण	खसी/बोकाको वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
छैठौं	१	खसी/बोकाको वधस्थल वा मासु पसलमा फोहोर व्यवस्थापन	खसी/बोकाको वधस्थल वा मासु पसलमा फोहोरको बर्गिकरण, व्यवस्थापन गर्ने तरिका	१	
	२	बिग्रिएको मासुको पहिचान	फ्रिजमा राखि बिग्रिएको मासुको पहिचान गर्ने तरिका		१
	३	वधशाला वा वधस्थलको सरसफाई	खसी/बोकाको वधशाला वा वधस्थलको सरसफाईमा प्रयोग हुने केमिकल्स प्रयोग गर्ने तरिका		१
	४	समापन कार्यक्रम	अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण तथा समापन कार्यक्रम	१	

चिलिङ भ्याट संचालन, मर्मत तथा सम्भार सम्बन्धी तालिम
(चिलिङ भ्याट संचालनमा संलग्न व्यवसायी/उद्यमीको लागि)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागि नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	दूधको परिभाषा, बनावट र चारित्रिक गुण	- दूधको भरिभाषा, दुग्ध क्षेत्रको वर्तमान अवस्था - दूधको बनावट र असर पार्ने कारणहरू - दूधको भौतिक, रसायनिक गुण तथा महत्व	१	
	३	गुणस्तरीय दूध उत्पादन, ल्याब व्यवस्थापन र महत्व	- दूधको गुणस्तर परीक्षण र गुणस्तरीय दूध उत्पादनको महत्व - ल्याबको व्यवस्थापन र यसको महत्व - Sensory evaluation, COB, Fat, SNF, Alcohol, Acidity test	१	
	४	गुणस्तरीय दूध उत्पादन, ल्याब व्यवस्थापन र महत्व	- दूधको गुणस्तर परीक्षण र गुणस्तरीय दूध उत्पादनको महत्व - ल्याबको व्यवस्थापन र यसको महत्व - Sensory evaluation, COB, Fat, SNF, Alcohol, Acidity test.	१	
दोश्रो	१	दूधको नमूना संकलन, प्रशोधन र पास्चुराईजेशन	- दूधको नमूना संकलन गर्ने तरिका - दूध प्रशोधन - Importance of Pasteurization and Chilling	१	
	२	चिलिङ भ्याट सम्बन्धी जानकारी तथा खरिद	- चिलिङ भ्याट सम्बन्धी विस्तृत जानकारी, परिभाषा, महत्व - चिलिङ भ्याट खरिद गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू	१	
	३	चिलिङ भ्याटमा विद्युत तथा भोल्टेजबारे जानकारी	- विद्युत तथा भोल्टेज करेन्ट सम्बन्धी जानकारी - एम्पायर मिटर, भोल्ट मिटर, प्यानलबोर्ड सम्बन्धी जानकारी	१	
	४	भोल्ट मिटर टेष्ट गर्ने तरिकाबारे जानकारी	- भोल्ट मिटर टेष्ट गर्ने तरिकाबारे जानकारी - अवरोध सम्बन्धी जानकारी	१	

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
तेस्रो	१	उपकरणको मिटरद्वारा जाँच गराउने तरिका	चिलिड भ्याटमा भएका उपकरणको मिटरद्वारा जाँच गराउन तरिका		१
	२	स्टेप डाउन ट्रान्सफरमर, अर्थ ट्रान्सफरमर	मेनस्वीच, एम.सि.बि. फ्यूज, स्टेप डाउन ट्रान्सफरमर, अर्थ ट्रान्सफरमर		१
	३	स्टेवलाईजर डायोड तथा चेन्ज ओभर स्वीच, ए.स. मोटर सम्बन्धी जानकारी	स्टेवलाईजर डायोड तथा चेन्ज ओभर स्वीच, ए.स. मोटर सम्बन्धी जानकारी	१	
	४	स्वीच, ए.स. मोटर सम्बन्धी जानकारी	स्टेवलाईजर डायोड तथा चेन्ज ओभर स्वीच, ए.स. मोटर सम्बन्धी जानकारी		१
चौथो	१	रेफ्रिजेरेशन सिस्टम सम्बन्धी जानकारी	रेफ्रिजेरेशन सिस्टम सम्बन्धी जानकारी	१	
	२	जेनेरेटर ट्रान्सफरमरबारे बिस्तृत जानकारी	जेनेरेटर ट्रान्सफरमरबारे बिस्तृत जानकारीका साथै टाईमर सम्बन्धी जानकारी	१	
	३	कम्प्रेसर, क्यापासिटर, रिसिभर ट्याक, कन्ट्याक्टर, ओभरलोड रिले सम्बन्धि बिस्तृत जानकारी	कम्प्रेसर, क्यापासिटर, रिसिभर ट्याक, कन्ट्याक्टर, ओभरलोड रिले सम्बन्धि बिस्तृत जानकारी	१	
	४	याक्टर, ओभरलोड रिले सम्बन्धि बिस्तृत जानकारी	कम्प्रेसर, क्यापासिटर, रिसिभर ट्याक, कन्ट्याक्टर, ओभरलोड रिले सम्बन्धि बिस्तृत जानकारी		१
पाँचौं	१	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
छैठौं	१	चिलिड भ्याट, Chilling vat scale, Thermometer, Pipette, Lactometer हरूको Calibration	चिलिड भ्याट, Chilling vat scale, Thermometer, Pipette, Lactometer हरूको Calibration	१	
	२	चिलिड भ्याट, Chilling vat scale, Thermometer, Pipette, Lactometer हरूको Calibration	चिलिड भ्याट, Chilling vat scale, Thermometer, Pipette, Lactometer हरूको Calibration		१
	३	चिलिड भ्याट, Chilling vat scale, Thermometer, Pipette, Lactometer हरूको Calibration	चिलिड भ्याट, Chilling vat scale, Thermometer, Pipette, Lactometer हरूको Calibration		१
	४	समापन कार्यक्रम	छलफल तथा अन्तरक्रिया, अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण तथा समापन कार्यक्रम	१	

मिल्क एनालाईजर संचालन, मर्मत तथा सम्भार सम्बन्धी तालिम
(मिल्क एनालाईजर संचालनमा संलग्न व्यवसायी/उद्यमीको लागि)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने बिषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागी नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	दूधको परिभाषा, वर्तमान अवस्था, बनावट र भौतिक रसायनिक गुण	- दूधको परिभाषा, दुग्ध क्षेत्रको वर्तमान अवस्था - दूधको बनावट र असर पार्ने कारणहरू - दूधको भौतिक, रसायनिक गुण तथा महत्व	१	
	३	गुणस्तरीय दूध उत्पादन, ल्याब व्यवस्थापन र महत्व	- दूधको गुणस्तर परीक्षण र गुणस्तरीय दूध उत्पादनको महत्व - ल्याबको व्यवस्थापन र यसको महत्व - Sensory evaluation, COB, Fat, SNF, Alcohol, Acidity test	१	
	४	गुणस्तरीय दूध उत्पादन, ल्याब व्यवस्थापन र महत्व	- दूधको गुणस्तर परीक्षण र गुणस्तरीय दूध उत्पादनको महत्व - ल्याबको व्यवस्थापन र यसको महत्व - Sensory evaluation, COB, Fat, SNF, Alcohol, Acidity test	१	
दोश्रो	१	असर प्रयोगशाला पद्धति	असल प्रयोगशाला पद्धति (Good Laboratory Practice)	१	
	२	मिल्क एनालाईजरको परिचय तथा किसिम	- मिल्क एनालाईजरको परिचय, सिद्धान्त, काम र कर्तव्य - विभिन्न किसिमका एनालाईजरहरूबारे जानकारी	१	
	३	मिल्क एनालाईजरमा प्रयोग हुने मेशिनरी सम्बन्धी जानकारी	मिल्क एनालाईजरमा प्रयोग हुने Computer, Weighing balance, Software, Printer, Battery, Inverter सम्बन्धी जानकारी र संचालन	१	
	४		मिल्क एनालाईजरमा प्रयोग हुने Computer, Weighing balance, Software, Printer, Battery, Inverter सम्बन्धी जानकारी र संचालन		१

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने बिषय बस्तु	सत्रको प्रकार	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
तेस्रो	१	मिल्क एनालाईजर	मिल्क एनालाईजर जडान तथा सेट गरि संचालन	१	
	२	जडान तथा सेट गरि	मिल्क एनालाईजर जडान तथा सेट गरि संचालन		१
	३	संचालन	मिल्क एनालाईजर जडान तथा सेट गरि संचालन		१
	४	दूधको नमूना संकलन तथा मिल्क एनालाईजर चलाउँदा ध्यान दिनुपर्ने	- दूधको नमूना संकलन गर्ने तरिका - मिल्क एनालाईजर चलाउँदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू	१	
चौथो	१	मिल्क एनालाईजरमा देखिने	मिल्क एनालाईजरमा देखिने Error Message, कारण र समाधानका उपायहरूको पहिचान	१	
	२	Error Message, कारण र समाधानका उपायहरूको पहिचान	मिल्क एनालाईजरमा देखिने Error Message, कारण र समाधानका उपायहरूको पहिचान		१
	३	Calibration of Milk	Calibration of Milk Analyzer		१
	४	Analyzer	Calibration of Milk Analyzer		१
पाँचौं	१	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण	अवलोकन भ्रमण		१
छैठौं	१	मिल्क एनालाईजर सफा गर्ने केमिकल,	- मिल्क एनालाईजर सफा गर्न प्रयोग गरिने विभिन्न केमिकल तयार पार्ने विधि - मिल्क एनालाईजरमा सफाईको महत्व - मिल्क एनालाईजर सफाई गर्ने तरिका	१	
	२	सफाईको महत्व र सफाई गर्ने तरिका	- मिल्क एनालाईजर सफा गर्न प्रयोग गरिने विभिन्न केमिकल तयार पार्ने विधि - मिल्क एनालाईजरमा सफाईको महत्व - मिल्क एनालाईजर सफाई गर्ने तरिका		१
	३	दूध परीक्षण तथा मुल्य निर्धारण	- Thermometer, Pipette, Lactometer हरूको Calibration - दूधको मुल्य निर्धारण गर्ने तरिका		१
	४	समापन कार्यक्रम	छलफल तथा अन्तरक्रिया, अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण तथा समापन कार्यक्रम	१	

मासुका परिकार उत्पादन तालिम (उद्यमीस्तर)

(मासु प्रशोधन उद्योगमा काम गर्ने कामदार, मासु व्यापारी र व्यवस्थापकहरूका लागि)

तालिम अवधि : ६ दिने	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	दर्ता, परिचय, अपेक्षा संकलन र तालिमको उद्देश्य	१	
	२	मासु प्रशोधन उपकरणहरूको प्रदर्शन, सरसफाइ र निरोगीकरण (Sterilization)	१	
	३	मासु प्रशोधन कार्यमा प्रयोग हुने मसला (Spices and seasoning), एडिटिभ तथा केजिडबारे जानकारी	१	
	४	मासु संरक्षण गर्ने विधि (व्यवहारिक)		१
दोस्रो	१	मासुका विभिन्न परिकारहरू बारे जानकारी	१	
	२	ससेजका किसिम र उत्पादन विधि	१	
	३	Pork Frankfurter or Chinese sausage (Raw cooked sausage type) ससेजका उत्पादन विधि	१	
	४	Pork Frankfurter (Raw cooked sausage) ससेजका उत्पादन विधि (व्यवहारिक)		१
तेश्रो	१	Chicken Viennas (Raw cooked sausage)	१	
	२	Chicken Viennas (Raw cooked sausage) (व्यवहारिक)		१
	३	Chicken Viennas (Raw cooked sausage) (व्यवहारिक)		१+१
चौथो	१	Buffalo sausage ससेजका उत्पादन विधि	१	
	२	Buffalo sausage ससेजका उत्पादन विधि (व्यवहारिक)		१
	३	वारबेक्यू र तन्दुरी बनाउने विधि	१	
	४	वारबेक्यू र तन्दुरी बनाउने विधि (व्यवहारिक)		१
पाँचौ	१	वारबेक्यू र तन्दुरी बनाउने विधि (व्यवहारिक)		१
	२	ह्याम र बेकन उत्पादन विधि	१	
	३	ह्याम र बेकन उत्पादन विधि (व्यवहारिक)		१
	४	सुकुटी, मिट बल र pork and chicken loaf बनाउने विधि	१	
छैटौ	१+२	सुकुटी, मिट बल र अन्य मासुको परिकार बनाउने विधि (व्यवहारिक)		२
	३	मासु तथा मासुको परिकार भण्डारण तथा ढुवानी (व्यवहारिक)		१
	४	तालिमको मूल्यांकन, प्रमाणपत्र वितरण र समापन	१	
जम्मा			१२	१२

गाईभैसीपालन असल अभ्यास तालिम (कृषकस्तर १ हप्ते)

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सेसन	
			सैद्धान्तिक	प्रयोगात्मक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य तथा महत्व बारे जानकारी	१	
	२	असल पशुपालन अभ्यासको परिचय, महत्व एवं असल र गलत अभ्यास बीच भिन्नता	१	
	३	गाईभैसीपालनको लागि असल व्यवस्थापन अभ्यास सम्बन्धी मापदण्ड, २०७९	१	
	४	फार्म व्यवस्थापन (फर्म दर्ता, पशु दर्ता र पशु पहिचान चिन्ह जनशक्ति व्यवस्थापन लागतका व्यवस्थापन बारे जानकारी)	१	
दोस्रो	१	स्थानीय र उन्नत गाईभैसीका जात बारे जानकारी तथा दूधालु पशुको छनौट विधि	१	
	२	गाईभैसीको गोठ व्यवस्थापन (गोठ निर्माणको लागि स्थान छनौट, निर्माण तरिका र सरसफाई गर्ने तरिका)	१	
	३	सन्तुलित दाना तयार गर्ने तथा पशुको उमेर र अवस्था अनुसार आहारा व्यवस्थापन		१
	४	हेरचाह व्यवस्थापन (भरखरै जन्मेका बाच्छाबाच्छी तथा पाडापाडी, कोरेली, व्याउने, व्याएका, थारा, प्रजननका राँगो साँढेको हेरचाह)	१	
तेस्रो	१	पशु प्रजनन व्यवस्थापन	१	
	२	पशुको बथान स्वास्थ्य व्यवस्थापन (जैविक सुरक्षा व्यवस्थापन)	१	
	३	मुख्य जुनोटिक रोग बारे जानकारी (रेबिज, ब्रुसेलोसिस, ट्युबरकुलोसिस, एभियन इन्फ्लुएन्जा, लेप्टोस्पाइरोसिस, टक्सोप्लाज्मोसिस, टेनियोसिस, हाइड्रोटिडोसिस आदि)	१	
	४	थुनेलो रोग लक्षण रोकथाम तथा नियन्त्रण विधि (टिट डिपिड)		१
चौथो	१	प्रयोगशालामा नमूना परीक्षणको लागि नमूना संकलन तथा प्रेषण (गोबर, पिसाब, दूध, छाला)		१
	२	दूध दुहुने तरिका र सफा दूध उत्पादन विधि	१	
	३	दूध संकलन, भण्डारण, ढुवानी तथा बजार व्यवस्थापन	१	
	४	वातावरण व्यवस्थापन (डेरी फार्ममा वातावरण व्यवस्थापन योजना, प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातावरण प्रभाव मूल्यांकन बारे जानकारी)	१	
पाँचौं	१	अवलोकन भ्रमण		४
छैठौं	१	आधारभूत पशु कल्याण प्रवर्द्धन सम्बन्धी व्यवस्था	१	
	२	पशुधन सुरक्षण तथा पशु बीमा सम्बन्धी व्यवस्था	१	
	३	अभिलेख व्यवस्थापन		१
	४	अन्तिम परीक्षा तालिम समिक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			१६	८

बंगुरपालन असल अभ्यास (कृषकस्तर ६ कार्यदिने तालिम)

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता पूर्व परीक्षा सहभागीको अपेक्षा संकलन तालिमको उद्देश्य	१	
	२	बंगुरपालनमा असल अभ्यास परिचय, महत्व र कानूनी प्रावधानहरू	१	
	३	नेपालमा बंगुरपालन व्यवसायको अवस्था महत्व र संभाव्यता	१	
	४	बंगुरका स्थानीय र उन्नत जात तथा प्रकृति बारे सामान्य जानकारी	१	
	५	बंगुरपालनमा प्रजनन व्यवस्थापन	१	
दोस्रो	२	बंगुर सुंगुरको खोर निर्माण तथा व्यवस्थापन	१	
	३	पोषण तथा आहारा व्यवस्थापन	१	
	४	सन्तुलित दाना तयार गर्ने अभ्यास		१
तेस्रो	१	हेरचाह व्यवस्थापन (व्याउने माउ, व्याएको माउ, प्रजननको बीर, भरखर जन्मेका पाठापाठीको हेरचाह आदि)	१	
	२	बंगुरपालनमा रोग व्यवस्थापन	१	
	३	आन्तरिक तथा बाह्य परजिवी नियन्त्रण विधि	१	
	४	जैविक सुरक्षा व्यवस्थापन	१	
चौथो	१	जुनोटिक रोग परिचय	१	
	२	बंगुर फार्म व्यवस्थापन	१	
	३	पशु कल्याण प्रवर्द्धन र नेपालमा पशुकल्याणको लागि गरिएका प्रयासहरू	१	
	४	फार्मको फोहर व्यवस्थापन	१	
पाचौ	१	बंगुर तथा बंगुरजन्य उत्पादनको बजार व्यवस्थापन	१	
	२	अभिलेख व्यवस्थापन	१	
	३	पशु बीमा तथा जोखिम व्यवस्थापन	१	
	४	उत्पादन लागत घटाउने उपायहरू	१	
छैठौं	१	सफा मासु उत्पादन विधि		१
	२	बंगुरपालन व्यवसायिक योजनाको महत्व र सान्दर्भिकता	१	
	३	बंगुरपालन व्यवसायिक योजना तयार गर्ने अभ्यास		१
	४	अन्तिम परीक्षा तथा समापन	१	
जम्मा			२१	३

नोट प्रस्तुत पाठ्यक्रममा उपलब्ध बजेटका आधारमा बढी भन्दा बढी प्रयोगात्मक वा अवलोकन सेसन एवं सहभागीको अपेक्षा अनुसार १० प्रतिशत विषयवस्तु थपघट गर्न सकिनेछ ।

व्यवसायिक ट्राउट मत्स्यपालन तालिम (कृषकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्र	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
१	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागीहरूको नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	नेपालमा चिसो पानीमा मत्स्यपालन तथा व्यवस्थापन	चिसो पानीमा मत्स्यपालनको परिचय, ट्राउट पालनको लागि स्थल छनौटका आधारहरू	१	
	३		जमिनको बनोट, रेसवे निर्माण, पानीको श्रोत व्यवस्थापन	१	
	४	ट्राउट मत्स्यपालनमा पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन	रेन्वो ट्राउट मत्स्यपालनमा पानीको भौतिक तथा रसायनिक गुणस्तरको महत्वबारे जानकारी	१	
२	१	ट्राउट माछाको पोषण तथा दानाको व्यवस्थापन	ट्राउट माछाको शारिरिक अवस्था तथा तापक्रम अनुसार पोषण आवश्यकता, भुरा माछाको दाना व्यवस्थापन	१	
	२	ट्राउट माछाको पोषण तथा दानाको व्यवस्थापन	खाने माछाको लागि दानाको व्यवस्थापन, माउ माछाको लागि दानाको व्यवस्थापन	१	
	३	ट्राउट माछाको पोषण तथा दानाको व्यवस्थापन	दाना बनाउने विधि, भण्डारण विधि तथा कच्चा पदार्थबारे जानकारी		१
	४	ट्राउट माछाको पोषण तथा दानाको व्यवस्थापन	राँगोको कलेजो संकलन तथा केक बनाउने विधि		१
३	१	माउ तथा प्रजनन व्यवस्थापन	माउ स्टक दर, पोखरीको आकार तथा व्यवस्थापन, माउ व्यवस्थापन, माउ जान्छ, गर्नु विधि, परिपक्वताको अवस्था	१	
	२		नर्सरी व्यवस्थापन तथा स्विम फ्राई अवस्था सम्म हुर्काउने विधि		१
	३	विभिन्न अवस्थाको माछा ढुवानी विधि	आँखे अण्डा अवस्थाको पहिचान, रसायनको प्रयोग गरि ढुवानी विधि, फ्राई भुराको कन्डिसनिङ गर्ने विधि, माछा लठ्याउने रसायनको उचित प्रयोग विधि		१
	४	माछाको ग्रेडिङ तथा केजमा ट्राउटपालन	ट्राउट माछा ग्रेडिङ गर्ने तरिका, केजमा ट्राउट माछापालन तथा भुरा उर्काउने तरिका	१	

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्र	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
४	१	असल ट्राउट मत्स्यपालन अभ्यास	दिगो ट्राउट मत्स्यपालनका व्यवस्थापनका लागि गर्न हुने तथा गर्न नहुने कार्यहरू	१	
	२	ट्राउट मत्स्यपालनको आर्थिक पक्षबारे जानकारी	ट्राउट मत्स्यपालनमा हुने विभिन्न खर्च (पूजिगत तथा चालु खर्च) लाभ लागत	१	
	३	ट्राउट मत्स्यपालनमा जोखिम विश्लेषण	वातावरणबाट हुने जोखिम तथा अन्य प्रभाव न्यूनिकारण, मत्स्य बीमा, वीत्तीय व्यवस्थापन (बैंक ऋण तथा कर्जा)	१	
	४	ट्राउट माछाको पोष्ट हार्भेस्ट अभ्यास तथा मूल्य श्रृंखलाको अवस्था	उत्पादन विविधिकरण (विभिन्न परिकारहरू जस्तै fish बल, fish फिलेट, fish ससेज इत्यादी), ट्राउट लगायत अन्य माछाको पोषणबारे जानकारी	१	
५	१	अवलोकन भ्रमण	निजी ह्याचारी वा उत्पादन फर्मको भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण	भ्रमण गरिएको फर्मको लाभ लागत अध्ययन		१
	३	अवलोकन भ्रमण	फर्म संचालन गर्दा आइ पर्ने समस्या तथा समाधानका उपायहरू अध्ययन		१
	४	अवलोकन भ्रमण	फार्मको उत्पादनको बजारमा पहुच		१
६	१	ट्राउट माछामा लाग्ने रोग तथा तिनको समाधान	ट्राउट माछामा लाग्ने परिजिवी तथा जीवाणुबाट लाग्ने रोगहरू तथा तिनको समाधानका उपायहरू	१	
	२	ट्राउट माछामा कुपोषण तथा वातावरणको कारणले लाग्ने अन्य रोगहरू तथा तिनको व्यवस्थापन	कुपोषणका कारण लाग्ने रोगहरू, वातावरणका कारण लाग्ने रोग तथा समस्याहरू र समाधानका उपायहरू	१	
	३	ट्राउट मत्स्यपालनमा रसायन तथा औषधीको प्रयोग	रेसवेमा पानीको आयतन नाप्ने विधि, पानीको वहाव जाच्ने विधि, औषधि तथा रसायन मापन विधि तथा प्रयोग विधि	१	
	४	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	प्रमाण पत्र वितरण, अन्तिम परीक्षा	१	
जम्मा				१६	८

व्यवसायिक चौरीपालन तालिम (कृषकस्तर १ हप्ते)

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	प्रयोगात्मक
१	१	सहभागीहरूको नाम दर्ता, पूर्व परीक्षा तथा उदघाटन कार्यक्रम	१	
	२	नेपालमा चौरीपालनको हालको अवस्था, महत्व तथा सम्भावनाहरू	१	
	३	याकका जातहरू (प्रकारहरू) र चारित्रिक विशेषताहरू	१	
	४	याक र चौरीको प्रजनन तथा वर्णशंकरको महत्व र आवश्यकता	१	
२	१	हेरचाह व्यवस्थापन (व्याउने र व्याएका नाक चौरी, वाछावाच्छी र प्रजननको याक र साँढे)	१	
	२	विगौति दूधको परिचय, वृद्धि विकास र रोग प्रतिरोधात्मक क्षमतामा यसको असर तथा यसको महत्त्व र आवश्यकता	१	
	३	आहारा, आहारका प्रकार यसको महत्व (सन्तुलित दाना, वाछावाच्छीका लागि आहार)	१	
	४	चरन तथा घाँस वारे जानकारी (हरियो घाँस, डाले घाँस, र घाँसहरू लगाउने तरिका तथा घाँस संरक्षण गर्ने तरिका)	१	
३	१	याक र चौरीको खोर निर्माण र वासस्थानको व्यवस्थापन	१	
	२	उच्च हिमाली भेगमा चरन तथा खर्क व्यवस्थापन (हिमाली भेगमा चरणको विशेषता, चरन तथा खर्क क्षेत्रको संरक्षण गर्ने तरिकाहरू र चुनौतिहरू	१	
	३	याक र चौरीका मुख्य- मुख्य रोगहरू, परिजिविहरू, उपचार, र समाधानका उपायहरू	१	
	४	याक र चौरीमा वाँभोपनका समस्या तथा प्रजनन विकृतिहरू र उपचार तथा नियन्त्रका उपायहरू	१	
४	१	सफा र स्वच्छ दूध उत्पादन विधि	१	
	२	दूध र दुग्ध विविधिकरण सम्बन्धी जानकारी (चिज, छुर्पि, नौनि, ऊन उत्पादन, र रौं)		१
	३	जैविक सुरक्षा र यसको महत्त्व र जैविक सुरक्षा अपनाउने तरिकाहरू		१
	४	याक र चौरीको सामाजिक, साँस्कृतिक, धार्मिक मूल्य र मान्यताहरू र आर्थिक महत्व	१	
५	१-४	याक र चौरी फार्म अवलोकन भ्रमण		४
६	१	व्यवसायिक याक चौरीपालन सम्बन्धी जानकारी	१	
	२	फार्मको अभिलेख व्यवस्थापन		
	३	तालिम सम्बन्धी छलफल र मूल्याङ्कन	१	
	४	प्रमाणपत्र वितरण र समापन	१	
जम्मा			१८	६

सहायकस्तर तालिम

प.स्वा.प्रा. / प.से.प्रा. / ना.प.स्वा.प्रा. / ना.प.से.प्रा.

चौथो / पाँचौ तह

ईपिडेमियोलोजी सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागीहरूको दर्ता, परिचय, पूर्व परीक्षा, अपेक्षा संकलन, तालिमको विषयवस्तु र उद्देश्य बारे जानकारी	१	
	२	Basic concepts of Epidemiology, Importance of epidemiology, its definition and terminologies used in Epidemiology	१	
	३	Calculation of Incidence and prevalence using simple data set, Patterns of disease occurrence		१
	४	Basic concepts on types of Epidemiological studies	१	
दोश्रो	५	Outbreak investigation	१	
	६	Considerations during Emergency Disease Investigation (EDIT) and filling EDIT report	१	
	७	Table top exercise with outbreak scenario and preparation of field report of EDIT/outbreak investigation		१
	८	Basic concepts of animal Disease Surveillance	१	
तेश्रो	९	Emerging and reemerging diseases including zoonoses	१	
	१०	Role of VHLSEC and livestock services section and technicians in epidemiological framework for disease prevention and control	१	
	११	Filling Monthly Epidemiological Reporting formats		१
	१२	Filling Monthly Epidemiological Reporting formats		१
चौथो	१३	National and international disease reporting system	१	
	१४	Data visualization using bar, pie, line diagrams and calculating basic descriptive statistics (Mean, Median, Std. deviation)	१	
	१५	Data visualization using bar, pie, line diagrams and calculating basic descriptive statistics (Mean, Median, Std. deviation)		१
	१६	Sampling collection, preservation, dispatch and submission to laboratory		१
पाँचौ	१७	Designing of Questionnaire		१
	१८	Field work		१
	१९	Field work		१
	२०	Field work		१
छैठौ	२१	Field work		१
	२२	Preparation of group presentation		१
	२३	Presentation of the field work		१
	२४	प्रस्तुति, पृष्ठपोषण, अन्तिम-परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण र तालिम समापन	१	
जम्मा			११	१३

GIS सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागीहरूको दर्ता, परिचय, पूर्व परीक्षा, अपेक्षा संकलन, तालिमको विषयवस्तु र उद्देश्य बारे जानकारी	१	
	२	Introduction to the GIS and installation	१	
	३	Introduction to ArcGIS and concept on data preparation	१	
	४	Concept on data frame	१	
दोश्रो	१	Project preparation		१
	२	Exploring spatial data		१
	३	Spatial relationship		१
	४	Vector verses raster		१
तेश्रो	१	Attribute manipulation and basic queries		१
	२	Introduction and modify tubular data		१
	३	Link tables and performs basic queries		१
	४	Summarizing tables		१
चौथो	१	Operation of table manipulation program (separate extension)		१
	२	Changing the precision of given attributes		१
	३	Geometric selection		१
	४	Attribute selection		१
पाँचौ	१	Digitization of map features		१
	२	Digitizing map features		१
	३	Concept of layers		१
	४	Statistics of selection		१
छैठौ	१	Clip, intersect, union, buffer operations		१
	२	Suitability analysis using vectors model		१
	३	Visualization of spatial information using Cartographic Techniques available in GIS		१
	४	प्रस्तुति, पृष्ठपोषण, अन्तिम-परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण र तालिम समापन	१	
जम्मा			५	१५

भेरेरिनरी प्राक्सटिक एवं आधारभूत सर्जरी तालिम (सहायकस्तर)
(JT/JTA उतिर्ण निजी क्षेत्रमा क्रियाशिल प्राविधिक सहायकस्तरका पाराभेटहरुलाई)

तालिम अवधि : २ हप्ते	तालिम कार्य दिन : १२ दिन
जम्मा सत्र संख्या : ४८	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागीहरुको दर्ता परिचय, अपेक्षा संकलन, विषयस्तरवारे जानकारी	१	
	२	पशुवस्तुहरुको क्लिनिकल परीक्षण	१	
	३	रोग निदान	१	
	४	पशुवस्तुहरुको सामूहिक परीक्षण	१	
दोस्रो	१	द्रुत रोग निदान पद्धति	१	
	२	प्रयोगशाला उपकरणहरुको जानकारी		१
	३	विभिन्न उपकरणहरुको सरसफाई तथा नर्मलिकरण		१
	४	नमूना संकलन, प्याकिङ तथा प्रयोगशालामा पठाउने तरिका		१
तेश्रो	१	पाचन प्रणालीका लाग्ने रोगहरु र तिनका उपचार सिद्धान्तहरु	१	
	२	शवासप्रशवास प्रणालीका रोगहरु	१	
	३	प्रजनन प्रणालीका रोगहरु, तिनको उपचार तथा रोकथाम	१	
	४	गर्भ परीक्षणका तरिका तथा भ्रुकिकन सकिने अवस्थाहरु	१	
चौथो	१	साल अडिक्ने, भण्डार फर्किने र पाठेघर बटारिने समस्याहरु	१	
	२	पशुहरुमा हुँने बाँभोपन तथा उल्टिने समस्या	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधानको व्यवहारिक प्रविधि		१
	४	वायोसेक्युरिटी किन, कसरी र यसको महत्व	१	
पाँचौ	१	खोपका सिद्धान्त तथा खोप लगाउने तरिकाहरु	१	
	२	खोरेत, भ्यागुते, पि.पि.आर र स्वाईन फिवर जस्ता संक्रामक रोगहरु र रोकथामका उपायहरु	१	
	३	बर्डफ्लु तथा ब्लुटङ्ग जस्ता सिमाविहित रोगहरु र रोकथामका उपायहरु	१	
	४	जुनोटिक रोगहरु र रोकथामका उपायहरु	१	
छैटौ	१	प्रभावकारी क्लिनिक व्यवस्थापन	१	
	२	Principle and responsible use of Antibiotis	१	
	३	सेवाग्राहिसँग व्यवहार गर्ने तरिका	१	
	४	रोगहरुको रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङ र यसको व्यवस्थापन	१	

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
सातौं	१	थुनेलो रोगका उपचार र रोकथाम	१	
	२	भ्याङ्गरे (फड्के) र यसको उपचार	१	
	३	पशुहरूमा विष लाग्दा गरिने उपचार	१	
	४	पशुहरूमा लाग्ने अन्तरिक परजिवी र त्यसबाट बच्ने उपायहरू	१	
आठौं	१	पशुहरूमा लाग्ने बाह्य परजिवी र त्यसबाट बच्ने उपायहरू	१	
	२	रगतमा पाइने परजिवीहरू र तिनको उपचार	१	
	३	Metabolic रोगहरू तथा तिनको उपचार	१	
	४	रोग सर्भिलेन्स तथा तिनको क्षेत्र निर्धारण	१	
नवौं	१	Surgical Asepsis	१	
	२	Introduction to Surgical instruments		१
	३	Suture materials, needles and suture patterns		१
	४	Pre-operative and post-operative Management of Surgical patients	१	
दशौं	१	Shock, Acid-base Balance and fluid Therapy	१	
	२	Anesthesia -General and Local_	१	
	३	Wound management	१	
	४	Hematoma	१	
एघारौं	१	Common fracture and its management	१	
	२	Cesarian section in dog and cat	१	
	३	Surgery of the male reproductive organ of dog, cat	१	
	४	Surgery of the female reproductive organ of dog, cat		१
बाह्रौं	१	Rumenotomy	१	
	२	Management of pyometra	१	
	३	Cesarian section and dystocia in ruminants	१	
	४	स्थानीयस्तरका समस्या अध्ययन (Case studies), समापन	१	
जम्मा			४१	७

दाना बनाउने तालिम (सहायकस्तर ३ दिने)

तालिम अवधि : ३ दिने	तालिम कार्य दिन : ३ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १२	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागीहरूको दर्ता परिचय, अपेक्षा संकलन, विषयस्तर वारे जानकारी	१	
	२	पशु आहारमा दाना उत्पादनको आवश्यकता, उपलब्धता र पशु उत्पादनमा दानाको भूमिका, वर्तमान स्थिति	१	
	३	पशुपन्छीलाई आवश्यक पर्ने आहाराको वर्गिकरण, पौष्टिक तत्वहरू, साथै उपलब्ध हुने प्रमुख श्रोतहरू	१	
	४	भिटाभिन र खनिजहरूको वर्गिकरण, तिनीहरूको काम र उपलब्ध हुने प्रमुख श्रोतहरू	१	
दोश्रो	१	विभिन्न पोषण तत्वहरूको पाचन प्रक्रिया कमी र असन्तुलनबाट देखिने समस्याहरू र निराकरणको उपायहरू	१	
	२	सन्तुलित आहारमा प्रयोग गर्न सकिने कच्चा पदार्थहरू र तिनीहरूमा हुने पोषकतत्वहरू समावेश गरिने अधिकतम न्यूनतम परिमाण र प्रभावहरू	१	
	३	दानामा प्रयोग गरिने फिड एडिटिभ्स, यसको उपयोगिता र दानामा प्रयोग गरिने मात्रा विवरण	१	
	४	विभिन्न उमेर र अवस्था अनुसार पशुपन्छीलाई दानामा आवश्यक पर्ने पोषण तत्वहरूको मापदण्डहरू यसका निर्धारण गर्ने आधारहरू	१	
तेस्रो	१	स्थानीय स्तरमा सन्तुलित दाना बनाउन विभिन्न कच्चा पदार्थहरूको मात्रा (परिमाण) निकाल्ने तरिकाहरू	१	
	२	स्थानीय स्तरमा सन्तुलित दाना बनाउन विभिन्न कच्चा पदार्थहरूको मात्रा (परिमाण) निकाल्ने तरिकाहरू		१
	३	कच्चा पदार्थहरूको मात्रा मिलाउने, पिस्ने, मिसाउने, भण्डारण र ढुवानी	१	
	४	दाना तथा दानामा प्रयोग हुने कच्चा पदार्थहरूको गुणस्तर पहिचान, परीक्षण विधिहरू र पूर्वाधार, क्षमता निर्धारण, असल कृषि उत्पादनको अवधारणा	१	
जम्मा			११	१

Laboratory Training for JTs (Refresher)

Training Duration : 1 week	Training working days : 6 days
Total Session : 24	Session duration : 1.5 hours

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	Pre-test, Training Need assessment, Handling, transportation, storage of chemicals/ lab samples	1	
	2	Overview of diagnostic laboratory network, laboratory disease diagnosis techniques in Nepal, Intorduction of different lab equipments	1	
	3	Introduction of different lab equipments	1	
	4	Demonstration of different lab equipments/Lab tour		1
2	1	Endemic disease and their impacts	1	
	2	Bio-safety and biosecurity measures	1	
	3	Bio-safety and biosecurity measures (Practical)		1
	4	Washing, handling and storage of different lab equipments and reagents		1
3	1	Sample collection and transportation for laboratory	1	1
	2	Demonstration of media preparation		1
	3	Bacterial culture		1
4	1	Gram's staining biochemical tests	1	
	2	Identification bacteria/bacterial colony		1
	3	Demonstration of Hematological test	1	
	4	Use of rapid test in disease diagnosis (PPR, ND, Rabies etc)		1
5	1	Demonstartion of bio-chemical tests of blood and urine	1	1
	2	Post-mortem examination and sample collection		1
	3	Demonstration of Feacal test	1	
6	1	Demonstration of serological test		1
	2	Drug sensitivity test		1
	3	Demonstration of skin scrapping test	1	
	4	Post-test, feedback and certification	1	
Total			12	12

योजना तर्जुमा सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागीहरूको दर्ता, परिचय, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन विषयस्तरबारे र तालिमको महत्व, उद्देश्य	१	
	२	आयोजनाको अवधारणा र आयोजना चक्र (Project cycle)	१	
	३	सूचना (डाटा) संकलन: सूचनाको श्रोत र तरिकाहरू	१	१
दोस्रो	१	समस्या विश्लेषण	१	
	२	सोच तालिम (logical framework) को अवधारणा र उपयोग	१	
	३	स्थानिय तहको वार्षिक योजना तर्जुमा, पद्धति	१	
	४	पशुपन्छी विकास कार्यक्रमको संक्षिप्त जानकारी	१	
तेश्रो	१	सोच तालिम (logical framework) निर्माण अभ्यास	१	
	२	सोच तालिम (logical framework) निर्माण अभ्यास	१	
	३	आयोजनाको अवधारणा पत्र (Project concept Notes) को महत्व र निर्माणबारे जानकारी	१	
	४	आयोजनाको अवधारणा पत्र (Project concept Notes) को तयारी अभ्यास	१	
चौथो	१	सहभागीहरूद्वारा आयोजनाको अवधारणा पत्र (Project concept Notes) को तयारी अभ्यास	१	
	२	सूचक (Indicator) के हो ? अनुगमनमा सूचकको महत्व र सूचकहरूको निर्माण	१	
	३	नतिजामुखी अनुगमन र मूल्याङ्कन संरचना	१	
	४	नतिजामुखी अनुगमन र मूल्याङ्कन संरचना	१	
पाँचौ	१	संघिय सरकारको योजना तर्जुमा अनुगमन र मूल्याङ्कन पद्धति	१	
	२	स्थानिय तहमा ससर्त अनुदान कार्यान्वयन	१	
	३	LMBIS बारे जानकारी	१	
	४	वातावरण संरक्षण ऐन र नियमावलीका पशु सेवा सम्बन्धी मुख्य प्रावधानहरू (IEE, EIA)	१	
छैटौ	१	कार्यक्रमको प्रगती तयार गर्ने र रिपोर्टिङ विधि	१	१
	३	सहभागीको माग भएको विषय	१	
	४	प्रस्तुति, पृष्ठपोषण, अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण र तालिम समापन	१	
जम्मा			२२	२

समाज पारिचालन तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	दर्ता, परिचय, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन तथा तालिमको उद्देश्यबारे जानकारी	१	
	२	विकासको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र सहभागीमूलक विकासको अवधारणा	१	
	३	विकासमा समूह र समाजको भूमिका	१	
	४	समूह अथवा समाजलाई सहकारी संस्थामा आवद्ध गर्नुपर्ने आवश्यकता		१
दोस्रो	१	लिङ्गभेद र यसको सैद्धान्तिक पक्ष	१	
	२	लिङ्गभेद विश्लेषण २४ घण्टे कार्य विभाजन (पुरुष र महिलाले गर्ने कामको आधारमा)		१
	३	समाज उत्थानमा महिलाको दायित्व	१	
	४	समाज पहिचान: अर्थ तथा सैद्धान्तिक पक्ष	१	
तेश्रो	१	सामाजिक परिवर्तन: भौतिक, मानव, सामाजिक पूँजी	१	
	२	सामाजिक विश्लेषण	१	
	३	कोष व्यवस्थापन/परिचालन	१	
	४	बीमाको महत्व/स्थानीय स्तरमा बीमा संचालन	१	
चौथो	१	सहभागीमूलक योजना तर्जुमा	१	
	२	सहभागीमूलक अनुगमन तथा मूल्यांकन		१
	३	जनसंख्या तथा वातावरण शिक्षा	१	
	४	फिल्ड भ्रमणको तयारी	१	
पाँचौ	१	फिल्ड अध्ययन भ्रमण, तथ्यांक संकलन र प्रतिवेदन तयारी		४
छैटौ	१	फिल्ड प्रतिवेदन तयारी		२
	२	प्रतिवेदन प्रस्तुतिकरण		१
	२	प्रतिवेदन प्रस्तुतिकरण, पृष्ठपोषण तथा मूल्यांकन/समापन	१	
जम्मा			१४	१०

पशु प्रजनन तथा कृत्रिम गर्भाधान तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : २ हप्ते	तालिम कार्य दिन : १२ दिन
जम्मा सत्र संख्या : ४८	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य, पूर्व परीक्षा, अपेक्षा संकलन	१	
	२	नेपालमा पशु प्रजनन विकासक्रम	१	
	३	नेपालमा पशु प्रजनन नीति र कृत्रिम गर्भाधानको परिचय र महत्व	१	
	४	भाले पशुको प्रजनन प्रणालीबारे जानकारी	१	
दोस्रो	१	पोथी पशुको प्रजनन प्रणालीबारे जानकारी	१	१
	२	गाई/भैसीमा भित्रि प्रजनन अंगहरूको स्पर्शिकरण अभ्यास		१
	३	प्रजनन अंगमा हर्मोनको उत्पादन प्रकृया र Heat Synchronization	१	
तेश्रो	१	पशुहरूको ऋतुचक्र सम्बन्धी ज्ञान	१	
	२	ऋतुचक्र सुरु भए पछि प्रजनन अंगमा देखिने परिवर्तन	१	
	३	गाई/भैसीले साँढे/राँगो खोजेको लक्षणहरू र पहिचान	१	
	४	कृत्रिम गर्भाधान उपकरणहरूको पहिचान र प्रदर्शन		१
चौथो	१	कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी उपकरणको निर्मलिकरण बारे जानकारी	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी उपकरणको निर्मलिकरण गर्ने तरिका प्रदर्शन		१
	३	कृत्रिम गर्भाधानको लागि पूर्व तयारी र कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	४	कृत्रिम गर्भाधानको लागि पूर्व तयारी र कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
पाँचौ	१	गुणस्तरिय विर्यको उत्पादन सम्बन्धी जानकारी	१	
	२	जमेको विर्य, तरल नाईट्रोजन र कृ.ग. कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरूको संरक्षणबारे जानकारी/प्रदर्शन		१
	३	जमेको विर्यलाई पगाल्ने र गनमा राखेर तयारी गर्ने (Thawing ७ Loading) बारे अभ्यास		१
	४	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
छैटौ	१	बाँझोपनको कारण तथा निवारण सम्बन्धी जानकारी	१	
	२	गाई/भैसी उल्टिरहने कारण तथा निवारण सम्बन्धी जानकारी	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	४	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
सातौं	१	पाठेघर र डिम्बासयको विकृतिबारे अभ्यास		१
	२	पाठेघर र डिम्बासयको विकृतिबारे अभ्यास		१
	३	प्रजनन् प्रणाली विकृति सम्बन्धी ज्ञान र उपचार विधि	१	
	४	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
आठौं	१	गर्भ परीक्षण विधि र पहिचान	१	
	२	वाली लागेको गाई/भैंसीहरूमा पौष्टिक आहारा व्यवस्थापन बारे जानकारी	१	
	३	प्रजनन् प्रणाली विकृति सम्बन्धी अभ्यास		१
	४	प्रजनन् विकृति सम्बन्धी पाठेघरमा औषधी राख्ने तरिका प्रदर्शन/अभ्यास		१
नवौं	१	अभिलेख राख्ने तरिका र यसको महत्वबारे जानकारी	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान दर कम हुने कारणबारे जानकारी		१
	३	गर्भ परीक्षण अभ्यास		२
दशौं	१	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		४
एघारौं	१	बाँझोपन निवारण शिवीर		४
बाह्रौं	१	कार्यक्षेत्रमा विर्य मूल्यांकनबारे जानकारी	१	
	२	विर्य मूल्यांकन अभ्यास		१
	३	प्रजननसँग सम्बन्धी जुनोटिक रोगहरू बारे जानकारी	१	
	४	गर्भपरीक्षण अभ्यास, अन्तिम परीक्षा र तालिम समापन		१
जम्मा			१५	२५
नोट : तालिम आवश्यकता पहिचानको आधारमा २०% पाठ्यक्रम थपघट गर्न सकिने ।				

पशु प्रजनन तथा कृत्रिम गर्भाधान (पुनर्ताजगी) तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, तालिमको आवश्यकता पहिचान, अपेक्षा संकलन, पूर्व परीक्षा र तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा कृत्रिम गर्भाधानको वर्तमान अवस्था, समस्या र समाधान	१	
	३	नेपालमा पशु प्रजनन नीति र पशु आनुवंशिकको विश्व कार्य योजना बारे जानकारी	१	
	४	वंशावलीमा आधारित क्षमताको अभिलेख र सन्तति परीक्षणको आधारमा गरिने छनौटबारे जानकारी	१	
दोस्रो	१	नविनतम प्रविधि एककालिक ऋतुचक्र र हर्मनहरूको प्रयोग गरी गाईहरूको प्रजनन क्षमताको वृद्धि	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान भ्रूण प्रत्यारोपन, लैङ्गिक गुणयुक्त विर्यको प्रयोग जस्ता उपयोगी प्रविधि	१	
	३	पोथी प्रजनन अंगको प्रदर्शन		२
तेश्रो	१	ऋतुचक्र र भाले खोज्दा देखाउने लक्षणहरू, मलद्वारद्वारा प्रजनन अंगको स्पर्श र गर्भ परीक्षण विधि	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान विस्तार घुम्टि सेवा, सामुदायिक पशु प्रजनन केन्द्र स्थापना र संचालन	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	४	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
चौथो	१	प्रजनन प्रणालीको विकृति र यसको उपचार		१
	२	उपयुक्त पशु प्रजनन व्यवस्थापन मौसम परिवर्तनका कारण गर्भाधान दर, प्रजनन तथा उत्पादन क्षमतामा देखिने प्रभाव र गर्भाधान दरमा असर पार्ने अन्य कारणहरू	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		२
पाँचौ	१	दिगो विकासको लागि कृषि र पशु व्यवस्थापन एक जापनिज प्रविधि बारे जानकारी	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान नीजिकरण सेवाको स्थिती कहाँ, कहिले र कसरी	१	
	३	विर्य संकलन, प्रशोधन र जमेको विर्यको प्रयोग र मूल्याङ्कन सम्बन्धी जानकारी		१
	४	तरल नाईट्रोजन र कृत्रिम गर्भाधानमा प्रयोग हुने उपकरणको न्यायोचित प्रयोग	१	
छैटौ	१	कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रमको अनुगमन र मूल्याङ्कन साथै अभिलेखको महत्व र आवश्यकता	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान सेवाको लागि योजना, अनुगमन र व्यवस्थापन	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधान सिप मूल्याङ्कन अभ्यास		१
	४	सहभागिहरूको अन्तिम परीक्षा, अन्तरक्रिया, कार्य-योजना, प्रस्तुति, प्रमाण पत्र वितरण तथा तालिमको समापन		१
जम्मा			१४	१०

पशु प्रजनन विकृति निवारण तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य, पूर्व-परीक्षा र अपेक्षा संकलन	१	
	२	प्रजनन विकृतिको समस्या, अवस्था र चुनौतीहरू	१	
	३	ऋतुचक्रको विश्लेषण र पाठेघरको अवस्था सम्बन्धी जानकारी	१	
	४	भाले र पोथी जनावरको प्रजनन प्रणाली	१	
दोस्रो	१	प्रजनन हर्मोनहरू (Reproductive hormones)	१	
	२	पशु प्रजननमा पोषणको आवश्यकता, महत्व र प्रजनन सँग यसको अन्तरसम्बन्ध	१	
	३	प्रजनन विकृतिहरू र तिनका रोकथामका उपायहरू	१	
	४	मलद्वारद्वारा हात हाली प्रजनन अंग (Rectal palpation) को स्पर्शीकरण		१
तेश्रो	१	पाठेघर (Uterus) सम्बन्धी समस्या, कारण, लक्षण, उपचार र रोकथाम	१	
	२	डिम्बाशय (Ovary) सम्बन्धी समस्या, कारण, लक्षण, उपचार र रोकथाम	१	
	३	बाली नखोज्ने (Anestrous) कारण, लक्षण र रोकथाम	१	
	४	बाँझोपन (Sub-fertility/infertility) को कारण, लक्षण र रोकथाम	१	
चौथो	१	पोथी पशु उल्टिरहने समस्या (Repeat Breeding) र यसको रोकथाम	१	
	२	गर्भ सम्बन्धी विकृति सम्बन्धी जानकारी (मिमीफिकेशन, म्यासिरेसन, ढीलो ब्याउने, एक्टोपिक प्रिग्नेन्सी)	१	
	३	भ्रूण प्रत्यारोपण प्रविधि (Embryo Transfer Technology)	१	
	४	एक-कालीक कृत्रिम समाधान (Heat Synchronization)	१	
पाँचौ	१	पोथी पशुमा प्रजनन विकृतिको पहिचान सम्बन्धी अभ्यास		४
छैटौ	१	पोथी पशुमा प्रजनन विकृतिको पहिचान	१	
	२	पशु प्रजननमा अभिलेखको महत्व, प्रकार र व्यवस्थापन	१	
	३	भाले पशुमा देखिन सक्ने प्रजनन सम्बन्धी समस्याहरू	१	
	४	व्यवहारिक कक्षाहरूको समिक्षात्मक प्रस्तुति, पृष्ठपोषण, अन्तिम-परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण र तालिम समापन	१	
जम्मा			१५	५

Laboratory Training (Assistant Level)

Training Duration : 2 weeks	Training working days : 12
Total Session : 48	Session duration : 1.5 hour

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	Pre-test, Training need assessment	1	
	2	Good Laboratory practice (GLP)	1	
	3	Biosafety and biosecurity procedure in laboratory	1	
	4	Sterilization of laboratory equipments and laboratory room	1	
2	1	Identification of different laboratory equipments and chemicals		1
	2	Disposal of different types of laboratory waste	1	
	3	Sample collection and dispatch	1	
	4	Blood collection from different species		1
3	1	Blood smear preparation and staining	1	2
	2	Fecal sample collection and examination	1	
4	1	Fecal sample collection and examination		1
	2	Preparation and sterilization of different types of media	1	1
	3	Examination of skin scrapping		1
5	1	Fungal culture and stain	1	1
	2	Bacterial culture techniques, including milk culture	1	1
6	1	Staining of bacteria	1	1
	2	Biochemical tests for identification of bacteria	1	1
7	1	Post mortem procedure of different animals/birds and sample submission		2
	2	Preparation of different types of reagents, solution, transport media	1	1
8	1	Hematological examination (CBC, Hb, PCV)	1	3
9	1	Antibiotic sensitivity test	1	1
	2	Urine collection, dispatch and examination, use of RDT		1
	3	Collection of feed sample for analysis, formalin test in fish	1	
10	1	Post thawing quality analysis of semen		1
	2	Handling, use and maintenance of laboratory microscope	1	1
	3	PAT tests (Salmonella/Mycoplasmas) RBPT	1	
11	1	Field visit for sample collection		4
12	1	Milk sample collection, CMT, Brucella ring test	1	1
	2	Record keeping	1	
	3	Post-test, feedback and certification	1	
Total			22	26

**लेखा प्रशासन सुशासन सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा खरिद व्यवस्थापन तालिम
(सहायकस्तर)**

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, परिचय, उद्देश्य प्रकाश, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन, लेखाको परिचय, लेखाको प्रकार र सरकारी लेखा प्रणालीको उद्देश्य, कार्य संचालनस्तर र केन्द्रियस्तर लेखा	१	
	२	लेखाको सिद्धान्त र डेबिट क्रेडिटको नियमहरू	१	
	३	आर्थिक संकेत तथा वर्गिकरण र व्याख्या	१	
	४	बजेटको परिचय तथा बजेट चक्र	१	
दोस्रो	१	गोश्वरा भौचर, बैक नगदी किताब र बजेट हिसाब	१	
	२	गोश्वरा भौचर, बैक नगदी किताब र बजेट हिसाब		१
	३	गोश्वरा भौचर, बैक नगदी किताब र बजेट हिसाब		१
	४	आवधिक प्रतिवेदनहरू, खर्चको फाँटवारी, पेशकीको मास्केवारी, बैक हिसाब मिलान, राजश्वको मास्केवारी, धरौटीको मास्केवारी, त्रैमासिक प्रगति प्रतिवेदन र वार्षिक आर्थिक विवरणहरूको जानकारी	१	
तेश्रो	१	आवधिक प्रतिवेदनहरू, खर्चको फाँटवारी, पेशकीको मास्केवारी, बैक हिसाब मिलान, राजश्वको मास्केवारी, धरौटीको मास्केवारी, त्रैमासिक प्रगति प्रतिवेदन र वार्षिक आर्थिक विवरणहरूको जानकारी		१
	२	जिन्सी लेखा प्रणालीको परिचय, महत्व र प्रयोग	१	
	३	पेशकी तथा धरौटी	१	
	४	पेशकी जिम्मेवारी तथा फर्छ्यौट		१
चौथो	१	बैदेशिक सहायताका प्रकार तथा यसको प्रयोग	१	
	२	आयोजना तथा निर्माण कार्यको लेखा	१	
	३	राजश्वको परिचय तथा राजश्वको लेखा तथा कर कट्टीकोबारेमा जानकारी	१	
	४	करकट्टी		१
पाँचौ	१	आर्थिक प्रशासन संचालन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था	१	
	२	आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षण र बेरूजु फर्छ्यौट तथा सम्परीक्षण	१	
	३	भ्रमण खर्च नियमावली २०६४ को व्यवस्था	१	
छैठौ	४	सार्वजनिक खरिदको परिचय, सार्वजनिक खरिदको सिद्धान्त तथा खरिद चक्र	१	
	१	माल सामान खरिद प्रकृया	१	
	२	परामर्श तथा अन्य कार्यको खरिद प्रकृया	१	
	३	निर्माण कार्यको खरिद प्रकृया	१	
	४	तालिमको समापन तथा पृष्ठपोषण	१	
जम्मा			१५	५

चरन तथा पशु आहारा व्यवस्थापन तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, परिचय, उद्देश्य प्रकाश, पूर्व-परीक्षा र अपेक्षा संकलन	१	
	२	नेपालमा चरन तथा पशु आहाराको वर्तमान स्थिती र पशुपालन व्यवसायमा महत्व (चरन क्षेत्रफल, पशु संख्या, चाप, वातावरणिय असरहरू, स्रोतहरू, भौगोलिक क्षेत्र अनुसार आहाराको माग र आपूर्ति स्थिती)	१	
	३	घाँसेबाली र पशु आहाराको वर्गीकरण (मौसम, उत्पादन, भौगोलिक क्षेत्र, आहाराको पौष्टिकताको आधारमा)	१	
	४	पशु आहाराको आवश्यकता निर्वाह र उत्पादनको लागि (उग्राउने र नउग्राउने पशुहरूको लागि)	१	
दोस्रो	१	उग्राउने र नउग्राउने पशु तथा पन्छीहरूको पाचन प्रणाली	१	
	२	उग्राउने पशुहरू (गाई, भैंसी, बाखा, भेडा, याक/चौरी) को आहारा व्यवस्थापन	१	
	३	बंगुर, घोडा, खरायोको आहारा व्यवस्थापन	१	
	४	पन्छीहरू (कुखुरा, हाँस, टर्की, बट्टाई, परेवा) को आहारा व्यवस्थापन	१	
तेश्रो	१	कोसेघाँसको बिउहरूलाई उपचार गर्ने विधि (इनोकुलेसन, प्रकार, विधि आदि)		१
	२	घाँसेबाली (भूँईँघाँस) को परिचय, महत्व र उत्पादन प्रविधि (हिउँदे/वर्षे/कोषे/अकोषे/बहु-वर्षिय)	२	
	३	खर्क विकास तथा लेकाली घाँसबालीको परिचय, उत्पादन तथा व्यवस्थापन (सेतो/रातो क्लोभर)	१	
चौथो	१	नेपालमा पाईने महत्वपूर्ण डाले घाँसहरूको विवरण र पौष्टिकस्तर	२	
	२	डालेघाँसको नर्सरी स्थापना र व्यवस्थापन	१	
	३	घाँसको बिउ उत्पादन	१	
पाँचौ	१	घाँसको बीउको उमारशक्ति, बीउ संकलन, भण्डारण, संरक्षण, परीक्षण, गुणस्तर र बिक्री वितरण सम्बन्धी जानकारी	१	
	२	स्थानिय कच्चा पर्दाथहरूबाट सन्तुलीत आहारा तयार गर्ने तरिका		१
	३	नेपालमा दाना उत्पादनको अवस्था, दाना नीति तथा गुणस्तर	१	
	४	हरियो घाँस, पराल, हे र दानाहरूको मिश्रण गरी दैनिक आहारा तयार गर्ने तरिका (अभ्यास)		१
छैठौ	१	गाईवस्तुको उत्पादन क्षमता अनुसार सन्तुलित आहारा खुवाउने तरिका बारे जानकारी	१	
	२	स्थानीय कृषक तथा उपभोक्ताहरूको सहभागितामा चरन खर्कको व्यवस्थापन	१	
	३	फडर हेज-रो (headgerow) को अवधारणा, महत्व र व्यवस्थापनको तरिका	१	
	४	सिल्भीपाश्चरको जानकारी, तालिमको मूल्यांकन/प्रमाण-पत्र वितरण/समापन	१	
जम्मा			२१	३

प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम (सीप विकास) (सहायकस्तर)
(Trainer's Training - Skill Development)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागीहरूको दर्ता परिचय, अपेक्षा संकलन, विषयस्तर वारे जानकारी, Icebreak	१	
	२	सिकाईको अर्थ, क्षेत्र र वयस्क सिकाई सिद्धान्तहरू	१	
	३	सञ्चार परिचय र सञ्चार सीप	१	
	४	तालिम परिचय र तालिम चक्र	१	
दोश्रो	१	तालिम आवश्यकता पहिचान र यसका तरीकाहरू (अभ्यास सहित)		१
	२	तालिम शिर्षकहरूको सूची तयार र विषयवस्तुहरू निर्धारण	१	
	३	तालिम निर्माण परिचय, सेशन योजनाको खाका	१	१
तेश्रो	१	सेशनको पृष्ठभूमी र अभिप्राय परिचय तथा लेखन अभ्यास		१
	२	सिकाईको उद्देश्य परिचय, उद्देश्यका किसिम, विशेषता र लेखन तरीका	१	
	३	सिकाईको उद्देश्य लेखन अभ्यास		१
	४	तालिम विधि परिचय र तालिम विधि छनौट	१	
चौथौ	१	तालिम सामाग्री परिचय, किसिम, निर्माण र प्रयोग		१
	२	सिकाईको क्रियाकलाप लेखन अभ्यास		१
	३	सेशनको खाका अनुसार नमुना सेसन तयारी, पृष्ठपोषण र यसका तरीकाहरू	१	
	४	तालिम संचालन, प्रभावकारी सेशन सञ्चालन सीप	१	
पाँचौ	१	प्रशिक्षण सीप विकासका लागी सुक्ष्म शिक्षण अभ्यास		१
	२	प्रशिक्षण सीप विकासका लागी सुक्ष्म शिक्षण अभ्यास		१
	३	प्रशिक्षण सीप विकासका लागी सुक्ष्म शिक्षण अभ्यास		१
	४	प्रशिक्षण सीप विकासका लागी सुक्ष्म शिक्षण अभ्यास		१
छैठौं	१	प्रशिक्षण सीप विकासका लागी सुक्ष्म शिक्षण अभ्यास	१	
	२	तालिम अनुगमन र मूल्यांकन परिचय र तरीकाहरू	१	
	३	तालिम प्रस्तावना तथा प्रतिवेदन लेखन परिचय र तरीका	१	
	४	प्रस्तुति, पृष्ठपोषण, अन्तिम-परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण र तालिम समापन		१
जम्मा			१२	१२

बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, तालिमको आवश्यकता पहिचान, पूर्व परीक्षा, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	स्थानीय र उन्नत बाख्राको महत्व र उन्नत बाख्राको विर्यद्वारा स्थानिय बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान गर्नुको औचित्य	१	
	३	बाख्रा र बोकाको प्रजनन प्रणालीबारे जानकारी	१	
	४	बाख्राको प्रजननमा असर पार्ने हर्मोनहरू र तिनीहरूको काम	१	
दोस्रो	१	एककालिक ऋतुचक्र विधिहरू (Heat synchronization methods)	१	
	२	ऋतुचक्र, बोका खोजेका लक्षणहरू र बाख्राले बोका खोजेको पत्ता लगाउने तरिका		१
	३	बाख्राको प्रजनन, यसको किसिम, हाडनाता तथा वर्णशंकर प्रजननका फाईदा र वेफाईदाहरू	१	
	४	CIDR/Sponge प्रयोग गर्ने र निकाल्ने, PMSG injection लगाउने अभ्यास		१
तेश्रो	१	कृत्रिम भेजिनाको तयारी, विर्य संकलन गर्ने तरिका, विर्यको गुणस्तर र संरक्षण गर्ने तरिका	१	
	२	बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान गर्न आवश्यक सामग्रीहरूको पहिचान	१	
	३	बाख्राको प्रजनन अंगको अध्ययन र नमूना अंगको स्पर्शिकरण		१
	४	प्रजनन योग्य बाख्रा र बोका छनौट गर्ने विधिहरू, छनौट तथा छर्टाई गर्ने आधारहरू		१
चौथो	१	विर्यको गुणस्तर जाँच तथा विर्य पगाल्ने अभ्यास	१	
	२	बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान गर्ने तरिका र सफल कृत्रिम गर्भाधानको सफलतामा असर पार्ने पक्षहरू		१
	३	बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	४	बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
पाँचौ	१	बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	२	बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	३	फिल्ड अनुगमन र अभ्यास		१
	४	फिल्ड अनुगमन र अभ्यास		१
छैटौ	१	कृत्रिम गर्भाधान गरिएको बाख्राको आहारा र रेकर्ड व्यवस्थापन	१	
	२	बाख्राको प्रजनन सम्बन्धी समस्याहरू तथा कृत्रिम गर्भाधान गर्नु पूर्व र पश्चात् बाख्राको स्वास्थ्य व्यवस्थापन र नयाँ जन्मेको पाठीको हेरचाह	१	
	३	बाख्राको गर्भ-परीक्षणको अभ्यास		१
	४	तालिमको पृष्ठपोषण, अन्तिम-परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण र तालिम समापन	१	
जम्मा			१२	१२

आधारभूत मत्स्यपालन तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा मत्स्यपालनको इतिहास, महत्व र माछापालनको सम्भावना, चुनौती र अवसर	१	
	३	पोखरीमा पालन योग्य माछाको जातहरू र जातिय बिशेषता	१	
	४	हाल नेपालमा अपनाईएका मत्स्यपालनका तरिकाहरू एवं पद्धति	१	
दोस्रो	१	आयोजना स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू एवं माटोको गुणस्तर बारे जानकारी	१	
	२	पोखरी निर्माण प्रकृया डिजाईन र पोखरीको रेखाङ्कन		१
	३	आर्थिक विश्लेषण तथा फार्म डिजाइनिङ	१	
	४	एक जातिय माछा पालन प्रविधि	१	
तेस्रो	१	छडी उत्पादन प्रविधि	१	
	२	मत्स्य पालन गर्नको लागि मत्स्य भुराको चिनारी, छनौट, स्टकिङ साइज	१	
	३	पोखरीको मलिलोपना जाँच र मलखादको मात्रा निर्धारण		३
	४	एकिकृत मत्स्य पालन प्रविधि	१	
चौथो	१	केज तथा पेन कल्चर प्रविधिबारे जानकारी	१	
	२	माछापालनमा प्रयोग हुने बिभिन्न यन्त्र एवं उपकरण बारे जानकारी		१
	३	मत्स्य प्रजनन प्रविधि	१	
	४	माछापालनमा आउन सक्ने जोखिमहरू तथा न्युनिकरणका उपायहरू	१	
पाचौ	३	कृषक अवलोकन भ्रमण		४
छैठौं	१	माछापालनमा देखा पर्ने प्रतिपक्षी जिवहरू र तिनको ब्यवस्थापन विधि	१	
	२	माछामा देखा पर्ने रोग र परजिवीहरूको पहिचान र ब्यवस्थापन बारे जानकारी	१	
	३	जलचर सरक्षण ऐनबारे जानकारी	१	
	४	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			१७	७

माछा पोखरी तथा रेसवे निर्माण तथा व्यवस्थापन तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	माछा पोखरी निर्माणको आवश्यकता, महत्व र हाल नेपालमा पोखरीहरूको अवस्था बारे जानकारी	१	
	३	माछापालनको लागि उपयुक्त स्थलको छनौट र छनौट गर्दा विचार पुर्याउनु पर्ने कुराहरू	१	
	४	पोखरीको लागत-ईष्टिमेट गर्ने तरिका	१	
दोस्रो	१	Water Budgeting (पानीको इस्टिमेट) गर्ने तरिका		१
	२	पोखरी तयार गरी सकेपछि गरिने कार्यहरू	१	
	३	पोखरी निर्माणका चरणहरू र रेखाङ्कन (डिलको स्लोप निर्धारण गर्ने)	१	१
तेस्रो	१	माछापालनको लागि प्रयोग हुने पोखरीका प्रकारहरू	१	
	२	रेसवे पोखरी निर्माण गर्ने तरिका	१	
	३	माछापालनमा प्रयोग गरिने पानीको भौतिक, रसायनिक र जैविक गुण बारे जानकारी	१	१
चौथो	१	पोखरी निर्माण एवं मत्स्य पालन क्षेत्रको आर्थिक विश्लेषण (लाभ-लागत)	१	
	२	पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन	१	१
	३	एकिकृत माछापालनको लागि पोखरी व्यवस्थापन	१	
पाचौं	१	स्थलगत अवलोकन भ्रमण		४
छैटौं	१	माछाको जात, उमेर अवस्था अनुसार चाहिने पोखरीको मापदण्डहरू	१	
	२	पोखरी निर्माणको लागि चाहिने मेशिनरी औजार सम्बन्धी स्थलगत		१
	३	ब्यवसायिक मत्स्य फार्म डिजाइनिङ	१	
	४	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			१५	५

मत्स्य ह्याचरी नर्सरी व्यवस्थापन तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा माछा ह्याचरी तथा नर्सरीको आवश्यकता, महत्व र मत्स्य बिजको अवस्	१	
	३	ह्याचरी नर्सरी स्थापनाको लागि उपयुक्त स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरू	१	
	४	कृत्रिम तथा प्राकृतिक प्रजननका सिद्धान्तहरू	१	
दोस्रो	१	मत्स्य ह्याचरीका पुर्वाधारहरू बारे जानकारी (ओभरहेड, स्पनिड, इन्कुवेशन, होल्डीड, मार्केटिड/डिस्ट्रिब्युसन टैंक आदि)	१	१
	२	माउपोखरी तयारी व्यवस्थापन	१	
	३	माउमाछा व्यवस्थापन एवं परिपक्वता पहिचान र छनौट विधि	१	
तेस्रो	१	मत्स्य प्रजनन प्रविधि	१	
	२	मत्स्य प्रजननका लागि प्रयोग हुने हार्मोनहरू तथा रसायनहरू र तिनका प्रभावकारीता बारे जानकारी	१	१
	३	नर्सरी, रियरिड, उत्पादन, माउ पोखरी आदिका उपयुक्त साइज डिजाइनिड बारे जानकारी	१	
चौथो	१	स्पनिड ट्याङ्गमा माउ माछा व्यवस्थापन गर्भाधान फुल कढाउने, कोरल्ले, गणना र प्याकिड तरिका बारे जानकारी	१	
	२	ह्याचलिड देखी फ्राई, फिङ्गरलिङ्ग हुर्काउने प्रविधि	१	
	३	मत्स्य ह्याचरी/नर्सरी ब्यवसायीक योजना	२	
पाँचौ	१	स्थलगत अवलोकन भ्रमण		४
छैटौं	१	माउ माछा तथा माछा भुराको लागि आवश्यक पर्ने सन्तुलित दाना बनाउने प्रविधि	१	
	२	ह्याचरी तथा नर्सरीमा लाग्ने मत्स्य रोग एवं परजिवीहरू बारे जानकारी	१	
	३	मत्स्य ह्याचरी/नर्सरीको अभिलेख तरिका र महत्व	१	
	४	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			१८	६

सघन मत्स्यपालन तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा सघन मत्स्यपालनको परिभाषा महत्व र विशेषता, एक्वारियम बारे जानकारी	१	
	३	माछापालनका पद्धतिहरू तथा सघन माछापालनका आधारभूत पक्षहरू	१	
	४	सघन माछापालनको लागि पालन योग्य माछाको जातहरू र जातिय विशेषता	१	
दोस्रो	१	आयोजना स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू	१	
	२	पोखरी निर्माण प्रकृया डिजाईन र पोखरीको रेखाङ्कन (Ponds & Raceways)		१
	३	पानीको मात्रा इस्टिमेशन, बजेटिङ एवं पानी निरन्तर चुहिने पोखरीहरूको व्यवस्थापन तरिका		१
	४	सघन माछापालनको लागि पोखरीमा प्रयोग गरिने विभिन्न रसायनहरूको प्रयोग विधि		१
तेस्रो	१	सघन मत्स्य पालनमा पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन	१	
	२	सघन मत्स्य पालन गर्न मत्स्य भुराको छनौट, स्टकिङ साइज र दर	१	
	३	केज कल्चर र पेन कल्चर प्रविधि	१	
	४	सघन माछापालनमा गुणस्तरीय आहाराको महत्व र भूमिका	१	
चौथो	१	विषेश सघन प्रविधिबाट एक जातिय माछा पालन प्रविधि	१	
	२	स्थानिय स्तरमा कृत्रिम दाना बनाउने तरिका एवं भण्डारण विधि	१	
	३	सघन माछापालनमा प्रयोग हुने विभिन्न यन्त्र एवं उपकरण बारे जानकारी तथा एरिएटरको भूमिका		१
	४	सघन माछापालनका जोखिमहरू एवं मत्स्य बिमा बारे जानकारी	१	
पाचौं	३	कृषक अवलोकन भ्रमण		४
छैटौं	१	सघन माछापालनमा देखा पर्ने प्रतिपक्षी जिवहरू र तिनको व्यवस्थापन विधि	१	
	२	सघन माछापालनमा देखा पर्ने रोग र परजिवीहरूको पहिचान र व्यवस्थापन	१	
	३	सघन मत्स्यपालनमा अभिलेखको महत्व तथा मत्स्य बजार	१	
	४	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			१६	८

जुनोसिस सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर ३ दिने)

Training Duration : 3 Days	Training working days : 3
Total Session : 12	Session duration : 1.5 hour

Days	Session	Topic	Sub Topic	Session	
				Theory	Practical
1	1	Introduction, objectives of the Training	Introduction, objective, pre-test, expectation collection	1	
	2	Zoonosis	Introduction, classification & factors influencing prevalence of zoonoses, roles of OIE, WHO & FAO	1	
	3	Major zoonotic diseases in Nepal	Major bacterial, viral, fungal, parasitic diseases prevalent in Nepal	1	
	4	Bacterial zoonoses with emerging new zoonotic diseases	Causes, transmission, symptoms in animals of Anthrax, Brucella, TB, Leptospira and new zoonoses like Ebola, zike etc	1	
2	1	Bacterial and Fungal zoonoses	Causes, transmission, symptoms in animals & human and field diagnosis of Salmonella, Anthrax & H.S, Fungal disease MAflatoxicosis, ring worm, Orchratoxicosis	1	
	2	Parasitic zoonoses	Causes, transmission, symptoms in animals & human & field diagnosis, prevention & control of hydatidosis & cysticercosis	1	
	3	Viral zoonoses	Causes, transmission, symptoms in animals & human & field diagnosis, prevention & control of AI, Rabies, JE & FMD	1	
	4	Protozoal zoonoses	Causes, transmission, symptoms in animals & human & field diagnosis, prevention & control of toxoplasmosis, Leishmaniasis	1	
3	1	One health Program	Principles & practice of one health program, its importance in zoonotic d/s mgmt	1	

Days	Session	Topic	Sub Topic	Session	
				Theory	Practical
	2	Public health approach to detecting & surveillance of zoonotic d/d in the community	Public health approach to detecting surveillance and outbreak investigation of zoonotic diseases	1	
	3	Techniques of prevention & control of zoonotic d/s in community	School teaching, public awareness, good husbandary practice, biosecurity/prudent use of antibiotics, sanitation & personal hygiene at all levels, co-ordination among stakeholders		1
	4	Training evaluation and certification	Post test, feed back and certification	1	
Total				11	1

मत्स्य ल्याब सम्बन्धी ३ दिने तालिम (सहायकस्तर)

Training Duration : 3 Days	Training working days : 3
Total Session : 12	Session duration : 1.5 hour

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	1	
	2	Fish biology and characteristics of diseased fish	1	
	3	Fish diseases and its types	1	
	4	Post– mortem and Ante– mortem examination of fish		1
2	1	Different methods of treatments for disease control in fish		1
	2	Dose calculation of chemicals used in aquaculture		1
	3	Fish disease survey and surveillance system, OIE guidelines, fish disease reporting system	1	
	4	Sampling and preservation methods of fish for disease diagnosis		1
3	1	Different water quality parameteres and their suitable standards	1	
	2	Identification and uses of laboratory equipments and water quality equipments		1
	3	Care, maintenance and handlings of the lab equipments		1
	4	Training evaluation & certification		1
Total			5	7

आधारभूत सेवाकालीन तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : ३५ दिन	तालिम कार्य दिन : ३० दिन
जम्मा सत्र संख्या : १२०	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषय	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
१	१	सहभागिहरूको नाम दर्ता, सहभागिको अपेक्षा संकलन	१	
	२	तालिमको महत्व, उद्देश्य तथा प्रकृयाबारे जानकारी र पूर्व परीक्षा	१	
	३	दिर्घकालिन कृषि योजनाका सिकाईहरू र कृषि विकास रणनीतिका प्रावधानहरू	१	
	४	राष्ट्रिय कृषि नीति, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति, रणनीति तथा कार्यक्रमहरू र हालको अवस्था	१	
२	१	पशु सेवा तालिम तथा प्रसार सम्बन्धी नीति, रणनीति तथा कार्यक्रमहरू र हालको अवस्था	१	
	२	पशुपंक्षी बजार विकास एवं दूध तथा मासु प्रशोधन सम्बन्धी नीति, रणनीति तथा प्रमुख कार्यक्रमहरू	१	
	३	पशु प्रजनन तथा अनुवांशिक संरक्षण सम्बन्धी नीति, रणनीति तथा प्रमुख कार्यक्रमहरू	१	
	४	नेपालमा चरन खर्कहरूको वस्तुस्थिति विश्लेषण, खर्क संरक्षणमा भएका प्रयास तथा चरन खर्क नीति	१	
३	१	नेपालमा पशुपंक्षी तथा पशुजन्य पदार्थहरूको उत्पादन बृद्धिदर एवं माग र आपूर्ति अवस्थाको विश्लेषण	१	
	२	साभ्केदारी तथा सहकार्य (PPP) सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था तथा विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी तथा स्थानीय निकायहरूसंगको सहकार्य अवस्था एवं अनुभवहरू	१	
	३	जलवायु परिवर्तनको सन्दर्भमा पशु पालन तथा वातावरणिय सन्तुलन	१	
	४	वातावरण संरक्षण ऐन, नियमावली तथा निर्देशका अनुरूप IEE र EIA का प्रावधान	१	
४	१	पशु उत्पादन निर्देशनालय अन्तरगत संचालित केन्द्रियस्तर आयोजना तथा कार्यक्रमहरू	१	
	२	सिमा विहिन पशु रोगहरूको, अवस्था तथा सोको रोकथाम तथा नियन्त्रण	१	
	३	पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐनका प्रावधानहरू तथा कार्यान्वयन अवस्था	१	
	४	सुशासन तथा सुचनाको हक सम्बन्धी ऐन र नियमावलीका प्रमुख प्रावधानहरू	१	
५	१	समावेशीकरण तथा लैंगिक मुलकप्रवाहिकरण	१	
	२	सहकारी नीति, कृषक समुह र समितिहरूको सहकारीकरण तथा यसका प्रकृया र अनुभवहरू	१	

दिन	सत्र	विषय	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
	३	OIE, WTO-SPS अन्तरगतका प्रवधानहरू तथा पशु स्वास्थ्य जोखिम विश्लेषणको अवधारणा	१	
	४	Emerging and Reemerging Disease को परिचय, महत्व तथा रोकथाम र नियन्त्रण	१	
६	१	कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी निजामती सेवा ऐन तथा नियमावलीका मुख्य व्यवस्थाहरू	१	
	२	सहजिकरण सिप (बैठक) अन्तरकृया गोष्ठी छलफल Facilitation skill	१	
	३	सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावलीका प्रमुख प्रावधानहरू तथा सो को कार्यान्वयन	१	
	४	बेरूजु न्युनिकरण तथा फछ्योट सम्बन्धी व्यवस्था तथा आर्थिक कार्यविधि ऐन र नियमावलि वारे संक्षिप्त जानकारी	१	
७	१	नतिजामुलक योजना तर्जुमा (Result Based Planning)	१	
	२	मुल्य अभिवृद्धि श्रृंखलाको अवधारणा तथा सोको विश्लेषण (Value chain analysis)	१	
	३	मुल्य अभिवृद्धि श्रृंखलाको अवधारणा तथा सोको विश्लेषण (Value chain analysis)		१
	४	भेडा बाखा श्रोत केन्द्र बिकास (GRC) को अवधारणा, वर्तमान अवस्था र भविष्यमा गर्नुपर्ने कार्यहरू	१	
८	१	गाईको वंश सुधार तथा भैसीको जातिय सुधार कार्यक्रम (DCBGIP), को अवधारणा, वर्तमा अवस्था र भविष्यमा गर्नु पर्ने कार्यहरू	१	
	२	सहकारीको अवधारणा, नेपालमा सहकारीको विकासक्रम तथा सहकारी खेती (बंगुर, कुखुरा) कार्यक्रमको विश्लेषण	१	
	३	उन्नत गाई भैसी श्रोतकेन्द्र विकास कार्यक्रम, मासुको लागि पाडा हुर्काउने कार्यक्रम तथा उत्पादनशिल बकेर्नो भैसी संरक्षण कार्यक्रमको अवधारणा तथा अवस्था	१	
	४	IRP Interpersonal Relationship and Team Building	१	
९	१	चरन तथा पशु आहारा सम्बन्धी अनुसन्धानका सिफारिसहरू	१	
	२	गैर सरकारी संस्था संगको समन्वयमा अभिवृद्धि	१	
	३	पशु क्वारेन्टाईन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, हालको कार्यान्वयनको अवस्था तथा प्रभावकारी बनाउने उपायहरू	१	
	४	पशु बधशाला तथा मासु जाँच ऐन र पशु बधशाला तथा मासु भाँच प्राविधिक निर्देशिकाका प्रावधानहरू तथा सोको कार्यावन्धनमा भएका प्रयासहरू	१	
१०	१	पकेट प्याकेज कार्याक्रमको अवधारणा, महत्व, विकासक्रम तथा हालको अवस्था	१	
	२	सहभागिता मुलक योजना तर्जुमाको अवधारणा Bottom-up planning विधि तथा निक्षेपणमा (Planning after Development) सो को प्रयोग भाग-१ अभ्यास	१	

दिन	सत्र	विषय	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
	३	सहभागिता मुलक योजना तर्जुमाको अवधारणा Bottom-up planning विधि तथा निक्षेपणमा (Planning after Development) सो को प्रयोग भाग-२ अभ्यास		१
	४	पशु स्वास्थ्य, पशु प्रजनन् तथा खोप सम्बन्धी भएका अनुसन्धान एवं सिफारिसहरू	१	
११	१	सुशासन, दिगो विकास तथा नेतृत्व विकास (Good Governance, Sustainable Development and Leadership)	१	
	२	विकेन्द्रिकरण तथा अधिकार प्रत्यायोजन (Delegation)	१	
	३	उत्प्रेरणा (Motivation) जवाफदेहिता	१	
	४	सम्झौता वार्ता सीप (Negotitation skills) and Conflict Sensitivity Tools (Do No Harm)	१	
१२	१	सहभागितामुलक ग्रामिण लेखाजोखा विधि तथा पासु सेवा योजना तर्जुमामा त्यसको उपयोग (Participatory Rural Appraisal Methods and tools)	१	
	२	सहभागितामुलक ग्रामिण लेखाजोखा विधि तथा पासु सेवा योजना तर्जुमामा त्यसको उपयोग (Exercise PRA Tools)		१
	३	जिन्सी व्यवस्थापन (Inventory Management)	१	
	४	पशु प्रजनन् तथा पशु आनुवासिक श्रोत सम्बन्धी अनुसन्धानका सिफारिसहरू (NARC, NARDF)	१	
१३	१	व्यवसायिक योजना तर्जुमाको अवधारण तथा सो को विधि एवं प्रकृया	१	
	२	व्यवसायिक योजना तर्जुमाको अवधारण तथा सो को विधि एवं प्रकृया अभ्यास		१
	३	असल अभ्यास: GHP, GMP, GVP	१	
	४	असल अभ्यास: GHP, GMP, GVP		१
१४	१	सीमाविहिन पशु रोगहरू: आर्थिक महत्व तथा रोकथामका उपायहरू	१	
	२	प्रभावकारी प्रस्तुतिकरण सीप (Basic platform skills)	१	
	३	रोग सर्भिलेन्स परिचय, महत्व, अवस्था तथा संक्रामक रोगहरूको सर्भिलेन्स तरिका र रिपोर्ट	१	
	४	Integrity and Ethics	१	
१५	१	Adult Learning Principles and Communication skills	१	
	२	नेपालमा पशु अनुवाशिक श्रोत संरक्षण, सम्बर्धन तथा उपयोगको अवस्था संचालित कार्यक्रमहरू तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरू	१	
	३	हर्ड हेल्थ म्यानेजमेन्टको अवधारणा तथा सोको प्रयोग	१	
	४	पशु स्वास्थ्य सम्बन्धी रणनीति तथा हाल संचालित प्रमुख कार्यक्रमहरू	१	
१६	१	पशु पशुजन्य पदार्थ तथा उत्पादन सामाग्रीहरू आयात निर्यात, नियमन तथा भेटेरिनरी निरिक्षण सम्बन्धी व्यवस्था	१	
	२	पशु रोग अन्वेषणमा नविनतम प्रविधिहरूको उपयोग	१	

दिन	सत्र	विषय	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
	३	पशुपंक्षी विकासका रणनीति तथा प्रमुख कार्यहरू	१	
	४	वर्डफ्लु रोग नियन्त्रण आदेश, क्वएक तथा नेपालमा वर्डफ्लु नियन्त्रणको आनुभव	१	
१७	१	घाँसेवालीको गुणस्तरीय बीउ उत्पादन प्रविधि	१	
	२	समस्या विश्लेषण Logical Framework तालिकाको उपयोग	१	
	३	समस्या विश्लेषण Logical Framework तालिकाको उपयोग		१
	४	आयोजनाको अवधारणा पत्र लेखन र सोच तालिकाको उपयोग (Project concept notes/LF)	१	
१८	१	पशु रोग सूचना प्रणालि तथा इपिडियोलोजिकल रिपोर्टिङ	१	
	२	इपिडियोलोजिकल रिपोर्टिङमा सुधार गर्नुपर्ने बुदाहरू तथा इपिडियोलोजिकल रिपोर्टिङ अभ्यास		१
	३	पशु जनस्वास्थ्य तथा खाद्य स्वच्छताको अवधारणा र नेपालमा जुनोटिक रोगहरूको अवस्था	१	
	४	जैविक विविधता नीति तथा रणनीतिहरू	१	
१९	१	जैविक सुरक्षाको विकास पशु तथा घाँसको किन र कसरी	१	
	२	श्रोत केन्द्र विकास पशु तथा घाँसको किन र कसरी	१	
	३	श्रोत केन्द्र विकास पशु तथा घाँसको किन र कसरी		१
	४	खोरेत तथा पि.पि.आर. रोगको कन्टिन्जेन्सी प्लान वारे संक्षिप्त जानकारी	१	
२०	१	पशुजन्य तथा माछाजन्य पदार्थहरूको गुणस्तर निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था दूध, फुल, मासु, माछा तथा दाना को गुणस्तर	१	
	२	दूध विकास नीति तथा रणनीति तथा संस्थागत जिम्मेवारी	१	
	३	प्रयोगशाला परीक्षणको लागि नमुना पठाउने तरिका र सुधार गर्नुपर्ने पक्ष	१	
	४	द्वन्द्व व्यवस्थापन	१	
२१	१	पशुपंक्षीमा प्रयोग हुने खोप उत्पादन, भण्डारण र खोप तालिका	१	
	२	माध्यावधि परीक्षा	१	
	३	पशु विमा तथा कृषि कर्जा: हालको व्यवस्था तथा प्रभावकारी पार्ने उपायहरू	१	
	४	विश्व पशु स्वास्थ्य संगठनको सदस्यता पश्चात सदस्य राष्ट्रको दायित्व तथा प्रतिवद्धताहरू र प्राविधिकको भुमिका	१	
२२	१	पशु आहरा सम्बन्धी नीति, रणनीति तथा प्रमुख कार्यक्रमहरू	१	
	२	भेटेरिनरी सेवाको निजिकरण किन र कसरी	१	
	३	पृष्ठपोषण दिने र लिने	१	
	४	विश्व व्यापार संगठन: हाम्रा अवसर, प्रयास र चुनौतिहरू	१	
२३	१	चालु योजनामा पशु विकासका प्राथमिकताहरू	१	
	२	मस्तिष्क मन्थन (Brain Storming)	१	
	३	प्रशासनिक दृष्टिकोण	१	
	४	पशु सेवा कार्यक्रमको अनुगमन, मुल्यांकन तथा रिपोर्ट	१	

दिन	सत्र	विषय	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
२४	१	अवलोकन भ्रमण		१
	२	अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण		१
२५	१	फिल्ड कार्य		१
	२	फिल्ड कार्य		१
	३	फिल्ड कार्य		१
	४	फिल्ड कार्य		१
२६	१	फिल्ड कार्य		१
	२	फिल्ड कार्य		१
	३	फिल्ड कार्य		१
	४	फिल्ड कार्य		१
२७	१	व्यक्तिगत कार्यको प्रतिवेदन तयारी		१
	२	व्यक्तिगत कार्यको प्रतिवेदन तयारी		१
	३	व्यक्तिगत कार्यको प्रतिवेदन तयारी		१
	४	व्यक्तिगत कार्यको प्रतिवेदन तयारी		१
२८	१	व्यक्तिगत कार्यको प्रतिवेदन तयारी		१
	२	व्यक्तिगत कार्यको प्रतिवेदन तयारी		१
	३	व्यक्तिगत प्रतिवेदन प्रस्तुति		१
	४	व्यक्तिगत प्रतिवेदन प्रस्तुति		१
२९	१	व्यक्तिगत प्रतिवेदन प्रस्तुति		१
	२	समुहगत प्रतिवेदन प्रस्तुति		१
	३	समुहगत प्रतिवेदन प्रस्तुति		१
	४	समुहगत प्रतिवेदन प्रस्तुति		१
३०	१	अन्तिम परीक्षा		१
	२	तालिमको समग्र मूल्याङ्कन		१
	३	तालिमको समग्र मूल्याङ्कन		१
	४	तालिमको समग्र मूल्याङ्कन र प्रमाणपत्र वितरण	१	
जम्मा			८५	३५

Wildlife Management Training (Assistant Level)

Training Duration : 1 week	Training working days : 6
Total Session : 24	Session duration : 1.5 Hour

Day	Session	Topic	Theory	Practical
1	1	Introduction to Nepalese wildlife, definition in wildlife Act and regulations	1	
	2	Major wildlife species of midhill and high himalayas	1	
	3	Major wildlife species of inner terai, terai and chure region	1	
	4	Human wildlife conflict in Nepal	1	
2	1	Aims and objectives of wildlife rescue and handling	1	
	2	Knowledge of wildlife behaviours	1	
	3	Wildlife species frequently needed rescue and handling in Nepal	1	
	4	Knowledge of general wildlife rescue techniques	1	
3	1	Preparatory process for wildlife rescue and handling: safety measures, tools and equipments, crates and accessory tools		1
	2	Dealing with local disturbances during wildlife rescue work (communication, crowd handling, cohesion among the rescue team members)	1	
	3	General principles of wildlife Treatment	1	
	4	Principal drugs and chemicals for wildlife use	1	
4	1	Diseases and surveillance of wildlife diseases	1	
	2	Rehabilitation of rescued wildlife: Aims and objectives, methods and monitoring techniques	1	
	3	Transportation of rescued wildlife: coordination, Security, feeding, loading and releasing at site, health monitoring during capture and transportation or release	1	
	4	Care and feeding of wildlife: carnivores & herbivores, young and adults, mammals and reptiles, birds	1	
5	1	Field visit and practical session: Tools and equipment, checklist and cleaning		1
	2	Preparation of record during animal rescue/ handling	1	
	3	Dart filling and blow dart practice		1
	4	General handling, examination and treatment of injured animal		1
6	1 to 4	Visit to near by National Park, Conservation Area, Wildlife farm or Conservation Breeding Center and interaction with managing authority, identification of species and discussion on related management issues		4
Total			16	8

पशु कल्याण प्रवर्द्धन तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	पशु कल्याणको परिचय, महत्व	१	
	३	विश्वमा पशु कल्याणको अवस्था	१	
	४	नेपालमा पशु कल्याणको एतिहासिक विकास क्रम	१	
दोस्रो	१	नेपालमा पशु कल्याण सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था	१	
	२	पशु कल्याणमा पशु अधिकारकर्मीको भूमिका	१	
	३	पशु कल्याणको लागि पशु आहारा व्यवस्थापन	१	
	४	पशु कल्याण र पशु स्वास्थ्य व्यवस्थापन	१	
तेस्रो	१	नेपालमा पशु कल्याण वर्तमान अवस्था (सम्भावना, चुनौति र अबको बाटो)	१	
	२	गुणस्तरीय पशुपन्छीजन्य उत्पादनको लागि पशुकल्याण	१	
	३	पशुपन्छी फार्म व्यवस्थापनमा पशुकल्याण	१	
	४	पशु कल्याणमा भेटेरिनरी सेवाको भूमिका (पशु कल्याण र पशु चिकित्सा सेवा)	१	
चौथो	१	पशुपन्छी ढुवानी र पशु कल्याण	१	
	२	पशु कल्याणको बाधकको रूपमा क्रुरता	१	
	३	पशुकल्याण मैत्री पशुपालन व्यवस्थापन	१	
	४	पशुकल्याण र एक स्वास्थ्य पद्धति	१	
पाँचौ	१	पशु कल्याणकारी संस्थामा अवलोकन भ्रमण	४	
छैटौँ	१	असल पशुपन्छीपालन अभ्यासमा पशु कल्याण प्रवर्द्धन	१	
	२	पशुकल्याणमा पशु सेवामा संलग्न कर्मचारीको भूमिका	१	
	३	पशुकल्याण र पशु अधिकार	१	
	४	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			२४	०

भेटेरीनरी प्राक्टिस तथा आधारभूत तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : २४	प्रति सत्र अवधि : १.५ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन	१	
	२	पाचन प्रणालीमा लाग्ने रोगहरू र तीनका उपचार सिद्धान्तहरू	१	
	३	पशुवस्तुहरूको क्लिनिकल परीक्षण	१	
	४	पशुलाई काबुमा ल्याउने तरिकाहरू	१	
दोस्रो	१	Fluid therapy	३	
	२	Gauza preparation, sterilization technique and wound management		
	३	रगतमा पाइने परजीवीहरू र तिनको उपचार		
	४	Antimicrobial (AMR) उपचारका सिद्धान्तहरू		
तेश्रो	१	जुनोटिक रोगहरू तथा रोकथामका उपायहरू	२	
	२	साल अड्कने, भण्डार फर्किने तथा पाठेघर बटारिने समस्याहरू	१	
	३	पशुहरूमा विष लाग्दा गरिने उपचार	१	
	४	गर्भाशय तथा डिम्बासयमा विकृतिहरू तथा उपचार	१	
चौथो	१	Preparation of animal for surgery cannula fixation, surgical procedures		१
	२	खोपका सिद्धान्त तथा खोप लगाउने तरिकाहरू	१	
	३	रोगहरूको रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङ (Disease Recording and Reporting)	१	
	४	रोग सर्भिलेन्स तथा तिनको क्षेत्र निर्धारण	१	
पाँचौ	१	खोरेत, भ्यागुते रोग, पि.पि.आर. र स्वाईनफ्लु जस्ता संक्रामक रोगहरू र रोकथामका उपायहरू		१
	२	नमूना संकलन, प्याकिङ तथा प्रयोगशाला पठाउने तरिका		१
	३	पशुपन्छी व्यवस्थापन र उपचारमा प्रयोग हुने उपकरण तथा औजारहरूको चिनारी		१
	४	Sutures and Suturing Techniques tyf Wound Management		१
छैठौ	१	बायोसेक्युरिटी किन, कसरी र यसको महत्व	१	
	२	सेवाग्राहीसँग व्यवहार गर्ने तरिका	१	
	३	रोग निदान तथा पोष्टमार्टम	१	
	४	अन्तिम मूल्याङ्कन, प्रमाण पत्र वितरण तथा तालिम समापन	१	
जम्मा			१९	५

सार्वजनिक खरिद प्रकृया तथा खरिद प्रशासन सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर १ हप्ते)

सत्र र विषयबस्तु	विषयवस्तुमा समेटिनु पर्ने सवालहरु	सत्र	
		सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो दिन			
पहिलो सत्र	<ul style="list-style-type: none"> ■ कार्यक्रम उद्घाटन ■ स्वागत तथा तालिमको उद्देश्य बारे जानकारी ■ सहभागी परिचय ■ मन्तव्य ■ उद्घाटन सत्रको समापन 	१	
दोश्रो सत्र सार्वजनिक खरिदको सिद्धान्त र यसको कानूनी व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> ■ सार्वजनिक खरिदको परिभाषा, सिद्धान्त, तरिका (ICB, NCB, Sealed quotation, Lump sum rate method catalog shopping limited bidding buy back method), महत्व ■ सार्वजनिक खरिद ऐन/नियमावली सम्बन्धी आधारभूत जानकारी ■ खरिद ईकाई ■ सार्वजनिक खरिदका प्रकार 	१	
तेस्रो सत्र सार्वजनिक खरिदको विधि र खरिद योजना	<ul style="list-style-type: none"> ■ खरिद विधि ■ सार्वजनिक खरिद योजना, गुरुयोजना ■ सार्वजनिक खरिद योजना चक्र 	१	
चौथो सत्र बोलपत्र प्रक्रिया	<ul style="list-style-type: none"> ■ खरिद कार्यका चरण र कार्य प्रक्रिया <ul style="list-style-type: none"> ■ विवरण तयारी ■ लागत अनुमान ■ खरिद विधि छनौट ■ बोलपत्रदाताको योग्यता ■ बोलपत्रको प्रक्रिया र चरण ■ बोलपत्र सम्बन्धी कागजात तयारीसँग सम्बन्धित सवाल ■ बोलपत्रको आव्हान र बोलपत्र सम्बन्धी कागजातमा भएको दिबिधा ■ बोलपत्र पेश गर्ने तरिका, बोलपत्र फिर्ता वा संसोधन, बोलपत्र फिर्ता वा संसोधन, बोलपत्र मान्य हुने अबधि, ■ बोलपत्र खोल्ने बोलपत्रको परीक्षण ■ बोलपत्रद्वारा गरिने खरिद सम्बन्धी ■ सिलबन्दी दरभाउपत्रद्वारा गरिने खरिद सम्बन्धी ■ सोभै खरिद सम्बन्धी जानकारी ■ रासन खरिद गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था ■ घर भाडा लिने सम्बन्धमा ■ खरिद सम्झौताका प्रकार 	१	

सत्र र बिषयबस्तु	विषयवस्तुमा समेटिनु पर्ने सवालहरू	सत्र	
		सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
दोश्रो दिन			
पहिलो सत्र सार्वजनिक खरिदको लागि लागत अनुमान तयारी र स्वीकृति	<ul style="list-style-type: none"> सार्वजनिक खरिदको लागि लागत अनुमान तयारी र स्वीकृति (मालसामान, सार्वजनिक निर्माण र परामर्श सेवा तथा अन्य सेवा) लागत अनुमान तयारीसँग सम्बन्धित सवालहरू 		१
दोश्रो सत्र बोलपत्रबाट खरिद-१	(निर्माण कार्यको खरिद प्रक्रियामा आधारित भै) <ul style="list-style-type: none"> विवरण एवं लागत अनुमान तयार गर्ने तरिका बोलपत्र कागजात तयारगर्ने तरिका बोलपत्रदाताको योग्यता निर्धारणको तरिका बोलपत्र कागजात तयारीसँग सम्बन्धित सवालहरू बोलपत्रको आवाहन र बोलपत्र सम्बन्धी कागजातमा हुन सक्ने दिबिधा बोलपत्र पेश गर्ने तरिका, बोलपत्र फिर्ता वा संसोधन, बोलपत्र मान्य हुने अबधि, बोलपत्र खोल्ने आदि सवालहरूमा रहनु पर्ने प्रष्टता 		१
तेश्रो सत्र बोलपत्रबाट खरिद-२	(निर्माण कार्यको खरिद प्रक्रियामा आधारित भै) <ul style="list-style-type: none"> बोलपत्रको परीक्षण गर्ने तरिका र सवालहरू बोलपत्रको मुल्यांकन गर्ने तरिका बोलपत्र मूल्यांकनका क्रममा आइपर्ने समस्याहरू र ध्यान दिनुपर्ने बिषयहरू बोलपत्र अस्वीकृत गर्ने वा खरिद कारबाही रद्द गर्ने अवस्थाहरू बोलपत्र स्वीकृति र सम्झौता गर्दा ध्यान दिनुपर्ने बिषयहरू 	१	
चौथो सत्र बोलपत्रबाट खरिद-३	(माल सामन खरिदको प्रक्रियामा आधारित भै) <ul style="list-style-type: none"> बोलपत्र बाट खरिदको सेसन १ र २ मा समेटिएका विषय अनुसार मालसामन खरिदका लागि कागजात तयारी र निर्णय कार्यसँग सम्बन्धित हुने नोट : अघिल्लो सेसनमा छलफल भैसकेका प्रक्रियागत बिषय यहाँ छलफल गरिने छैन। मालसामन खरिदसँग सम्बन्धित थप सवालहरू यहाँ छलफल गरिने ।	१	
तेश्रो दिन			
पहिलो सत्र बोलपत्र कागजात तयारी अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> मालसामन खरिदसँग सम्बन्धित मामिला प्रस्तुत मामिलाको आधारमा बोलपत्र कागजात तयार गर्ने अभ्यास बोलपत्रको सूचना तयार गर्ने अभ्यास 	१	
दोश्रो सत्र परामर्श सेवा खरिद १	<ul style="list-style-type: none"> परामर्श सेवा खरिद सम्बन्धी व्यवस्थाहरू परामर्श सेवा खरिदका लागि सुचीको तयारी, एवं खुल्ला रूपमा आशयपत्र माग गरी संक्षिप्त सुची तयार गर्ने तरिका कार्यविवरण वनाउने तरिका परामर्श सेवाका लागि लागत अनुमान वनाउने तरिकाहु 		१

सत्र र विषयबस्तु	विषयवस्तुमा समेटिनु पर्ने सवालहरू	सत्र	
		सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
तेश्रो सत्र परामर्श सेवा खरिद २	<ul style="list-style-type: none"> प्रस्ताव माग गर्ने तरिका प्रविधिक प्रस्तावको मुल्यांकनको तरिका, यसमा आइपर्ने समस्याहरू एवं सवालहरू प्रस्तावको स्वीकृति र सम्झौता गर्दा ध्यान दिनुपर्ने विषयहरू सोभ्रै परामर्श सेवा खरिद गर्दा अवलम्बन गर्नुपर्ने प्रक्रिया 		१
चौथो सत्र अनुदान व्यवस्थान	<ul style="list-style-type: none"> लाभग्राही समुहवाट हुने खरिद र यसको व्यवस्थापन अनुदान व्यवस्थापनका लागि कार्यविधि एवं मापदण्ड र यसको निर्णय प्रक्रिया (कानूनी आधार समेत) साभेदारी मार्फत हुने कार्यको सम्वन्ध 	१	
चौथो दिन			
पहिलो र दोस्रो सत्र करार व्यवस्थापन १	<ul style="list-style-type: none"> खरिद सम्झौतामा रहने शर्तहरू र यसको प्रभाव पेस्की दिनुपर्दा सो सम्वन्धी प्रावधान बिल बिजकको सन्दर्भ (भ्याट, पान बिल, कर व्यवस्था) र बिल बिजकमा हुनु पर्ने कुरा भुक्तानी सम्वन्धी व्यवस्थाहरू (धरौटी एवं धरौटी कट्टी, bid bond, performance bond, advance payment bond आदि सम्वन्धी जानकारी) 	१	१
तेश्रो सत्र करार व्यवस्थापन २	<ul style="list-style-type: none"> भेरियसन आदेश मुल्य समायोजन अबधि थप सम्वन्धी ब्यबस्था पुर्ब निर्धारित क्षतिपूर्ति करारको अन्त्य र उपचार 	१	
चौथो सत्र अन्य खरिदका सवालहरू	<ul style="list-style-type: none"> बिशेष परिस्थितिमा खरिद हुने अवस्था र यसको व्यवस्थापनको तरिका अमानतबाट कार्य गराउने सम्वन्धी व्यवस्था खरिद कारबाहीको पुनरावलोकन सम्वन्धी व्यवस्था र सो सम्वन्धी जिम्मेवारी खरिद कार्यमा संलग्न पदाधिकारी र बोलपत्रदाताको आचरण विवाद समाधान सम्वन्धी ब्यबस्था कालोसूचीमा राख्ने र फुकुवा गर्ने विषय 	१	
पाँचौ दिन			
बिधुतिय खरिद प्रणाली	बिधुतिय खरिद प्रणाली	२	२
छैटौ दिन			
PAMS सम्वन्धी	PAMS सम्वन्धी		३
	तालिमको समापन	१	
जम्मा		१४	१०

कार्प मत्स्यपालन सम्बन्धी तालिम (सहायकस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्यदिन : ६ दिन
कक्षा संख्या : २४ वटा	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय वस्तु	समेटिने बिषय वस्तुहरु	सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
१	१	रजिस्ट्रेसन	सहभागि नाम दर्ता	१	
	२	उद्घाटन तथा प्रि-टेस्ट	तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	३	नेपालमा मत्स्यपालन एक परिचय	मत्स्य पालनको महत्व तथा आवश्यकता, नेपालमा अपनाएका, मत्स्य पालन व्यवस्थापनका तरिका एवं पद्धति, कार्प बहुजातीय मत्स्यपालनको अवस्था तथा सम्भावना	१	
	४	न्यानोपानीमा पालिने माछाको प्रजातिको जानकारी	पंगास टिलापिया तथा अन्य न्यानो पालिने पालिने माछा बारे जानकारी, कार्प बहुजातीय असल मत्स्यपालन व्यवस्थापन सम्बन्धी संक्षिप्त जानकारी	१	
२	१	पोखरीको रेखांकन तथा डिजाइन	आयोजना स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु, माछाको गुणस्तर जांच, पोखरीको निर्माण प्रक्रिया, पानि निरन्तर चुइने पोखरीको व्यवस्थापन तरिका	१	
	२	पोखरीको रेखांकन तथा डिजाइन	रेखांकन र डिजाइन, पानीको इस्टिमेट तथा बजेटिङ		१
	३	कार्प मत्स्यपालनको लागि पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन	पानीको रङ्ग तापक्रम, गहिराइ, मलिलोपना र धमिलोपना मापन विधि तथा भौतिक गुणस्तरको व्यवस्थापन, पानीको घुलनशील, पी एच एमोनिया मापन विधि तथा रशयानिक गुण व्यवस्थापन	१	
	४	कार्प मत्स्यपालनको लागि पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन	मलखादको प्रयोग तथा पानीको गुणस्तर व्यवस्थापन एरियेटर प्रयोग तथा व्यवस्थापन	१	
३	१	कार्प मत्स्यपालनको लागि पोखरीको तयारी तथा व्यवस्थापन	पोखरी सुकाउने तथा प्रतिपक्षि जीवहरुको निर्मुलिकरण, पानीको आपूर्ति र व्यवस्थापन	१	
	२	कार्प मत्स्यपालनको लागि कृत्रिम आहारा व्यवस्थापन	कृत्रिम तथा परिपुरक आहाराको महत्व, माछालाई आवश्यक पर्ने पोषण तत्वहरु	१	

दिन	कक्षा	विषय वस्तु	समेटिने बिषय वस्तुहरु	सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
	३	दाना व्यवस्थापन तथा भण्डारण गर्ने विधि	स्थानीय स्तरमा कृत्रिम दाना बनाउने र भण्डारण गर्ने तरिका, कृत्रिम आहारको मात्रा निर्धारण तथा प्रयोग तरिका	१	
	४	मत्स्यपालनका समस्याहरू तथा तिनको नियन्त्रण व्यवस्थापन	माछाका प्रतिपक्षी जीवहरू र व्यवस्थापकीय समस्या र समाधानका उपायहरू, मत्स्यपालनमा जैविक सुरक्षा तथा यसको महत्व	१	
४	१	कार्प मत्स्य विज स्टकिङ तथा व्यवस्थापन	पोखरीमा पालन योग्य माछाको चिनारी, स्वभाव र विशेषता, मत्स्यपालन गर्न भुराको छनौट, स्टकिङ साइज र दर	१	
	२	कार्प मत्स्य विज स्टकिङ तथा व्यवस्थापन	कार्प माछाको नर्सिङ व्यवस्थापन तथा ठुलो भुरा हुर्काउने प्रविधि	१	
	३	मत्स्य विमा तथा वित्तीय व्यवस्थापन	मत्स्य विमा सम्बन्धी जानकारी, मत्स्यपालनका लागि वित्तीय संस्था द्वारा ऋण/कर्जा प्रवाह	१	
	४	माछा बजार व्यवस्थापन तथा अभिलेखिकरण	माछा उत्पादन लिने उपयुक्त समय, माछा उत्पादनोपरांत व्यवस्थापन (प्याकिंग, भण्डारण तथा ढुवानी, जिउदो माछा ढुवानी तथा व्यवस्थापन	१	
५	१	फिल्ड भ्रमण	निजि ट्याचरी वा उत्पादन फर्मको भ्रमण		१
	२	फिल्ड भ्रमण	भ्रमण गरिएको फर्मको लाभ लागत अध्ययन		१
	३	फिल्ड भ्रमण	फर्म संचालन गर्दा आइ पर्ने समस्याहरू		१
	४	फिल्ड भ्रमण	समस्या र समाधानका व्यवहारिक ज्ञान		१
६	१	कार्प माछामा लाग्ने रोग तथा तिनको समाधान	कार्प माछामा परिजीवी, विषाणु तथा अन्य कारण लाग्ने रोगहरू तथा तिनका समाधानका उपायहरू	१	
	२	कार्प मत्स्यपालनको आर्थिक पक्ष तथा अभिलेखिकरण	कार्प मत्स्यपालनको लाभ लागत (पुंजीगत तथा चालु खर्चको लेखा जोखा)	१	
	३	कार्प मत्स्यपालनको आर्थिक पक्ष तथा अभिलेखिकरण	मत्स्य व्यावसायको अभिलेखको महत्व तथा अभिलेख राख्ने तरिका	१	
	४	पोस्ट टेस्ट तथा समापन	प्रमाण पत्र वितरण, अन्तिम परीक्षा	१	

राँगाको मासु उत्पादन तथा बजारिकरण तालिम
(नगरपालिका/गाउँपालिकामा कार्यरत पशु स्वास्थ्य प्राविधिकका लागि)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

तालिममा सहभागि छनौट शर्तहरू

नगरपालिका/गाउँपालिकामा कार्यरत पशु स्वास्थ्य प्राविधिक

सहभागी संख्या : १५ जना

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्र	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
१	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागि नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	मासुको परिचय र मानव स्वास्थ्यमा यसको महत्व	मासुको परिभाषा र मानव स्वास्थ्यमा यसको महत्व	१	
	३	ऐन/नियमावलीका प्रावधान र लागु गर्न पालिका/ प्राविधिकको भूमिका	पशु वधशाला र मासु जाँच ऐन/नियमावलीका प्रावधान, ऐन/नियमावली लागु गर्न पालिका तथा प्राविधिकको भूमिका	१	
	४	राँगाको मासुको गुणस्तर बिगाने प्रमुख तत्वहरू र न्यूनिकरण गर्ने उपायहरू	राँगाको मासुको गुणस्तर बिगाने प्रमुख तत्वहरू/संक्रमण, गुणस्तर कायम राख्न गर्नुपर्ने कार्यहरू	१	
२	१	पशु वधशाला र मासु पसलमा प्रयोग हुने सामग्री /औजारहरूको निःसंक्रमण	पशु वधशाला र मासु पसलमा प्रयोग हुने औजारहरू, औजारहरूको निःसंक्रमण गर्ने तरिका		१
	२	राँगाबाट वा मासुबाट लाग्ने जुनोतिक रोगहरू	नेपालमा राँगा/भैसीमा लाग्ने जुनोतिक रोगहरूको विवरण र तिनीहरूबाट मानिसमा पर्न गएको असर	१	
	३	आधुनिक वधशालामा हुनुपर्ने व्यवस्था/मापदण्ड	राँगाको लागि आधुनिक वधशालाको स्थान छनौट, आवश्यक पूर्वधार, वधशालाको साईज र बनौट/न्यूनतम मापदण्ड	१	
	४	मासु पसल संचालनका शर्तहरू र पसलमा काम गर्ने कामदारको व्यक्तिगत सरसफाई	मासु पसल संचालनका कानूनी शर्तहरू, पसलमा काम गर्ने कामदारको व्यक्तिगत सरसफाईका तरिका	१	

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्र	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
३	१	राँगा/भैंसीको बजार व्यवस्थापन र मापदण्ड, २०६४	राँगा/भैंसीको ढुवानी मापदण्ड, २०६४ र बजार व्यवस्थापनको बारेमा जानकारी	१	
	२	राँगाको वधशाला/ वधस्थलमा जैविक सुरक्षा	जैविक सुरक्षाको परिभाषा, आवश्यकता, पूर्वाधार, वधस्थलमा आगन्तुकको लागि व्यवस्था		१
	३	राँगा वध गर्नु पूर्व विचार पुर्याउनु पर्ने कुराहरू र पूर्ण परीक्षण	राँगा वध गर्नु पूर्व विचार पुर्याउनु पर्ने कुराहरू (आराम कक्ष, लाएरेज, आहारा, पानी, पूर्व परीक्षण आदि) बारे जानकारी		१
	४	राँगा/भैंसीमा लाग्ने प्रमुख रोगहरू	नेपालमा पाईने मुख्य मुख्य व्याक्टेरियल, भाईरल रोगकोबारे फोटोबाट छलफल तथा नियन्त्रणका उपायहरू		१
४	१	वध गर्ने, पोष्टमार्टम परीक्षण र ड्रेसिड	राँगालाई नियन्त्रण गर्ने, बेहोस गर्ने, वध गर्ने, छाला र आन्द्राभुँडी व्यवस्थापन, पोष्टमार्टम परीक्षण र ड्रेसिड गर्ने तरिका		१
	२	राँगाको होलसेल कट	राँगाको होलसेल कट गर्ने तरिका		१
	३	सुरक्षित तवरले मासु संचय/भण्डारण र ढुवानी	सुरक्षित तवरले मासु संचय/भण्डारण गर्ने र मासु ढुवानी गर्ने तरिका	१	
	४	राँगाको मासुको बजार र बजारिकरणका पक्षहरू	राँगाको मासुको बजार, मासु बजारिकरण गर्ने स्थानको पहिचान	१	
५	१	वधशाला, वधस्थल र मासु पसलको सरसफाई	राँगाको वधशाला, वधस्थल र मासु पसलको सरसफाईमा प्रयोग गर्ने केमिकल्स, प्रयोग गर्ने तरिका		१
	२	अवलोकन भ्रमण	वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण	वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण	वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
६	१	राँगा/भैंसीमा लाग्ने परजिवी रोगहरू	राँगा/भैंसीमा लाग्ने परजिवी रोगहरू (जस्तै: लहुमुते, थिलेरियोसिस, एनाप्लाज्मोसिस, फित्तेजुका) को बारे फोटोबाट छलफल तथा नियन्त्रणका उपायहरू		१
	२	बिग्रिएको मासुको पहिचान	फ्रिजमा राखि बिग्रिएको मासुको पहिचान गर्ने तरिका		१
	३	वधस्थल वा मासु पसलमा फोहोर व्यवस्थापन	राँगाको वधस्थल वा मासु पसलमा फोहोरको वर्गिकरण, व्यवस्थापन गर्ने तरिका	१	
	४	समापन कार्यक्रम	अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण तथा समापन कार्यक्रम	१	

खसी/बोकाको मासु उत्पादन तथा बजारिकरण तालिम
(नगरपालिका/गाउँपालिकामा कार्यरत पशु स्वास्थ्य प्राविधिकका लागि)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६
जम्मा सेशन संख्या : २४	प्रति कक्षा अवधि : १.५ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेटिने विषय बस्तु	सत्र	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
१	१	तालिम उद्घाटन कार्यक्रम	सहभागि नाम दर्ता, तालिमको परिचय, उद्देश्य र पूर्व परीक्षा	१	
	२	मासुको परिचय र मानव स्वास्थ्यमा यसको महत्व	मासुको परिभाषा र मानव स्वास्थ्यमा यसको महत्व	१	
	३	ऐन/नियमावलीका प्रावधान र लागु गर्न पालिका/प्राविधिकको भूमिका	पशुवधशालारमासुजाँचऐन/नियमावलीका प्रावधान, ऐन/नियमावली लागु गर्न नगरपालिका/गाउँपालिका तथा प्राविधिकको भूमिका	१	
	४	खसी/बोकाको मासुको गुणस्तर बिगाने प्रमुख तत्वहरू र न्यूनिकरण गर्ने उपायहरू	खसी/बोकाको मासुको गुणस्तर बिगाने प्रमुख तत्वहरू/ संक्रमण, गुणस्तर कायम राख्न गर्नुपर्ने कार्यहरू	१	
२	१	पशु वधशाला र मासु पसलमा प्रयोग हुने औजार हरूको निःसंक्रमण	खसी/बोकाको पशु वधशाला र मासु पसलमा प्रयोग हुने सामाग्री/औजारहरू, औजारहरूको निःसंक्रमण गर्ने तरिका		१
	२	खसी/बोकाबाट वा मासुबाट लाग्ने जुनोटिक रोगहरू	नेपालमा लाग्ने जुनोटिक रोगहरूको विवरण र तिनीहरूबाट मानिसमा पर्न गएको असर	१	
	३	आधुनिक वधशाला/वधस्थलमा हुनुपर्ने व्यवस्था/मापदण्ड	खसी/बोकाको आधुनिक वधशालाको लागि स्थान छनौट, आवश्यक पूर्वधार, वधशालाको साईज र बनौट/न्यूनतम मापदण्ड	१	
	४	मासु पसल संचालनका शर्तहरू र पसलमा काम गर्ने कामदारको व्यक्तिगत सरसफाई	मासु पसल संचालनका कानूनी शर्तहरू, पसलमा काम गर्ने कामदारको व्यक्तिगत सरसफाईका तरिका	१	
३	१	बजार व्यवस्थापन र मापदण्ड, २०६४	खसी/बोकाको ढुवानी मापदण्ड, २०६४ र बजार व्यवस्थापन बारेमा जानकारी	१	
	२	वधशाला/वधस्थलमा जैविक सुरक्षा	जैविक सुरक्षाको परिभाषा, आवश्यकता, पूर्वाधार, वधस्थलमा आगन्तुकको लागि व्यवस्था		१

दिन	कक्षा	विषय बस्तु	समेतिने विषय बस्तु	सत्र	
				सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
	३	वध गर्नु पूर्व विचार पुर्याउनु पर्ने कुराहरू र पूर्व परीक्षण	खसी/बोका वध गर्नु पूर्व विचार पुर्याउनु पर्ने कुराहरू (आराम कक्ष, लाएरेज, आहारा, पानी, पूर्व परीक्षण आदि) बारे जानकारी		१
	४	खसी/बोकामा लाग्ने मुख्य रोगहरू	नेपालमा खसी/बोकामा लाग्ने मुख्य मुख्य व्याक्टेरियल, भाईरल रोगकोबारे फोटोबाट छलफल तथा नियन्त्रणका उपायहरू		१
४	१	वध गर्ने, पोष्टमार्टम परीक्षण र ड्रेसिड	खसी/बोकालाई नियन्त्रण गर्ने, बेहोस गर्ने, वध गर्ने, छाला र आन्द्राभुँडी व्यवस्थापन, पोष्टमार्टम परीक्षण र ड्रेसिड गर्ने तरिका		१
	२	खसी/बोकाको होलसेल कट	खसी/बोकाको होलसेल कट गर्ने तरिका		१
	३	सुरक्षित तवरले मासु संचय/भण्डारण र ढुवानी	सुरक्षित तवरले मासु संचय/भण्डारण गर्ने र मासु ढुवानी गर्ने तरिका	१	
	४	मासुको बजार र बजारि करणका पक्षहरू	खसी/बोकाको मासुको बजार, मासु बजारि करण गर्ने स्थानको पहिचान	१	
५	१	वधशाला, वधस्थल र मासु पसलको सरसफाई	खसी/बोकाको वधशाला, वधस्थल र मासु पसलको सरसफाईमा प्रयोग गर्ने केमिकल्स, प्रयोग गर्ने तरिका		१
	२	अवलोकन भ्रमण	खसी/बोकाको वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	३	अवलोकन भ्रमण	खसी/बोकाको वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
	४	अवलोकन भ्रमण	खसी/बोकाको वधशाला र वधस्थलको अवलोकन भ्रमण		१
६	१	खसी/बाख्रामा लाग्ने परजिवी रोगहरू	खसी/बाख्रामा लाग्ने फित्ते जुकाको बारे फोटोबाट छलफल तथा नियन्त्रणका उपायहरू		१
	२	बिग्रिएको मासुको पहिचान	फ्रिजमा बिग्रिएको मासुको पहिचान गर्ने तरिका		१
	३	वधस्थल वा मासु पसलमा फोहोर व्यवस्थापन	खसी/बोकाको वधस्थल वा मासु पसलमा फोहोरको वर्गिकरण, व्यवस्थापन गर्ने तरिका	१	
	४	समापन कार्यक्रम	अन्तिम परीक्षा, प्रमाण पत्र वितरण तथा समापन कार्यक्रम	१	

कृत्रिम गर्भाधान तालिम (सहायकस्तर १ हप्ते)

तालिम अवधि : ६ दिन	
जम्मा सत्र २४	सत्रको अवधि: १ घण्टा ३० मिनेट

दिन	सत्र	विषय	सत्रका प्रकारहरु	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
१	१	नाम दर्ता, तालिमको उद्देश्य, अपेक्षा संकलन तथा पूर्व परीक्षा	१	
	२	नेपालमा कृत्रिम गर्भाधानको अवस्था, समस्या र समाधान	१	
	३	पशु प्रजननमा छनौटको महत्व तथा विधि	१	
	४	प्रजनन सम्बन्धी हार्मोनहरूको जानकारी र एकालिक ऋतुचक्र, महत्व तथा विधि	१	
२	१	पोथी र भाले प्रजनन अङ्गको अध्ययन तथा प्रदर्शन		१
	२	ऋतुचक्र, भाले खोज्दाका लक्षणहरू तथा स्पर्शिकरण	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधान उपकरणहरूको सरसफाई, निर्मलिकरण तथा कृत्रिम गर्भाधानको लागि तयारी		१
	४	पोथी जनावरको प्रजनन अङ्गको नमुनामा कृत्रिम गर्भाधाको पूर्व तयारी तथा अभ्यास		१
३	१	जमेको बिर्य, तरल नाइट्रोजन तथा कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी उपकरणहरूको भण्डारण र बितरण	१	
	२	गर्भ परीक्षण, महत्व तथा विधि	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	४	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
४	१	बाँझोपनको कारण, निदान तथा निवारण	१	
	२	प्रजनन सम्बन्धी रोगहरू तथा व्यवस्थापन	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	४	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
५	१	पाठेघर तथा डिम्बाशयको विकृति, निदान तथा निराकरण	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	३	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	४	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
६	१	पशु प्रजननमा पौष्टिक आहाराको महत्व तथा व्यवस्थापन	१	
	२	विर्य मूल्याङ्कन तथा कृत्रिम गर्भाधानको गर्भधान दर कम हुने कारणहरू र समाधान	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी अभिलेख, महत्व तथा विधि	१	
	४	अन्तिम परीक्षा तथा प्रमाण-पत्र वितरण	१	
जम्मा			१४	१०

अधिकृतस्तर तालिम

आधारभूत मत्स्यपालन तालिम (अधिकृतस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा मत्स्यपालनको इतिहास, महत्व र माछापालनको सम्भावना तथा अवसर	१	
	३	पोखरीमा पालन योग्य माछाको जातहरू र जातिय विशेषता	१	
दोस्रो	१	मत्स्य फर्म डिजाईन, पोखरीको रेखाङ्कन, पोखरी निर्माण प्रकृया एवं पोखरीको किसिम		१
	२	सौन्दर्य माछापालन, केज तथा पेन कल्चर प्रविधि र यिनिहरूको महत्व तथा सम्भाव्यता		१
	३	एक जातिय तथा एक लिङ्गे माछा पालन प्रविधि र एकिकृत मत्स्य पालन प्रविधि	१	
तेस्रो	१	रेन्बो ट्राउट माछापालन प्रविधि	१	
	२	मत्स्य पालन गर्न लागि मत्स्य भुराको चिनारी, छनौट, स्टकिड साइज र दर	१	
	३	जलचर ऐन, २०१७ बारे सामान्य जानकारी, माछासँग सम्बन्धीत नीति, ऐन, नियम, मापदण्डहरू	१	
चौथो	१	मत्स्य पालनका लागि प्राकृतिक एवं कृत्रिम आहारा व्यवस्थापन विधि	१	
	२	स्थानिय स्तरमा कृत्रिम दाना बनाउने तरिका एवं भण्डारण विधि	१	
	३	मत्स्य प्रजनन विधि, माछापालनमा प्रयोग हुने विभिन्न यन्त्र एवं उपकरण र तिनका प्रयोग विधि बारे		१
पाचौं	१	अवलोकन भ्रमण		३
छैठौं	२	माछामा देखा पर्ने रोग, परजिवीहरूको पहिचान, व्यवस्थापन बारे जानकारी तथा प्रतिपक्षी जिवहरू र तिनको व्यवस्थापन विधि	१	
	३	मत्स्य बीमा बारे जानकारी	१	
	४	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			१२	६

व्यवसायिक मत्स्यपालन तालिम (अधिकृतस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा मत्स्यपालनको इतिहास, वर्तमान अवस्था र नेपालमा मत्स्य पालनका लागि सिफारिस गरिएका माछाका जातहरू र जातिय विशेषता	१	
	३	मत्स्यपालनको महत्व र सम्भाव्यता (आर्थिक महत्व, जैविक महत्व, पौष्टिक, सामाजिक सांस्कृतिक, वातावरणीय महत्वा)	१	
दोस्रो	१	मत्स्य फार्मका लागि आयोजना स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू (माटोको गुणस्तर, पानीको स्रोत, पानीको गुणस्तर, जमिनको बनोट, भौतिक पूर्वाधार, pre-investment survey, Detail survey)	१	
	२	पोखरी निर्माण प्रकृया डिजाईन, पानीको मात्रा इस्टिमेशन, बजेटिड र पोखरीको रेखाङ्कन (embankments, shape and size of ponds, inlets, outlets, water channel, drainage unit)	१	
	३	प्राकृतिक तथा कृत्रिम आहारा व्यवस्थापन	१	
तेस्रो	१	मत्स्य पालनको लागि नर्सरी व्यवस्थापन प्रविधि (Carps, Pangasius, Tilapia)	१	
	२	माछापालनमा विकसीत नविनतम प्रविधी (Super Intensive Farming system, RAS, Biofloc) र एकल जातिय तथा एक लिङ्गे माछापालन प्रविधि	१	
	३	सौन्दर्य/अक्वारियम माछापालन प्रविधी	१	
चौथो	१	पोखरीको मलिलोपना जाँच एवं चुन प्रयोग गर्ने तरिका		१
	२	माछापालनमा देखा पर्ने प्रतिपक्षी जिवहरू र तिनको व्यवस्थापन विधि	१	
	३	माछामा देखा पर्ने रोग र परजिवीहरूको पहिचान र व्यवस्थापन बारे जानकारी	१	
पाचौ	१	प्रशिक्षार्थिलाई अवलोकन भ्रमण		३
छौटौ	१	मुल्य श्रृंखला एवं मत्स्य बजारीकरण	१	
	२	पोष्ट हार्भेष्टिड बारे जानकारी	१	
	३	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			१४	४

मत्स्यपालनमा पोष्ट हार्भेष्ट प्रविधि सम्बन्धी तालिम (अधिकृतस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागी दर्ता, पूर्व परीक्षा, सहभागीको अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	पोष्ट हार्भेष्ट प्रविधि, नेपालमा यसको अवस्था, महत्व र अवसर	१	
	३	माछाको शारिरिक बनावट र अंगहरू	१	
दोस्रो	१	माछामा पाइने पौष्टिक तत्वहरू र तिनका काम	१	
	२	माछामा पाइने प्रोटीनहरू, तिनको संरचना तथा विशेषताहरू	१	
	३	Principle and importance of fish preservation, माछा preservation गर्ने विधिहरू	१	
तेस्रो	१	माछा मरेपछिको जैविक तथा रसायनिक परिवर्तनहरू (Fish spoilage)		१
	२	माछा प्रोसेसिङको लागि Handling गर्ने तरिका		१
	३	Chilling, super chilling, freezing तरिकाहरू		१
चौथो	१	Methods of evaluating fish freshness and quality – organoleptic, physical, chemical, microbiological and instrumental methods	१	
	२	Handling, curing, packaging methods		१
	३	असल मत्स्य अभ्यास	१	
पाचौ	१	अवलोकन भ्रमण		३
छौटौ	१	Gaping, fillets बनाउदा Gaping गर्ने तत्वहरू	१	
	२	Fish distribution and marketing, fish transportation	१	
	३	पोष्ट टेष्ट तथा समापन	१	
जम्मा			११	७

गुणस्तरीय घाँसको बीउ उत्पादन तथा व्यवस्थापन तालिम (अधिकृतस्तर)
(Quality Seed Production and Management)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	नाम दर्ता, पूर्व परीक्षा, अपेक्षा संकलन, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	नेपालमा घाँसेबाली बीउको आवश्यकता एवम् महत्व र बीउ तथा यसमा हुनु पर्ने गुणहरू	१	
	३	बीउविजन ऐन, २०४५ र नियमावली, २०५४	१	
दोस्रो	१	घाँसको बिउ उत्पादनमा स्वसेचन र परसेचन क्रियाको महत्व	१	
	२	गुणस्तरीय बीउ उत्पादनको लागि अपनाउनु पर्ने बाली विज्ञानका सिद्धान्तहरू	१	
	३	टेट्राजोलियम परीक्षण गर्ने तरिका	१	
तेस्रो	१	जै, वर्षिम र स्टाइलोमा रोग र त्यसको उपचार एवम् रोकथाम	१	
	२	विभिन्न घाँसको बीउको न्यूनतम मापदण्ड बारे जानकारी	१	
	३	फेबेसि र पोएसीको बेर्ना मूल्यांकनका आधारहरू र सुसुप्तावस्थाबाट व्युत्ताउने प्रविधि		१
चौथो	१	घाँसको बीउको चिस्यान परीक्षण तथा अभ्यास		१
	२	घाँसको बीउ उत्पादन प्रविधि	१	
	३	बीउको शुद्धता परीक्षणको लागि नमुना लिने तरिका	१	
पाचौँ	१	बीउको शुद्धता परीक्षणको लागि नमुना लिने तरिका (अभ्यास)		१
	२	जै, वर्षिम र स्टाइलोको बीउको शुद्धता परीक्षण	१	
	३	घाँसेबाली बीउको उमारशक्ति परक्षण	१	
छैठौँ	१	गुणस्तरीय घाँसको बीउ उत्पादन गर्ने स्थानको निरीक्षण गर्ने, स्थान निरीक्षण गर्ने तरिकाहरू		१
	२	घाँसको बीउ प्रशोधन तथा भण्डारण प्रविधि	१	
	३	अन्तिम परीक्षा, पृष्ठपोषण, प्रमाण पत्र वितरण र तालिम समापन	१	
जम्मा			१४	४

Leadership and Management Training (Officer Level)

Training Duration : 1 week	Training working days : 6
Total Session : 18	Session Duration : 2 Hour

Days	Session	Subject	Session	
			Theory	Practical
1	1	Registration, expectation collection, training objectives	1	
	2	Understanding and managing self	1	
	3	Positive attitude	1	
2	1	Building Integrity	1	
	2	Managing Stress	1	
	3	Decision making and problem solving	1	
3	1	Managing relationships	1	
	2	Managing relationships	1	
	3	Conflict management	1	
4	1	Negotiating Effectively	1	
	2	Leadership Competencies	1	
	3	Leadership Competencies	1	
5	1	Performance Management	1	
	2	Performance Management	1	
	3	Leading strategically	1	
6	1	Leading strategically (organisation visit)	1	
	2	Leading strategically (Preparation and Presentation)	1	
	3	Post-test, Feed-back and certification	1	
Total			18	0

पशु आहारा श्रोत व्यवस्थापन तालिम (अधिकृतस्तर)
(Animal Feed Resource Management)

Training Duration: 1 week	Training working days: 6
Total Session: 18	Session duration: 2 Hour

Days	Session	Subject	Session	
			Theory	Practical
1	1	Registration, expectation collection, training objectives	1	
	2	Present problem, prospects and management of feed resource in Nepal	1	
	3	Animal feed resources improvement objectives and strategies of the provincial and federal government	1	
2	1	Factor affecting the nutritive value of different feeds and forages at different ecological zones	1	
	2	Nutrient requirement for maintenance, growth and production and recommendations	1	
	3	Appropriate models for forage development approach to enhance the nutritional status of farm animals	1	
3	1	Forage and pasture and production and its importance for forage development	1	
	2	Preparation of the cost feeding regime of dairy cattle preparation of low cost regime of daily cattle (for the hills and terai)	1	
	3	Preparation of the cost feeding regime of dairy cattle preparation of low cost regime of daily cattle (for the hills and terai) (Exercise)		1
4	1	Preparation of the cost feeding regime of dairy cattle preparation of low cost regime of daily cattle (for the hills and terai) (Exercise)		1
	2	Importance and use of feed additives/feed supplements for dairy animal	1	
	3	Environmental aspect of livestock farming in Nepal	1	
5	1	Utilization of crop residues and crop by products in animal feeding	1	
	2	Reducing cost of production of milk and meat	1	
	3	Nutrition health interaction in ruminants	1	
6	1	Field review on animal feed management status		1
	2	Field review on animal feed management status and recommendations		1
	3	Post-test, Feed-back and certification	1	
Total			14	4

पशु प्रजनन् विकृति निवारण तालिम (अधिकृतस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	कक्षा	विषय	कक्षा	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	नाम दर्ता, परिचय, तालिमको उद्देश्य, पूर्व-परीक्षा र अपेक्षा संकलन	१	
	२	ऋतुचक्रको विश्लेषण, प्रजनन् विकृतिको समस्या, अवस्था र चुनौतीहरू	१	
	३	भाले र पोथी जनावरको प्रजनन् प्रणाली	१	
दोस्रो	१	प्रजनन् हर्मोनहरू (Reproductive hormones)	१	
	२	पशु प्रजननमा पोषणको आवश्यकता, महत्व र प्रजनन् संग यसको अन्तरसम्बन्ध	१	
	३	प्रजनन् विकृतिहरू र तिनका रोकथामका उपायहरू	१	
तेश्रो	१	पाठेघर (Uterus) र डिम्बाशय (Ovary) सम्बन्धी समस्या, कारण, लक्षण, उपचार र रोकथाम	१	
	२	बाली नखोज्ने (Anestrous) कारण, लक्षण र रोकथाम	१	
	३	बाँझोपन (Sub-fertility/infertility) को कारण, लक्षण र रोकथाम	१	
चौथो	१	पोथी पशु उल्टिरहने समस्या (Repeat Breeding) र यसको रोकथाम	१	
	२	गर्भ सम्बन्धी विकृति सम्बन्धी जानकारी (मिम्मफिकेसन, म्यासिरेसन, ढीलो ब्याउने, एक्टोपिक प्रिग्नेन्सी)	१	
	३	एक-कालीक कृत्रिम समाधान (Heat Synchronization)	१	
पाँचौ	१	पोथी पशुमा प्रजनन् विकृतिको पहिचान सम्बन्धी अभ्यास		३
छैंटौ	१	पोथी पशुमा प्रजनन् विकृतिको पहिचान र भाले पशुमा देखिन सक्ने प्रजनन् सम्बन्धी समस्याहरू	१	
	२	पशु प्रजननमा अभिलेखको महत्व, प्रकार र व्यवस्थापन	१	
	३	व्यवहारिक कक्षाहरूको समिक्षात्मक प्रस्तुति, पृष्ठपोषण, अन्तिम-परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण र तालिम समापन	१	
जम्मा			१५	३

Laboratory Training (Officer Level)

Training Duration : 2 weeks	Training working days : 12
Total Session : 36	Session duration : 2 hour

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	Pre-test, Training need assessment, Good Laboratory practice (GLP)	1	
	2	Biosafety and biosecurity procedure in laboratory	1	
	3	Sterilization of laboratory equipments and laboratory room	1	
2	1	Identification of different laboratory equipments and chemicals		1
	2	Disposal of different types of laboratory waste	1	
	3	Sample collection and dispatch (milk, meat,...)	1	
3	1	Blood collection from different species and blood/serum dispatch		1
	2	Blood smear preparation and staining and identification of blood protozoan		2
4	1	Fecal sample collection and examination		1
	2	ELISA techniques for drug residue and serology	1	1
5	1	Preparation and sterilization of different types of media	1	1
	2	Examination of skin scrapping		1
6	1	Fungal culture and stain	1	
	2	Fungal culture and stain		1
7	1	Bacterial culture techniques, including milk culture	1	1
	2	Staining of bacteria		1
8	1	Biochemical tests for identification of bacteria		2
	2	Post mortem procedure of different animals	1	1
9	1	Preparation of different types of reagents, solution		1
	2	Hematological and biochemical examination		2
10	1	Antibiotic sensitivity test		1
	2	Urine collection, dispatch and examination		1
	3	Collection of feed sample for analysis	1	
11	1	Post thawing quality analysis of semen		1
	2	Handling, use and maintenance of laboratory microscope		1
	3	PAT tests (Brucella, Mycoplasma, Salmonella)		1
12	1	Milk sample collection, CMT, RDT		1
	2	Record keeping	1	
	3	Post-test, feedback and certification	1	
Total			13	23

योजना तर्जुमा तथा व्यवस्थापन तालिम (अधिकृतस्तर)
(Project Planning and Management)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
पहिलो	१	सहभागिहरूको दर्ता, परिचय, पूर्व परीक्षा, अपेक्षा संकलन, विषयस्तरबारे जानकारी र तालिमको महत्व, उद्देश्य	१	
	२	आयोजनाको अवधारणा र आयोजना चक्र (Project Cycle)	१	
	३	आवधिक योजना तथा प्रादेशिक योजनाको परिचय र तर्जुमा विकास योजना तर्जुमाका आधारहरू	१	
दोश्रो	१	तथ्याकं (सूचना) संकलन: श्रोत र विधिहरू	१	
	२	आयोजना छनौटमा SWOT Analysis	१	
	३	समस्या विश्लेषण र अभ्यास		१
तेश्रो	१	तार्किक ढाँचा (Logical Framework) अवधारणा र व्याख्या	१	
	२	तार्किक ढाँचा (Logical Framework) अभ्यास		१
	३	Time value of money and depreciation	१	
चौथो	१	आयोजनाको लागत र मुनाफा अनुमान	१	
	२	वित्तीय विश्लेषण: Balance sheet, Income statement, Cash flow, NPV, IRR, BMC ratio, Pay back Period	१	
	३	विकास आयोजनाको वातावरणीय पक्षको मूल्याङ्कन र वातावरण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था	१	
पाँचौ	१	बजार र माग विश्लेषण	१	
	२	आयोजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र अनुगमनका सूचकहरू	१	
	३	वार्षिक योजना/वार्षिक विकास कार्यक्रम तर्जुमा	१	
छैठौ	१	आयोजना प्रस्तावको ढाँचा: PCN and full Proposal	१	
	२	आयोजना तयारी: अभ्यास तथा प्रस्तुति		१
	३	सेसनहरूको समिक्षात्मक प्रस्तुति, पृष्ठपोषण, अन्तिम-परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण र तालिम समापन	१	
जम्मा			१५	३

Good Veterinary Practice (GVP) Training (Officer Level)

Training Duration : 1 weeks	Training working days : 6
Total Session : 18	Session duration : 2 hour

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	Registration, introduction, pre-test and objective of the training	1	
	2	Nepal GVP, GAP Guidelines and related legislative framework and Introduction to Good Laboratory Practices (GLP)	1	
	3	Use of microbials for treatment: AMR perspectives	1	
2	1	Value chain approach to manage disease risk	1	
	2	Food safety and public health (farm to fork, HACCP)	1	
	3	Code of Practice for veterinary service providers and institutions	1	
3	1	One health Concept	1	
	2	Good husbandry Practice (GHP)	1	
	3	Provisions in Codex, OIE and IPPC for GVP. DLS standards, code of practices for GVP	1	
4	1	Biosecurity in livestock value chain	1	
	2	Introduction to animal health risk, it's assessment and management	1	
	3	Good practices for primary production	1	
5	1	Prudent use of veterinary drugs and biologicals	1	
	2	Emerging and reemerging diseases and reporting	1	
	3	Code of good practice in slaughter houses and Good Farming Practice	1	
6	1	Preparation of Good practice document		2
	2	Training evaluation, post-test and closing	1	
Total			16	2

Field Epidemiology Training (Officer Level)

Training Duration : 2 weeks	Training working days : 12
Total Session : 36	Session duration : 2 hour

Day	Session	Session Topic	Session Type	
			Theory	Practical
1	1	Introduction and objective of the training <ul style="list-style-type: none"> ▪ Registration and Opening of the training ▪ Introduction to the course ▪ Objectives of the training ▪ Pre-test 	1	
	2	Basic Concepts of Epidemiology <ul style="list-style-type: none"> ▪ Introduction of epidemiology and its development ▪ Epidemiological triad ▪ Iceberg principle of disease 	1	
	3	Basic Concepts of One Health Approach <ul style="list-style-type: none"> ▪ Concept of One Health and its development ▪ One Health strategy of Nepal ▪ Emerging, re-emerging and zoonotic diseases 	1	
2	1	Patterns of disease in population and principles of disease control <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pattern of disease (Sporadic, endemic, epidemic, pandemic) ▪ Principles of disease control (prevention, control, elimination and eradication) ▪ National Animal Disease Control Programs 	1	
	2	Measures of disease frequency <ul style="list-style-type: none"> ▪ Common epidemiological terminologies (Incubation period, Index case, Primary case, Case definition) ▪ Count, proportion, ratio, rate and risk ▪ Disease frequency (prevalence and incidence) ▪ Hands on practice on calculating measures of disease frequency 	1	1
	3			
3	1	Measures of disease association <ul style="list-style-type: none"> ▪ Concept of exposure and outcome ▪ Risk factors, variables ▪ Types of disease association ▪ Calculation of strength of association (Odds ratio, Relative Risk/Risk Ratio) and their interpretation 	1	

Day	Session	Session Topic	Session Type	
			Theory	Practical
	2	Epidemiological Studies – I		
	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Types of epidemiological studies <ul style="list-style-type: none"> ➤ Descriptive epidemiology (including Case report, Case series) ➤ Ecological studies 	1	1
4	1	Epidemiological Studies – II		
	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analytical epidemiology <ul style="list-style-type: none"> ➤ Cross sectional ➤ Cohort ➤ Case control ▪ Experimental studies 	1	1
	3	Causation, Bias and Confounding <ul style="list-style-type: none"> ▪ Basic understanding on bias, confounding ▪ Role of chance, bias, confounding and interaction in epidemiological studies ▪ Association and cause (Causal criteria) ▪ Bias & Confounders (Types of bias and controlling for bias) ▪ Interaction – Types of interaction 	1	
5	1	Evaluation of diagnostic test <ul style="list-style-type: none"> ▪ Concepts of precision and accuracy ▪ Common diagnostic measures (Sensitivity, Specificity, Positive Predictive Value, Negative Predictive Value) 	1	
	2	Survey, Monitoring and Surveillance <ul style="list-style-type: none"> ▪ Concept of census, surveys, surveillance and monitoring with their advantages and disadvantages ▪ Importance of surveillance ▪ Types of surveillance ▪ Case definition ▪ Find index case 	1	
	3	Designing Risk Based Surveillance <ul style="list-style-type: none"> ▪ Concepts of risk ▪ Identification of critical points for disease detection through value chain mapping ▪ Prioritization of critical points for risk based surveillance ▪ Guidelines for designing risk based surveillance 		1

Day	Session	Session Topic	Session Type	
			Theory	Practical
6	1	Sampling <ul style="list-style-type: none"> ▪ Definition of sampling and sampling techniques ▪ Population, target population, sample population ▪ Types of sampling ▪ Sampling design 	1	
	2	Sample size determination <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sample size calculation (manual and using software) <ul style="list-style-type: none"> ➤ to estimate disease prevalence ➤ to prove freedom from disease 		1
	3	Designing of Questionnaire and pretesting <ul style="list-style-type: none"> ▪ Define Questionnaire ▪ Types of Questionnaire ▪ Designing Questionnaire ▪ Pretesting of Questionnaire 	1	
7	1	Emerging and reemerging wildlife diseases and its surveillance <ul style="list-style-type: none"> ▪ Emerging and reemerging wildlife diseases including zoonoses ▪ Surveillance in wildlife ▪ Techniques of sampling in wildlife 	1	
	2	Data collection, management and analysis <ul style="list-style-type: none"> ▪ Data collection technique ▪ Data entry and storage ▪ Data analysis including exploratory data analysis ▪ Use of Microsoft Excel in data management and analysis ▪ Data presentation 	1	1
	3			
8	1	Emerging and reemerging aquatic diseases and its surveillance <ul style="list-style-type: none"> ▪ Emerging and reemerging aquatic diseases ▪ Surveillance in aquatic diseases ▪ Techniques of sampling in aquatic diseases 	1	
	2	National and international disease reporting system <ul style="list-style-type: none"> ▪ Terrestrial and Aquatic Animal disease reporting system ▪ Hands on practice on filling epidemiological reporting formats 	1	1
	3			

Day	Session	Session Topic	Session Type	
			Theory	Practical
9	1	Anti Microbial Resistance (AMR) and AMR surveillance <ul style="list-style-type: none"> ▪ Genesis of antimicrobial resistance and its importance ▪ Role of veterinary and public health professionals to combat against AMR ▪ Prudent use of antimicrobials ▪ Surveillance of AMR organism in human and animal health 	1	
	2 & 3	Sample collection and dispatch <ul style="list-style-type: none"> ▪ Concept of Biosafety and Biosecurity during disease control ▪ Biological sample collection, packaging, preservation, dispatch and submission to laboratory ▪ Information to be submitted with sample 	1	1
10	1	Outbreak investigation <ul style="list-style-type: none"> ▪ Concepts and Principles of outbreak investigation ▪ Case definition and index case ▪ Steps in outbreak investigation ▪ Case study on outbreak investigation (including preparation of Epidemic Curve) ▪ Describe a potential outbreak with regard to person, place and time ▪ Use of GPS 	1	1
	2			
	3			
11	1	Field work in group <ul style="list-style-type: none"> ▪ Preparation of questionnaire for field investigation ▪ Preparation of field work ▪ Outbreak investigation/Cross sectional study 		6
	2			
	3			
12	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sample collection and packaging ▪ Data entry, management, analysis ▪ Presentation ▪ Reporting 		
	2			
	3			
Total			21	15

पशु प्रजनन् तथा कृत्रिम गर्भाधान तालिम (अधिकृतस्तर)

तालिम अवधि : २ हप्ते	तालिम कार्य दिन : १२ दिन
जम्मा सत्र संख्या : ३६	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, तालिमको आवश्यकता पहिचान, पूर्व परीक्षा र तालिमको उद्देश्यबारे जानकारी	१	
	२	नेपालमा पशु प्रजनन् नीति, कृत्रिम गर्भाधानको परिचय, महत्व र विकासक्रम	१	
	३	भाले र पोथी पशुको प्रजनन् प्रणालीबारे जानकारी	१	
दोस्रो	१	गाई/भैंसीमा भित्रि प्रजनन् अंगहरूको स्पर्शिकरण अभ्यास		१
	२	प्रजनन् अंगमा हर्मोनको उत्पादन प्रकृया र Heat Synchronization	१	
	३	पशुहरूको ऋतुचक्र सम्बन्धी ज्ञान	१	
तेश्रो	१	ऋतुचक्र सुरु भए पछि प्रजनन अंगमा देखिने परिवर्तन र साँढे/राँगो खोजेको लक्षणहरू र पहिचान	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान उपकरणहरूको पहिचान र प्रदर्शन		१
	३	कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी उपकरणको निर्मलिकरण बारे जानकारी	१	
चौथो	१	कृत्रिम गर्भाधानको लागि पूर्व तयारी र कृत्रिम गर्भाधान गर्ने तरिका	१	
	२	गुणस्तरिय विर्यको उत्पादन सम्बन्धी जानकारी	१	
	३	जमेको विर्य, तरल नाईट्रोजन र कृ.ग. कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरूको संरक्षणबारे जानकारी/प्रदर्शन		१
पाँचौ	१	जमेको विर्यलाई पगाल्ने र गनमा राखेर तयारी गर्ने (Thawing & Loading) बारे अभ्यास		१
	२	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	३	बाँझोपनको कारण तथा निवारण सम्बन्धी जानकारी	१	
छैटौ	१	गाई/भैंसी उल्टिरहने कारण तथा निवारण सम्बन्धी जानकारी	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	३	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
सातौं	१	डिम्बासयको विकृतिबारे अभ्यास		१
	२	पाठेघर सम्बन्धी विकृतिबारे अभ्यास		१
	३	प्रजनन् प्रणाली विकृति सम्बन्धी ज्ञान र उपचार विधि	१	
आठौं	१	गर्भ परीक्षण विधि र पहिचान		१
	२	वाली लागेको गाई/भैंसीहरूमा पौष्टिक आहारा व्यवस्थापनबारे जानकारी	१	
	३	प्रजनन् प्रणाली विकृति सम्बन्धी उपचार विधि र पाठेघरमा औषधी राख्ने तरिका प्रदर्शन/अभ्यास		१
नवौं	१	अभिलेख राख्ने तरिका र यसको महत्वबारे जानकारी	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान दर कम हुने कारणबारे जानकारी	१	
	३	गर्भ परीक्षण अभ्यास		१
दशौं	१	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		३
एघारौं	१	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		३
बाह्रौं	१	कार्यक्षेत्रमा विर्य मुल्यांकनबारे जानकारी	१	
	३	प्रजननसँग सम्बन्धी जुनोटिक रोगहरू बारे जानकारी	१	
	४	अन्तिम परीक्षा र विसर्जन	१	
जम्मा			१८	१८

प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम (सीप विकास) (अधिकृतस्तर)
(Trainer's Training–skill development)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	सहभागीहरूको दर्ता परिचय, अपेक्षा संकलन, विषयस्तर बारे जानकारी, Icebreak	१	
	२	सिकाईको अर्थ, क्षेत्र र वयस्क सिकाई सिद्धान्तहरू	१	
	३	सञ्चार परिचय र सञ्चार सीप	१	
दोश्रो	१	तालिम परिचय र तालिम चक्र	१	
	२	तालिम आवश्यकता पहिचान र यसका तरिकाहरू (अभ्यास सहित)		१
	३	तालिम शिर्षकहरूको सूची तयार र विषयवस्तुहरू निर्धारण	१	
तेश्रो	१	तालिम निर्माण परिचय, सेसन योजनाको खाका		१
	२	सेशनको पृष्ठभूमी र अभिप्राय परिचय तथा लेखन अभ्यास		१
	३	सिकाईको उद्देश्य परिचय, उद्देश्यका किसिम, विशेषता र लेखन तरिका	१	
चौथो	१	सिकाईको उद्देश्य लेखन अभ्यास		१
	२	तालिम विधि परिचय र तालिम विधि छनौट तालिम सामाग्री परिचय, किसिम, निर्माण र प्रयोग	१	
	३	सिकाईको क्रियाकलाप लेखन अभ्यास		१
पाँचौ	१	सेशनको खाका अनुसार नमुना सेसन तयारी, पृष्ठपोषण र यसका तरिकाहरू	१	
	२	तालिम संचालन, प्रभावकारी सेशन सञ्चालन सीप	१	
	३	प्रशिक्षण सीप विकासका लागि सुक्ष्म शिक्षण अभ्यास	१	
छैठौं	१	तालिम अनुगमन र मूल्यांकन परिचय र तरिकाहरू	१	
	२	तालिम प्रस्तावना तथा प्रतिवेदन लेखन परिचय र तरिका	१	
	३	प्रस्तुति, पृष्ठपोषण, अन्तिम-परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण र तालिम समापन		१
जम्मा			११	७

पशु प्रजनन् तथा कृत्रिम गर्भाधान (पुनर्ताजगी) तालिम (अधिकृतस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	विषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, तालिमको आवश्यकता पहिचान, पूर्व परीक्षा र तालिमको उद्देश्यबारे जानकारी	१	
	२	नेपालमा पशु प्रजनन् नीति र कृत्रिम गर्भाधानको अवस्था र कमजोर पक्ष	१	
	३	वंशावलीमा आधारित क्षमताको अभिलेख र सन्तति परीक्षणको आधारमा गरिने छनौटका व्यवहारिक जानकारी	१	
दोस्रो	१	नविनतम प्रविधि एककालिक ऋतुचक्र र हर्मनहरूको प्रयोग गरी गाईहरूको प्रजनन् क्षमताको वृद्धि	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान भ्रूण प्रत्यारोपन, लैङ्गिक गुणयुक्त विर्यको प्रयोग जस्ता उपयोगी प्रविधि	१	
	३	पोथी प्रजनन् अंगको प्रदर्शन		१
तेश्रो	१	ऋतुचक्र र भाले खोज्दा देखाउने लक्षणहरू, प्रजनन् अंगको स्पर्श र गर्भ परीक्षण विधि	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	३	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
चौथो	१	प्रजनन प्रणालीको विकृति र यसको उपचार		१
	२	उपयुक्त पशु प्रजनन व्यवस्थापन मौसम परिवर्तनका कारण गर्भाधान दर, प्रजनन तथा उत्पादन क्षमतामा देखिने प्रभाव र गर्भाधान दरमा असर पार्ने अन्य कारणहरू	१	
	३	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
पाँचौ	१	कृत्रिम गर्भाधान अभ्यास		१
	२	विर्य संकलन, प्रशोधन र जमेको विर्यको प्रयोग र मूल्याङ्कन सम्बन्धी जानकारी		१
	३	तरल नाईट्रोजन र कृत्रिम गर्भाधानमा प्रयोग हुने उपकरणको न्यायोचित प्रयोग	१	
छैंटौ	१	कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रमको अनुगमन र मूल्याङ्कन साथै अभिलेखको महत्व र आवश्यकता	१	
	२	कृत्रिम गर्भाधान सेवाको लागि योजना, अनुगमन र व्यवस्थापन	१	
	३	सहभागिहरूको अन्तिम परीक्षा, अन्तरक्रिया, कार्य-योजना, प्रस्तुति, प्रमाण पत्र वितरण तथा तालिमको समापन		१
जम्मा			१०	८

Animal Health Risk Analysis Training (Officer Level)

Training Duration : 1 week	Training working day : 6 days
Total Session : 18	Session duration : 2 hour

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	Registration, introduction, pre-test and objective of the training	1	
	2	Introduction to risk analysis	1	
	3	Import risk analysis, assessment-concept, framework, working guidelines	1	
2	1	General characteristics and principles, requirements of risk release assessment	1	
	2	Risk release assessment		1
	3	Food safety and inspection: import procedures	1	
3	1	IRA-Release and Exposure assessment (exercise)		1
	2	IRA-Exposure assessment (exercise)		1
	3	IRA-Consequence assessment (exercise)		1
4	1	Risk estimation technique-basic concepts and frameworks	1	
	2	Hazard identification and control points in the primary production	1	
	3	Risk assessment of X disease (exercise)		1
5	1	Introduction, framework and implementation of risk management	1	
	2	Case study on risk management		1
	3	Case study on risk management		1
6	1	Introduction, framework and implementation of risk communication	1	
	2	Exercise of risk communication		1
	3	Post-test, feedback, certification and closing		1
Total			9	9

व्यवसायिक योजना निर्माण तालिम (अधिकृतस्तर)

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	रजिष्ट्रेशन, परिचय, तालिमको उद्देश्य	१	
	२	व्यवसायिक योजनाको परिचय तथा व्यवसायको प्रकार	१	
	३	व्यवसायिक योजनाको अङ्कहरूको विषयसूची (नमुना विषयसूची सहितको तिनको व्याख्या)	१	
दोश्रो	१	व्यवसायिक वातावरण, जोखिम तथा बजार विश्लेषण	१	
	२	उत्पादन योजना	१	
	३	व्यवसायिक वातावरण, उत्पादन योजना, जोखिम तथा बजार विश्लेषण अभ्यास		१
तेश्रो	१	स्थिर पूँजीको योजना र वार्षिक ह्रास मूल्यको गणना	१	
	२	चालु खर्चको योजना र वार्षिक खर्चको गणना	१	
	३	प्रति इकाई खर्च (उत्पादन लागत) निकाल्ने तरिका	१	
चौथो	१	प्रति इकाई खर्च (उत्पादन लागत) निकाल्ने अभ्यास		१
	२	वित्तिय योजनाको जानकारी, कुल पूँजीको आवश्यकता र श्रोतहरू तथा उत्पादित वस्तुको मुल्य निर्धारण	१	
	३	कुल नाफा, खुद नाफा र लाभ लागत विश्लेषण	१	
पाँचौ	१	वसलात (Balance sheet) र नगद प्रवाह	१	
	२	वसलात (Balance sheet) र नगद प्रवाहको तयारी अभ्यास		१
	३	पर बिन्दु, लगानीको प्रतिफल, लगानी फिर्ता पाउने अवधिको गणना	१	
छैठौं	१	पर बिन्दु, लगानीको प्रतिफल, लगानी फिर्ता पाउने अवधिको गणना अभ्यास		१
	२	नमुना व्यवसायिक योजनाको प्रस्तुति		१
	३	समिक्षात्मक प्रस्तुति, पृष्ठपोषण, अन्तिम-परीक्षा, प्रमाण-पत्र वितरण र तालिम समापन	१	
जम्मा			१३	५

**लेखा प्रशासन सुशासन सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा खरिद व्यवस्थापन तालिम
(अधिकृतस्तर)**

तालिम अवधि : १ हप्ते	तालिम कार्य दिन : ६ दिन
जम्मा सत्र संख्या : १८	प्रति सत्र अवधि : २ घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्र	
			सैद्धान्तिक	व्यवहारिक
प्रथम	१	नाम दर्ता, परिचय, उद्देश्य प्रकाश, पूर्व परीक्षा र अपेक्षा संकलन, लेखाको परिचय, लेखाको प्रकार र सरकारी लेखा प्रणालीको उद्देश्य, कार्य संचालनस्तर र केन्द्रियस्तर लेखा	१	
	२	लेखाको सिद्धान्त र डेबिट क्रेडिटको नियमहरू र आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या	१	
	३	बजेटको परिचय तथा बजेट चक्र	१	
दोस्रो	१	गोश्वरा भौचर, बैक नगदी किताब र बजेट हिसाब	१	
	२	गोश्वरा भौचर, बैक नगदी किताब र बजेट हिसाब		१
	३	आवधिक प्रतिवेदनहरू, खर्चको फाँटवारी, पेशकीको मास्केवारी, बैक हिसाव मिलान, राजश्वको मास्केवारी, धरौटीको मास्केवारी, त्रैमासिक प्रगति प्रतिवेदन र वार्षिक आर्थिक विवरणहरूको जानकारी	१	
तेश्रो	१	आवधिक प्रतिवेदनहरू, खर्चको फाँटवारी, पेशकीको मास्केवारी, बैक हिसाव मिलान, राजश्वको मास्केवारी, धरौटीको मास्केवारी, त्रैमासिक प्रगति प्रतिवेदन र वार्षिक आर्थिक विवरणहरूको जानकारी		१
	२	जिन्सी लेखा प्रणालीको परिचय, महत्व र प्रयोग	१	
	३	पेशकी जिम्मेवारी तथा फर्छ्यौट र धरौटी	१	
चौथो	१	बैदेशिक सहायताका प्रकार तथा यसको प्रयोग	१	
	२	आयोजना तथा निर्माण कार्यको लेखा	१	
	३	राजश्वको परिचय तथा राजश्वको लेखा तथा कर कट्टीकोबारेमा जानकारी	१	
पाँचौ	१	आर्थिक प्रशासन संचालन सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था र भ्रमण खर्च नियमावली २०६४ को व्यवस्था	१	
	२	आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षण र बेरूजु फर्छ्यौट तथा सम्परीक्षण	१	
	३	सार्वजनिक खरिदको परिचय, सार्वजनिक खरिदको सिद्धान्त तथा खरिद चक्र	१	
छैठौ	१	माल सामान खरिद प्रकृया, परामर्श तथा अन्य कार्यको खरिद प्रकृया	१	
	२	निर्माण कार्यको खरिद प्रकृया	१	
	३	तालिमको पृष्ठपोषण तथा समापन	१	
जम्मा			१६	२

Wildlife Management Training (Officer Level)

Training Duration : 1 week	Training working days : 6
Total Session : 18	Session duration : 2 Hour

Day	Session	Topic	Theory	Practical
1	1	Introduction to Nepalese wildlife, definition in wildlife Act and regulations	1	
	2	Nepalese wildlife- species, conservation status and geographical range, their identification, with focus to Bagamati province	1	
	3	Captive Wildlife Conservation (zoo, mini zoo, breeding center etc.) and management in Nepal; including wildlife farming	1	
2	1	National and international laws related to wildlife	1	
	2	Wildlife human conflict, including national compensation rules	1	
	3	Scope of Veterinary Sector in wildlife, wildlife disease and surveillance	1	
3	1	Postmortem in wildlife; approaching veterolegal cases	1	
	2	Wildlife forensics: sample and sampling for diagnostic testing	1	
	3	General handling, examination and treatment of wildlife and Principle drugs and chemicals for use in wildlife, and handling risks	1	
4	1	Darting and immobiliation of different wild animals: tools and techniques	1	
	2	Darting and immobilization practical (Blowpipe, pressure gun, dart gun etc.)		1
	3	Rescue and rehabilitation of wildlife, Examination, care, handling, record keeping, sampling with immobilized wildlife and care during transport	1	
5	1	Conflict management approaches for reducing conflict with monkeys, leopards and elephant and other wildlife	1	
	2	Conflict management approaches for reducing conflict with monkeys, leopards and elephant and other wildlife	1	
	3	Management of zoo and mini-zoo animals: food, health, sanitation, visitor, etc.	1	
6	1	Visit to National Park, Breeding Center, Conservation area and interaction with managing authority, species identification and discussion about how different animal rescue works, treatment and other works is being carried out.		2
	2	Closing, certificate distribution	1	
Total			15	3

Castration and Spaying Training (Officer Level)

Training Duration : 1 week	Training working days : 6
Total Session : 18	Session duration : 2 Hour

Day	Session	Topic	Theory	Practical
1	1	Registration, Introduction, Objectives	1	
	2	Surgical Asepsis	1	
	3	Surgical Instruments	1	
2	1	Suture materials, needles and suture pattern	1	
	2	Practical of suture patter	1	
	3	Pre-operative and Post operative management of surgical patients	1	
3	1	Shock, Acid base balance and fluid therapy	1	
	2	anesthesia (General and local)	1	
	3	Wound management	1	
4	1	Surgery of male reproductive organ of dog, cat		1
	2	Surgery of male reproductive organ of dog, cat		1
	3	Surgery of male reproductive organ of dog, cat		1
5	1	Surgery of female reproductive organ of dog, cat		1
	2	Surgery of female reproductive organ of dog, cat		1
	3	Surgery of female reproductive organ of dog, cat		1
6	1	Surgery of female reproductive organ of dog, cat		1
	2	Principle and responsible use of antibiotics	1	
	3	Training evaluation, post test, certification and closing	1	
Total			11	7

Meat Inspection Training (Officer Level)

Training Duration : 2 weeks	Training working days : 12
Total Session : 36	Session duration : 2 hour

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	Registration, meat inspection for veterinary professional: current issue and training objectives	1	
	2	Meat trade related diseases and their control program	1	
	3	structure, composition and nutritive value of meat. Factors affecting the growth and development of meat animals.	1	
2	1	Practical aspects of Guidelines for handling and transportation of meat animals.	1	
	2	Practical aspects of handling, transportation and storage of meat and meat products (International guidelines)	1	
	3	Current livestock and poultry meat production and livestock market system in nepal	1	
3	1	Biosecurity measures and application of HACCP in a slaughterhouse	1	
	2	Application of HACCP in a slaughterhouse (Practical)		1
	3	Principles, objectives and judgement of AM and PM of livestock and poultry	1	
4	1	Zoonotic diseases and their AM, PM and judgements	1	
	2	Non zoonotic diseases and their AM, PM and judgements	1	
	3	General pathological conditions and their judgements: haematoma, haemorrhage, abnormal odour, abscess, edema, pigmentation	1	
5	1	Veterinary drugs, chemicals, pesticide residue in meat and their withdrawal period	1	
	2	Location and drainage of major lymph nodes of meat animals	1	
	3	Sanitizer, sanitization and code of Hygiene practice for fresh meat	1	

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
6	1	Technical and management roles and responsibilities of Meat Inspector	1	
	2	Carcass judgement and disposition of meat animals	1	
	3	Carcass judgement and disposition of poultry	1	
7	1	Plant poisoning	1	
	2	Plan design and estimate of a Slaughterhouse for 20-25 large and 100 small animals (goat/pig)		1
	3	Plan design and estimate of a Slaughterhouse for 4000-5000 poultry/day		1
8	1	Slaughtering and dressing of livestock		1
	2	Slaughtering and dressing of poultry		1
	3	Practice on AM and PM of livestock and poultry and judgements		1
9	1	Practice on identification of major lymph nodes of meat animals		1
	2	Identification of fraudulent in meat (Physical method)		1
	3	Identification of fraudulent in meat (Physical method)		1
10	1	Guidelines for identification of spoilage of meat	1	
	2	Identification of fraudulent in meat (Chemical method)		1
	3	Identification of fraudulent in meat using chemical methods		1
11	1	Field visit (Poultry and Pig slaughterhouse)		1
	2	Field visit (Poultry and Pig slaughterhouse)		1
	3	Preparation Field visit Report		1
12	1	Presentation of field visit report		1
	2	Presentation of field visit report	1	
	3	Post-test, feedback and certification	1	
Total			21	15

खरिद व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम (EGP सहित) कर्मचारीस्तर १ हप्ते

प्रति सेसन १.३० घण्टा

दिन	सत्र	बिषयवस्तु	सत्रको प्रकार	
			सैद्धान्तिक	प्रयोगात्मक
१	१	उदघाटन तथा कार्यक्रमको उद्देश्य एवं महत्व	१	
	२	Overview of e-GP (Presentation)	१	
	३	Procurement of goods/works NCB-I (Presentation)	१	
	४	Procurement of goods/works NCB-II (Presentation)	१	
२	१	Master Procurement planning/annual planning (Practical)		१
	२	Online NCB works (1S1E) Document presentation-I (Practical)		१
	३	Online NCB works (1S2E) Document presentation-II (Practical)		१
	४	Sealed quotation Goods Procurement (Practical)		१
३	१	Unloadable NCB Goods (1S2E) Document presentation (Practical)		१
	२	Expression of interest Publication (Practical)		१
	३	करार व्यवस्थापन Contract Management	१	
	४	Bid Queries& Bid Addendum	१	
४	१	Bid Opening (Practical)		१
	२	Bid Evaluation (Technical & Financial) (Practical)		१
	३	Contract Awarding, Complain Handling	१	
	४	Contract Management (Practical)		१
५	१	Office Registration and User Registration-I (practical)		१
	२	सार्वजनिक खरिदको परिचय खरिद चक्र र खरिदको विधि	१	
	३	निर्माण कार्यको खरिद प्रक्रिया	१	
	४	अनुदान व्यवस्थापनसँग सम्बन्धीत खरिद प्रक्रिया र यसमा रहेका सवालहरू	१	
६	१	परामर्श सेवा र अन्य सेवाको खरिद व्यवस्थापनका सवाल	१	
	२	खरिद सम्झौता र भुक्तानी सम्बन्धी सवालहरू	१	
	३	लेखा परीक्षण तथा बेरूजु व्यवस्थापन (बजेट निकासका सवाल समेत)	१	
	४	समापन तथा प्रमाण पत्र वितरण	१	
जम्मा			१४	१०

Administrative and Management Training (Officers Level)

Training duration: 6 days	
Total sessions: 18	Session duration: 1.5 hr.

S.N.	Topics	Contents	No. of Sessions	
			Theory	Practical
1	Opening	Introduction and importance of Training and Pre-test	1	
2	Self-Management	Self-Concept, Components of Self, Self – Esteem, Self-Management Process,	1	
3	Developing Positive Attitude at Work	Positive and attitude, Importance, Developing techniques of positive attitude at work	1	
4	Managerial Roles	What is management, Various roles of manager, Managerial etiquettes	1	
5	Leadership Skills	What is Leadership, Difference between Leader and Manager, Developing leadership quality. Types of Leadership	1	
6	Team Building skills	Concept of Team, Team and Group, Intra-Team and Inter Team, Building Team, Team Building Techniques	1	
7	Interpersonal Communication Skills	Interpersonal relationship between adult, parent and child, Communicating in different ways in the organization, Individual status of relationship	1	1
8	Letter Writing Skills (नेपाली)	नेपालीमा सरकारी पत्र-लेखन, पत्रका प्रकार, लेख्ने तरिका, शुद्धा-शुद्धी, पत्र-लेखन अभ्यास	1	1
9	Memo Writing (टिप्पणी लेखन)	टिप्पणीको आवश्यकता, सरकारी निर्णय प्रक्रियामा टिप्पणीको महत्व टिप्पणी लेख्ने तरिका, अभ्यास	1	1
10	Employee Motivation	What is motivation? Its importance, Theories of Motivation, motivation and organization productivity	1	
11	Presentation Skills	Presentation styles, Techniques of presentation, managing nervousness	1	
12	Financial Management	Budgeting process, Annual action plan, Annual budget	1	
12	Public Procurement	Procurement Act, Principles, Cycle, Rules and Process, Procurement of goods, services etc.	1	1
13	Closing	Post- test Conclusion and certificate distribution	1	
Sub Total			14	4
Total sessions			18	

Radiography (USG/X-Ray) Training (Officer Level)

Training duration: 6 Days	Training working
Total session: 18	Session duration: 1.5 hr

Day	Session	Topic	Theory	Practical
1	1	Introduction and importance of Training and Pre-test	1	
	2	Introduction of x-ray and its principle	1	
	3	Types of X-ray and its indications in veterinary practices	1	
2	1	Factors affecting good quality images and its labeling	1	
	2	Positioning of animals and its body parts and precautions while taking x-ray	1	
	3	Standard operating procedures of x-ray machine	1	
3	1	Hands on x-ray (practical)		1
	2	Hands on X-ray (practical)		1
	3	Hands on X-ray (practical)		1
4	1	Interpretation of x-ray image and report writing	1	
	2	Introduction of USG and its principles	1	
	3	USG machine setup and its knob logy	1	
5	1	Different terminology used in USG and factors affecting good quality USG image	1	
	2	Image capturing, measuring, interpretation and Report writing	1	
	3	USG Hands on practical		1
6	1	USG Hands on practical		1
	2	USG Hands on practical		1
	3	Post- test Conclusion and certificate distribution		1
Total			11	7

आधारभूत सेवाकालीन तालिम (अधिकृतस्तर)

Training Duration Days: 35	Training Working Days: 30
Total Training Session: 90	Session Duration: 100 Minutes

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
1	1	Registration	1	
	2	Introduction, learning evaluation, briefing, matching expectation	1	
	3	animal Health, Livestock development and Animal Breeding policy/strategies	1	
2	1	Concept of modern management	1	
	2	Self-management	1	
	3	Self management	1	
3	1	Bio-security and Bio-safety	1	
	2	सरकारी पत्र लेखन सीप	1	
	3	सरकारी पत्र लेखन सीप	1	
4	1	Communication and presentation skill	1	
	2	Communication and presentation skill	1	
	3	बीमा सम्बन्धी व्यवस्था/Animal Insurance policy/Issue and challenges	1	
5	1	Emerging and re-emerging disease of livestock in Nepal	1	
	2	Research and Development in Livestock Development	1	
	3	Research Review: Pasture and fodder production	1	
6	1	Work life balance	1	
	2	Home Assignment	1	
	3	Positive Attitude	1	
7	1	National Fish policy, Fish rearing Technologies	1	
	2	National Fish policy, Fish rearing Technologies	1	
	3	Livestock market strategy/policy way outs	1	
8	1	संघिय/प्रादेशिक/स्थानीय निजामती सेवा ऐन	1	
	2	स्थानीय सरकार संचालन ऐन तथा नियमावली	1	
	3	Give feedback and Receive feedback	1	
9	1	Conflict management	1	
	2	Negotiation skill	1	
	3	Anti-microbial Resistance (AMR)	1	

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
10	1	Research Review: Animal Breeding	1	
	2	Engaging Team	1	
	3	Motivation skill	1	
11	1	Case Study presentation		1
	2	Accountability & Responsiveness	1	
	3	Agriculture Development Strategy and Livestock Development	1	
12	1	Risk Analysis	1	
	2	टिप्पणी लेखन	1	
	3	Past & Present Projects Related to livestock Sector	1	
13	1	Interpersonal Relationship	1	
	2	Interpersonal Relationship	1	
	3	Home Assignment Presentation		1
14	1	Legal provision and strategic intervention related to Livestock Sector	1	
	2	Monitoring and program reporting for livestock related program in local and provincial government	1	
	3	Decision making	1	
15	1	International obligation related to animal/food trade/WOAH/CODEX/IPPC	1	
	2	पशु सेवा क्षेत्रका कानुनी व्यवस्थाहरू (पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, 2055, नेपाल पशु चिकित्सा परिषद ऐन, 2055, पशु बधशाला तथा मासु जाँच ऐन, 2055 तथा सोसंग सम्बन्धीत नियमावलीहरू	1	
	3	Common Fish Diseases	1	
16	1	सहकारी विचारधार अर्थ, मर्म, मुल्य र मान्यता	1	
	2	पशुपालन क्षेत्रमा सहकारीको भूमिका, महत्व र योगदान	1	
	3	Leadership skill	1	
17	1	Policy and strategy on Livestock Enterprise and Business promotion	1	
	2	Overviews of E-Procurement	1	
	3	Procurement Method	1	
18	1	Procurement Planning	1	
	2	Bid Document Preparation/Evaluation/Blacklist	1	
	3	Program planning, Monitoring and Evaluation Approach	1	

Days	Session	Topic	Session	
			Theory	Practical
19	1	Stress Management	1	
	2	Managerial Integrity and Ethics	1	
	3	Managerial Integrity and Ethics	1	
20	1	Project concept/project Appraisal	1	
	2	Government Accounting System	1	
	3	Case Study Report Presentation Evaluation	1	
21	1	Performance Management in an organization	1	
	2	Adult learning	1	
	3	Proposal Writing System	1	
22	1	Grievance management	1	
	2	लैंगिक समानता तथा समावेशीकरण	1	
	3	Field Visit Report writing method	1	
23	1			1
	2	फिल्ड अध्ययन एवं अवलोकन		1
	3			1
24	1		1	
	2	फिल्ड अध्ययन एवं अवलोकन		1
	3			1
25	1		1	
	2	फिल्ड अध्ययन एवं अवलोकन		1
	3			1
26	1		1	
	2	फिल्ड अध्ययन एवं अवलोकन		1
	3			1
27	1			1
	2	Report writing Preparation		1
	3			1
28	1			1
	2	Report writing Preparation		1
	3			1
29	1			1
	2	Groupwise Report Presentation		1
	3			1
30	1	Written Exam		1
	2	Written Exam		1
	3	Certificate distribution and training closing ceremony	1	
Total			65	25

Meat Processing Training (Officer Level)

Duration: 1 week	Training working days: 6
Total Session: 24	Session duration: 1.5 Hour

Days	Session	Subject	Session	
			Theory	Practical
1	1	Registration, expectation collection, pre-test, introduction and training objectives	1	
	2	Composition, structure and nutritive value of meat	1	
	3	Guidelines for handling and transportation of meat animals	1	
	4	Storage of the meat (chilling and freezing)	1	
2	1	Concept of model project proposal on slaughter house design		1
	2	Models of slaughter unit	1	
	3	Bacterial contamination of meat	1	
	4	Preservation of meat by different methods		1
3	1	Importance of microbiological test of meat and meat products	1	
	2	Meat microbiology and spoilage of meat		1
	3	Equipments used in meat processing	1	
	4	Technical aspects of processing meat	1	
4	1	General hygienic practice for meat industry and meat handling		1
	2	Cutting and deboning of meat	1	
	3	Grading of carcass quality	1	
	4	Guidelines for the application of the HACCP system to small and less durable business	1	
5	1	Quality assurance and standardization of meat and meat products	1	
	2	Utilization of slaughter house by product	1	
	3	Preparation of cutting and deboning of pork carcass		1
	4	Preparation of cutting and deboning of buffalo carcass		1
6	1	Preparation of sausage, salami and other meat products		1
	2	Slaughter house waste management		1
	3	Visit slaughterhouse of poultry		1
	4	Post-test, distribution of certificates and closing ceremony	1	
Total			15	9

Small Animal Surgery (Neutering) Training (Officers Level)

Training duration: 6 working days	
Total session :18	Session duration : 1.5 hr

Day	Session	Topic	Theory	Practical
1	1	Introduction and importance of Training and Pre-test	1	0
	2	Principles of surgery and Anatomy of male and female genital organ	1	0
	3	Preoperative preparation and post operative care	1	0
2	1	Anaesthetic protocol and pain management	1	
	2	Neutering surgical procedure for female dog	1	
	3	Neutering surgical procedure for male dogs	1	
3	1	Hands on practice of patient preparation and instrument preparation		1
	2	Hands on practice of surgeon and staff preparation surgical set preparation and gauge preparation and autoclave		1
	3	Demonstration of anaesthesia		1
4	1	Demonstration of spaying by midline		1
	2	Key hole laparoscopic spaying		1
	3	Demonstration of castration by open and close method		1
5	1	practice spaying		1
	2	practice spaying		1
	3	Practice spaying		1
6	1	Practice castration		1
	2	Practice castration		1
	3	Post- test Conclusion and certificate distribution	1	0
			7	11
Total			18	

पशु सेवा तालिम पाठ्यक्रम

Livestock Services Training Curriculum

बागमती प्रदेश सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय

पशु सेवा तालिम केन्द्र

लगनखेल, ललितपुर

E-mail: lstep3@gmail.com, Website: lste.bagamati.gov.np